

ERHAN AKTAŞ,

► bütün eserleri - 1

Kadının "Kendisi" Olması

2. BASKI

KADININ KENDİSİ OLMASI ERHAN AKTAŞ

2. BASKI
EKİM 2020

0552 288 3306 (Whatsapp sipariş hattı)

erhanaktas@hotmail.com

Twitter: @erhanaktasbrr

Instagram: erhan.aktas06

Youtube: kuranmesaji

Facebook: erhanaktasankara

Eserin her hakkı Erhan Aktaş'a aittir.

Kaynak gösterilerek alıntı yapılabilir.

İzinsiz basılamaz, çoğaltılamaz.

MOBİL CİHAZLAR İÇİN DÜZENLENMİŞ OLUP
ELEKTRONİK ORTAMDA PAYLAŞIM
SERBEST BIRAKILMIŞTIR

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ

Rahmeti Bol ve Kesintisiz Olan Allah'ın Adıyla

İçindekiler

Önsöz	6
Ortak Payda: “İnsan” Olmak”	10
Kadın Erkek Eşitliği	14
Ontolojik Açıdan Kadın	31
Kadının “Kendisi” Olması	41
Sorun “Kadın Olmakta” Mıdır?	46
Kadın Ve Erkeğin Toplumsal Roller ve İşlevsellik	49
Erkeğin, Kadına Bakış Açısının Dinleşmesi	56
Gücün Kötüye Kullanılması	60
Toplumun Ana Rahmi: Aile	63
İslam Ve Kadın	73
Tesettür	82
Tesettürde Erotizm	84
Başörtüsü/Başın Örtülmesi	98
Çok Eşlilik	106
Tanıklık	110
Miras	116
Kadının Dövülmesi	121
Boşanma	128
Beğenmek Sevmek, Anlaşmak, Evlenmek	135
İbadet, Yönetici Olma Ve Görev Alma	145
Kadının Yetersizliği	148
İkinci Sınıf İnsan	151
Erkeğin Kendisi Olması	157
İnsanın Kendisi Olması	159

Erhan Aktaş

1958'de Eleşkirt/Ağrı'da doğdu. Orta ve Lise öğrenimini Ankara'da yaptı. AÖF iktisat okudu. Ankara Üniversitesi Tömer Dil Kursu ve beş yıl medrese hocası olmak üzere toplamda 15 yıl Arapça eğitimi aldı. Yaklaşık yirmi yıl İktibas Dergisi'nde makale yazdı ve uzun yıllar yazı işleri müdürlüğü yaptı. Hangi İslam (2020) ve Kadının Kendisi olması (2017) isimli yayınlanmış iki kitabı ve On bir yıl süren çalışmanın neticesinde "Kerim Kur'an Türkçe Çeviri" (2015) isimli Kur'an Çevirisi bulunmaktadır.

Bu kitabı, kırk yıldır hayatıma arkadaşlık eden, saygıdeğer eşim Remziye Hanım'a ithaf ediyorum.

Ön söz

Neden “Kadının Kendisi Olması”?

Aslında kitabın ismi, “İnsanın Kendisi Olması” olmalıydı. Zira insanın kendisi olup olmadığını sorgulamak daha doğru olurdu. Ne yazık ki insan, “kendisi” midir, kendisi değil midir? Konusu, tartışılması gereken bir konudur. Bilindiği gibi insanı “insan” yapan, tek başına fizyolojik yapısı değildir. Bunun yanı sıra aynı zamanda sahip olduğu değerlerdir. İnsanlık tarihinin bu zaman kesitinde sahip olunan değerler açısından bakıldığında, insanın; insanı, insan yapan değerlere sahip olduğunu söylemek pek de mümkün değildir. Az da olsa, “insan” olma değerlerine sahip kimselerin varlığı, insanın, değerler yönüyle insan olup olmadığını tartışmamıza engel değildir. İnsanın diğer cinsi olan kadın ise insani koşullar açısından hem insanlıktan, hem yaşamdan soyutlanmış durumdadır.

Kadının içinde bulunduğu durumu sorgulamak adına kitabımıza, “İnsanın Kendisi Olması” ismi yerine, “Kadının Kendisi Olması” ismini vermeyi daha doğru bulduk. Böylelikle kadının karşı karşıya kaldığı psikolojik şiddeti, baskı ve yoksunluğu dillendirmeyi ön plana çıkarmak istedik. Şu hususun çok iyi bilinmelidir ki: İnsanın “kendisi olamaması” ve kadının ayrıca yaradılışsal haklarından yoksun bırakılması sorunu, büyük oranda erkek kaynaklıdır. Zira insanlık tarihinde belirleyici aktör hep erkek olmuştur. Yaradılışsal niteliklerinden, diğer bir söylemle “fitratından” uzaklaşan erkek, sahip oldu-

ğu gücü kullanarak insanlık tarihî boyunca, “kadının kendisi olması” hakkını gasp etmiş; kadının, “kendisi olabilme” koşullarını imkansız denecek oranda zorlaştırmıştır.

Kadının kendisi olamayışı, yaratılışsal niteliklerine uygun bir yaşama sahip olmayışı insanlık türü için büyük bir kayıptır. Bu kayıp, yalnızca kadının değil; toplumun da erkeğin de kaybıdır. Bu kaybın giderilmesi ve kadının kendisini “insan olarak” gerçekleştirmesi için yaratılışına uygun bir yaşam imkânına kavuşması gerekmektedir. Bunun için de öncelikle “erkek egemen zihniyet” engelini aşması gerekmektedir.

Bütün canlı türleri için geçerli olan bir gerçek vardır: Canlılar, yaşadıkları ortam ne denli yaratılış özelliklerine uygun olursa, o denli sağlam, kaliteli ve sağlıklı olurlar. Bir canlı türü olarak insan, insanlık tarihî boyunca, genellikle yaratılış özelliklerine uygun olmayan bir yol tuttuğundan, varlığını doğasına aykırı bir yaşam içinde sürdürmek zorunda kalmıştır. Doğasına özgü olmayan bir hayatı yaşayan insan, bunun neticesinde kendisini değerli kılan insani değerlerini büyük oranda yitirmiştir. Bu canlı türleri içinde yalnızca insana özgü bir trajedidir. İlginç olan şey ise bunun nedeninin de sorumlusunun da insanın kendisi olmasıdır: İnsan, yaratılış özelliklerine, diğer bir deyimle fitratına uygun yaşamayı gerçekleştiremediğinden bu durumdadır.

Yeryüzünün en değerli varlığı olarak yaratılan insan, fitratına uygun yaşasaydı, bugün içinde bulunduğu sorunların birçoğunu yaşamak zorunda kalmazdı. “Sevgi” bütün bir yeryüzüne egemen olurdu. Başta insan sevgisi olmak üzere doğa sevgisi, hayvan sevgisi vs. Her yer ve her şey sevgiyle şekillenirdi. İnsana dair her eylem sevgiden beslenirdi.

İnsan ve yaşam için en önemli erdemlerden birisi olan sevgi merhametin, kardeşliğin, barışın, huzurun ana kaynağıdır. Kendi fitratından uzak düşen insan, bu ana kaynaktan beslenme imkânını yitirdiği için büyük oranda bencilleşerek, acımasızlaşarak, dokunabildiği her şeyin yaşamını özürlü ve sorunlu hale getirdi, güzelliğini yok etti. Sonuç olarak yeryüzü insanın zindanı oldu.

İnsan, varlığını ve yaşamını sürdürmek için “**muhtaç**” bir varlık olarak yaratılmıştır. İhtiyaç duyduğu şeyleri, kendi dışından temin etmek zorundadır. Bu zorunluluk, onu doğayla, hayatla ve kendi türüyle iç içe yaşamak; dışındaki dünyayla ilişki kurmak zorunda bırakmaktadır. İnsanın; ruhsal, bedensel, zihinsel, maddi ve manevi birçok şeye ihtiyacı bulunmaktadır. Bu ihtiyaçlar doğru şeylerle ve doğru şekilde karşılanmadığı takdirde, kişiliği olumsuz etkilenmekte ve üzerinde yaratıldığı değerlerin kaybolmasına neden olmaktadır. Günümüzde yaradılışsal ihtiyaçları doğru yoldan ve gerektiği kadar karşılanmadığı için bütün ilişkilerinde sorun üreten, dokunduğu her şeyi kirleten bir insan tipi ile karşı karşıyayız.

İnsanlığın karşı karşıya bulunduğu sorunlar yumağında kadın erkekten çok daha büyük sorunlar yaşamaktadır. Zira yaradılışsal özelliklerine uygun bir hayatı yaşaması konusunda ihtiyaç duyduğu şeyleri elde etmesi, erkeğe göre çok daha zordur.

Kitabımızın, kadın konusunda yazılmış kitaplardan ayırt edici yönü, kadın konusunu, kadının “**insan**” olduğu bağlamında ele almış olmasıdır. Kadına dair yazılmış kitapların neredeyse tamamı, kadını, cinsiyetçi bir yaklaşımla ele almaktadır. Vahiyden kültüre dönüşmüş bir anlayışı, İslam diye din edi-

nen Müslüman dünyanın ataerkil zihniyeti, kadına bakışını dinleştirmiştir. Bu dinleşmiş bakış, İslam sanıldığından, İslam'ı kadın konusu üzerinden eleştirenlere bolca malzeme vermektedir. Bu kitap, İslam karşıtlarının tarafı ve gerçeği yansıtmayan eleştirine kısmen de olsa yanıt vermeye çalışmaktadır.

Kitabın ikici baskısını yapmış olmak sevindirici. Doğrusu konuları ele alış bağlamında önemli bir çalışma olduğunu düşündüğüm bu eserin, ancak üç yıl sonra ikinci baskısını yapmış olması, hak ettiği ilgiyi görmediğini düşünmemeye neden oldu. Umarım farkına varılır ve hak ettiği ilgiyi görür ve daha nice baskılar yapar.

Kitapta yer alan konulara bakış açımızın eleştiriye konu olacağını biliyorum. Hiçbir çalışma eleştiriden muaf değildir. Hiçbir düşüncenin, mutlak doğru olmadığını da, yanlışlarımın olabileceğini de biliyorum. Dileğim, eleştirilerin karalama, suçlama, sataşma yerine, konunun doğru anlaşılmasına katkı sunma amaçlı olması yönündedir.

Çalışmalarımnda özverili desteğini esirgemeyen eşim Remziye Hanım'a, yayın öncesi okumayı yaparak değerlendirmeleri ile katkı sunan Aydın Işık, Arzu Yenliç, Gülsüm Özdemir ve Cem Özdemir'e; kapak illüstrasyon çalışmasını yapan Lena Demirhan'a, ve emeği geçen herkese çok teşekkür ediyorum.

“Sevgiyle kalın.”

Ortak Payda: “İnsan Olmak”

Kadın, ontolojik varlığı (insan olma) üzerinden değil,

Bedeni üzerinden tanımlandı.

Ne var ki bu tanımlama; “değerli görme” bağlamında değil, “aidiyet” olgusu üzerinden;

Erkeğin malı sayılması üzerinden yapıldı.

İnsanlık tarihi; katliamların, acıların, kötülüklerin, savaşların, yağmalamanın, ezenlerin, sömürenlerin, baskı ve zulümlerin; Kur’an’ın deyimi ile “Cahiliye”nin tarihi olmasının yanı sıra; iyiliklerin, barışın, kardeşliğin, adaletin, ezilmişlerin, sevginin, erdem ve onurun tarihidir de. Tarih, insana ait “iyi” ve “kötü” iki karakterin sürekli çatışmasının tanıklığıdır. İnsan denen varlık, “en iyi” ve “en kötü” olabilme potansiyeline sahip tek canlı türüdür. Gücü ve iktidarı elinde bulunduran sınıfın, güçsüzlere karşı yaptığı uygulamalar, kısaca ifade edilecek olunursa, tam bir linç, katliam ve vahşettir. Hiçbir canlı türünde eşine benzerine rastlanmayan kötülüğü, kendi türüne yapan tek canlı türüdür insan.

“Cinsiyet ilişkisi” bağlamında insanlık tarihine bakıldığında, dünyanın içinde bulunduğu genel tablodan farklı bir durumla karşılaşmıyoruz. Bu genel tabloda; cinsiyetler arası ilişki, erkekten kadına doğru, güce dayalı tek taraflı bir baskı ve egemenlik şeklinde gerçekleşmektedir. Cinsiyet ilişkisinde; “iyi erkek”, “kötü erkek” ayırımı söz konusu olmaksızın, erkeğin kadın üzerinde güce dayalı egemenliği belirleyici olmaktadır.

Geçmişten günümüze, erkek-kadın ilişkide belirleyici olan faktörün “insan” olmak değil, “erkek” ve “kadın” olmak, olduğu görülmektedir. Gerek teolojik gerek seküler metinlerde kadın ve erkek, insan olmaları ile değil cinsiyetleri ile tanımlanmaktadır. İşte bu tanımlama biçimi insanlığın en başat sorunudur. Bu sorun, cinsiyete dayalı sorunların temel kaynağıdır.

Kadın konusu, cinsiyet üzerinden değil de “insan olmak” üzerinden ele alınmadan, bu sorunun çözülmesi, gerçekçi ve adil bir sonuca varılması imkânsızdır. İnanç ve düşünce ekollerinde; kadın tanımlanırken yaşama dair yeri ve konumu belirlenirken, “insan olma” bağlamında bir belirleme yapılmadığından, çok önemli bir yanıla düşülmektedir: “Kadın da tıpkı erkek gibi insandır.” Gerçeği göz ardı edilerek; kadının ya cinsiyeti ya da cinsel obje olması üzerinden ele alınması; fizyolojik farkın, ontolojik yani varoluşsal bir farkmış gibi değerlendirilmesi, bir cinsin diğer cinse yaptığı baskı ve zulmün ana nedenidir. Kadın konusu, kadının “insan olması” bağlamında ele alınmadıkça, erkek egemen zihniyet, baskı ve zulmünü sürdürmeye devam edecektir.

Geleneksel İslam kaynaklarında kadın “insan” olarak yoktur. “Kadına” dair bütün değerlendirmeler ve tanımlamalar, kadının “insan olması” göz ardı edilerek ya “cinsiyet” ya da “cinsel obje” olması üzerinden yapılmıştır.

Oysaki kadının; ontolojik olarak, “insan” olduğu; biyolojik olarak, insanın dışısı olduğu konusunda genel bir “kabul” olmaksızın ve Kur’an’ın kadını konu edinen ayetleri bu kabul üzerinden okunmaksızın, kadına dair yapılacak tanımlamalar ve değerlendirmelerin Kur’an’la bağdaşması söz konusu olamaz.

Geçmişten günümüze değin -ilk kuşak Müslümanlar hariç- Müslümanların inanç sistemini oluşturan kaynaklarda kadına dair yapılan bütün değerlendirmeler, tanımlamalar ve okumalar, “erkek zihin dünyasına” aittir. Erkeğin zihin dünyasını oluşturan, onun kadına bakış açısını belirleyen değerlerin önemli bir kısmı, Kur’an’ın “cahiliye” diye tanımladığı değerlerdir. Bu bakış açısıyla yapılan Kur’an okumalarında, kadını konu edinen ayetlerin doğru anlaşılması mümkün değildir. Çünkü insan, baktığı şeyi, baktığı yerin açısı ile görür. Baktığı yer yanlışsa, baktığı şeyi doğru göremez.

Cahiliye kültürünün bir yansıması olarak; geçmişte de günümüzde de kadına dair Kur’an’ın referans alınması çoğunlukla “insan” olgusuna göre değil, “cinsel bir obje olgusuna” göre olmuştur; biraz daha iyimser değerlendirmeler ise onun “cinsiyeti” üzerinden yapılmaktadır. Referans gösterilen ayetlere verilen anlamlar, rivayet kültürüne uyarlanarak verilmektedir. Geleneksel kaynaklarda “kadının da erkek gibi insan olduğu gerçeği” bağlamında bir okumanın varlığına rastlamak mümkün değildir. Tefsir külliyatı başta olmak üzere, hadis ve siyer gibi geleneksel kaynakların tamamında kadına dair ayetler bu anlayışı yansıtacak şekilde yorumlanmıştır.

Oysaki Kur’an, insanı erkek ve kadın olmak bağlamında değil, insan olmak bağlamında muhatap almaktadır. Kur’an’ın “cinsiyetçi” bir dili yoktur. Kur’an’a göre kadın da tıpkı erkek gibi “insan”dır. Dolayısıyla konusu gereği doğrudan kadına hitap eden kimi ayetler olsa da bu ayetler, “kadının insan olduğu” gerçeği dikkate alınarak anlaşılmalıdır; bu yapılmazsa, Kur’an’ın kadın konusunda “ne dediği” anlaşılrsa da “ne demek istediği” anlaşılmamış olur. Bir anlatımda önemli olan şey, “ne dendiği” değil, “ne demek” istediğidir. Doğru

bir Kur'an okuması; “lafız, mana ve maksat” yani ne dediği, ne demek istediği ve amacın ne olduğu dikkate alınarak yapılan okumadır. Bu üçlü bağlantı kurulmadan söyleneni doğru anlamak mümkün değildir.

Kadın ve erkeğin ortak paydası “insan” olmalarıdır. Ortak payda cinsiyete; fizyolojik farklılığa indirgenildiğinde, “insan olma” olgusu ve mutlu bir yaşam için gerekli olan uyum yok edilir. Ontolojik olarak insan olan kadının, fizyolojik olarak bir takım farklılıklara sahip olması nedeniyle, onu insan bağlamında değil de kadın bağlamında değerlendirmeye odaklanan zihniyet; Kur'an'daki değerlendirmelerin tamamını yanlış ve yanlış anlamaktadır.

Geleneksel inancın “inanç” kurucularının eserlerine bakıldığında, insanı konu edinen ayetlerin tamamı yalnızca erkeği muhatap almaktadır. Bunun bilinçsizce ve bilgisizce yapıldığı veya yanlış olduğu söylenemez. Bu “zihniyet” ve “anlayış” ile ilgili bir durumdur. Bu zihniyetin varlığı insanlık tarihi kadar eskidir. Bu nesilden nesile aktarılan bir düşünce ve inanç mirasıdır. Geleneksel inancın inanç kurucuları bunu yaparken, Arapçanın dil yapısından da büyük oranda yararlanmaktadır. Aslında ayetler muhatap olarak insanı aldığı halde Arapçanın gramer yapısının gereği olarak “eril” olan özelliği, söylemin yalnız erkekleri konu edindiği şekilde çarpıtılmaktadır. Kur'an, insana hitap ederken Arapçanın dil yapısı gereği eril/muzekker bir form kullanmaktadır. Bu Kur'an'ın üslubu değil, Arapça dili bilgisinin bir gereğidir. Söz konusu özellik, Fransızca, Almanca, Rusça vb. Dillerde de vardır. Arapça'da sözcükler eril ve dişil olmak üzere ikiye ayrılmaktadır: Bir toplulukta yüzlerce kadınla birlikte tek bir erkek bulunuyor olsa, o topluluğa hitap, eril formda yapılır. Yani yalnızca erkeklere hitap ediliyormuş gibi bir dil kullanı-

lır. Ancak söylem, kadınları da kapsamaktadır. Bu dil bilgisel kural, geleneksel din anlayışında bilinçli bir şekilde göz ardı edilerek, erkeğin kadın üzerinde egemenliğini pekiştirmede kullanılmaktadır. Bu “eril zihniyet”, cinsiyetçi bir inanç ve düşünce üreterek, kadının insan bağlamında varlığını gerçekleştirmesine engel olmuştur.

Kadın Erkek Eşitliği

Kadın konusu, yalnız cinsiyet tartışmalarında değil; bütün dinlerde, düşüncelerde ve felsefelerde sorunlu bir konudur. Dinlerin, kadına bakışı; yalnızca karşıtları için değil, bağlıları için de zor durumda bırakıcı bir konudur. Deyim yerinde ise dinlerin “yumuşak karnıdır.”

İslam karşıtlarının, İslam’ı eleştirmelerinde, kullandıkları ana malzeme kadın konusudur. Miras, tanıklık, çok eşlilik, boşanma, cariye, dayak atma başta olmak üzere cennette erkeklere sunulan ödüller, kadın sünneti vb. konular üzerinden İslam’ın cinsiyetçi bir din olduğu iddia edilmektedir. İslam’ın, kadın ve erkek arasında ayırım yaptığı, erkeği kadından üstün tuttuğu ve eşit görmediği, dolayısıyla kadına ikinci sınıf insan muamelesi yaptığı savıyla, çağdışı olduğu eleştirisi yapılmaktadır.

Aslında “geleneksel inancın” ana inanç kaynaklarına bakıldığında, İslam karşıtlarının bu iddialarında son derece haklı oldukları söylenebilir. Söz konusu kaynaklarda; cinsiyet ayrımcılığı yapıldığı, kadının insan yerine konmadığı, erkeğin malıymış gibi nitelendirildiği açıkça görülmektedir. İslam, bu kaynaklara dayandırıldığı veya bu kaynaklar İslam olarak kabul edildiği takdirde, İslam karşıtlarının eleştirilerine bu kay-

naklar üzerinden itiraz edilmesi akıl yoksunluğu olur. Diğer bir ifade ile aklın devre dışı bırakılmasından başka bir şey olmaz.

Ancak şu gerçek göz ardı ediliyor: İslam karşıtlarının, eleştiriye konu ettikleri dinin ve o dinde yer alan kadın olgusunun Allah'ın gönderdiği dinle -isminden başka- bir ilgisi yoktur. Zira İslam dünyası denilen dünya, Allah'ın vahyettiği dinle çok erken bir dönemde bağını kopardı. Vahiy yerine, “Sünni saltanat teolojisi” ile “Şii imamet mitolojisini” din olarak benimsedi. “Geleneksel inanç” olarak tanımlayabileceğimiz bu dinin ana kaynağı, vahyin kültüre dönüşmüş şeklidir. Dolayısı ile İslam karşıtlarının eleştiriye konu ettikleri ve İslam sandıkları din ve o dinin kadına bakışına dair konuların muhatabı Kur'an değil, geleneksel inançtır.

Geleneksel inancın yapılan eleştirileri yanıtlamasında önemli bir çelişki bulunmaktadır: İslam karşıtlarının, kadın konusunda yaptıkları eleştirilere, kadının günümüzde sahip olduğu haklar ve konumları dikkate alınarak değil, İslam'ın vahyedildiği dönemde kadına verdiği haklarla, kadının orta çağda sahip olduğu hakları karşılaştırılarak yanıt veriyorlar. Orta çağda kadının içinde bulunduğu durumla, İslam'ın o çağda, kadına tanıdığı haklar üzerinden bir karşılaştırma yaparak, İslam'ın kadına tanıdığı hakların ne denli ileri boyutta olduğunu söylenmektedir. Bu tam bir çelişkidir: Doğru olan şey karşılaştırmanın geçmişle değil, bugünle yapılmasıdır. Bugün, “Çağdaş Dünya”nın kadına sunduğu haklar, İslam'ın vahyedildiği dönemde sunduğu haklardan çok daha ileri düzeydedir. Çağdaş Dünya'da; mirasta, tanıklıkta, evlenmede, boşanmada, yasalar önünde, yaşamın her alanında, göreceli de olsa kadın ve erkek aynı haklara sahiptirler. İslam'ın vahyedildiği “Cahiliye” döneminde hiçbir şeye sahip

olmayan kadına verilen haklar, tabii ki devrim sayılacak nitelikte önemli haklardır. Bu hakları o günün koşullarını dikkate alarak, o günün gerçekliği bağlamında değerlendirdiğimizde, bu haklar, “değer” anlamında yüz yılımızda verilen haklardan çok daha değerli ve önemlidir. Ama günümüze gelindiğinde, geçmişle geçmişi değil, bugünle bugünü karşılaştırmak kaçınılmaz bir zorunluluktur. Bugün kadın, hakların yarısına değil, tamamına sahiptir. O nedenle geçmişi değil, bugünü karşılaştırmadan konuyu tartışmak, “deve kuşunun başını kuma gömmesi” örneğinden başka bir şey olmaz.

Aslında bu tartışmada dikkate alınması gereken önemli husus şudur: Kur’an üzerinden yapıldığı sanılsa da bu tartışma Kur’an’ karşı yapılan bir tartışma değildir. Bu tartışmanın gerçek muhatabı “Geleneksel İnanç”tır ve bu inancın Kur’an’daki İslam’la bir ilgisi yoktur. Kendilerini İslam’la tanımlasalar da aslında kendi yanlarından uydurduklarını İslam diye din edinenler, kadın konusunu ve kadın haklarını vahye göre değil kendi anlayışlarına göre belirlemişlerdir. Geleneksel inanç, kadını “insan” olması üzerinden değil, “cinsiyeti” üzerinden değerlendirmektedir. Bunun sonucunda ortaya çıkan haksızlıklar İslam’a mal edildiğinden, bu yanlışın faturası da İslam’a kesilmektedir.

Geleneksel inanç şunu söylemektedir: Geçmişte kadın çok kötü bir durumdaydı; miras hakkı dâhil hiçbir hakka sahip değildi, eşya gibi alınıp satılıyordu, insan olup olmadıkları dahi tartışılıyordu. İslam ise kadına çok büyük haklar tanıdı, kadını insan sınıfına koydu, dolayısıyla İslam bu alanda çok üstün bir inançtır. Bu savunma, o günün koşulları karşılaştırıldığında kesinlikle doğru sayılabilir. Ancak bugün Batı uygarlığının kadına sağladığı haklarla geleneksel inancın

sağladığı haklar karşılaştırıldığında Batı uygarlığının çok ileride olduğu rahatlıkla söylenebilir.

Kadının, geçmişte içinde bulunduğu koşullar ile İslam'ın geçmişte kadına sağladığı koşullar karşılaştırılarak, İslam'ın çok iyi olduğu söylenmesinin bir anlamı olamaz. Zira geçmişte yaşamıyoruz. Önemli olan bugünkü durumdur. Bugün, “**Geleneksel İnancın**” kadına verdiği değer ve tanıdığı haklar ile Batı Uygarlığı'nın tanıdığı haklar karşılaştırıldığında, Seküler Batı dünyasının açık ara farkla daha iyi olduğunu akli başında olan herkes kabul edecektir. Ancak göz ardı edilen gerçek şudur ki: Aslında eleştiriye konu edinilen ve İslam sanılan şeyin İslam'la bir ilgisi yoktur; söz konusu olan şey “**Geleneksel İnanç**”tır. Bu inancın Kur'an'la bir ilgisi yoktur. Dolayısıyla İslam'a ait olmayan bir şey, sanki İslam'mış gibi algılanmaktadır. Ağırlıklı olarak Arap kültür ve geleneğinin zihin dünyasının kodlarına göre tanımlanan kadın konusu, gerçek İslam sanılarak sahiplenilmekte ve İslam üzerinden aklanmaya çalışılmaktadır. “**Cahiliye Arap zihninin**” uydurduğu inançla kirletilen Aziz İslam, Ortaçağ'da kadının içinde bulunduğu durumla İslam'ın kadına verdiği haklar karşılaştırılarak kurtarılmaya çalışılmaktadır.

Diğer önemli bir konu da Geleneksel inancın, kadın konusunda ikiyüzlü bir tutum içinde oluşudur: İslam karşıtlarına yanıt verirken “**söylemlerindeki**” kadın ile dinlerinin ana kaynakları olarak kabul ettikleri kaynaklarda yer alan kadın aynı kadın değildir. Geleneksel inancın ana kaynaklarına bakıldığında, ikiyüzlülükleri açıkça ortaya çıkmaktadır. Üzerinden inançlarını oluşturdukları ve İslam'ın temel kaynakları olarak ileri sürdükleri başta “**hadis külliyatı**” olmak üzere; icma, kıyas, siyer, tefsir, fıkıh gibi kaynaklara bakıldığında, kadın; hiçbir dinde, hiçbir inanç ve düşüncede olmadığı kadar aşı-

ğılanmaktadır. Bu kaynaklarda kadın; şeytan, köpek ve eşekle bir tutulmaktadır. Diğer yandan da bu kaynaklarda, “kadın güldür”, “Cennet annelerin ayakları altındadır”, “kadın başımızın tacıdır”, “kadın bize Allah’ın emanetidir” gibi yakıştırmalar yer almaktadır. Bu içi boş pratikte bir karşılığı olmayan sözlerle, İslam’ın kadına nasıl değer verdiği savında bulunmaktadır. Bu tam bir çelişki ve ikiyüzlülüktür. Zira yukarıda isimleri anılan ve İslam’ın ana kaynakları olarak kabul edilen kaynaklar, geleneğin “İslam kadını yüceltmıştır” söylemini açıkça yalanlamaktadır.

Allah’ın cinsiyet ayrımcılığı yapmadığına iman eden bir kimse için tek seçenek vardır: Ayetleri, Allah’ın cinsiyet ayrımcılığı yapmadığı inancına göre anlamak ve yorumlamak. Ayetler bu inanca göre anlaşılmadıkça, bu bağlamda ve bu “ kabul”e göre anlaşılmaya konu edilmedikçe, varılacak sonucun vahye uygun olabileceği düşünülemez. Zira hakların cinsiyete göre belirlendiğini düşünmek; kulları arasında ayrımcılık yapan, adil olmayan bir yaratıcı olduğunu düşünmekle eş değer bir yanıltır.

Ayetlerin yalnızca literal anlamları dikkate alındığında, diğer bir anlatımla sözcüğün “ne dediği” değil “ne demek istediği”, bağlamı ve amacı dikkate alınmadığında, hakları konusunda kadınla erkek arasında önemli farkların olduğu sonucuna varılabilir. Oysaki söz konusu bu ayetlerle “anlatılan” şeyin doğru anlaşılması için öncelikle Kur’an’ın, “haklı olarak”, ilk muhataplarının içinde buldukları sosyal, ekonomik, siyasi ve kültürel koşulları dikkate almış olduğunu unutmamak gerekir. Yapılan her düzenlemenin kendisine özgü bir gerçekliği olduğu göz ardı edilmemelidir. Kur’an; tanıklık, miras, boşanma vb. konularda, ilk muhataplarının içinde

bulunduğu koşulları gözetmiş ve bu koşullar çerçevesinde yeterli, hatta fazla bile sayılabilecek her türlü düzenlemeyi kadının lehine yapmıştır. Ön görülen haklar, kurallar ve düzenlemeler cinsiyete göre değil, toplumsal rollere, koşullara ve sorumluluklara göre belirlenmiştir. Bunun günümüze yansması şudur: Erkeğin ve kadının toplumsal rolleri, sorumlulukları ve koşulları değiştiğinde, haklar ve kurallar bu değişikliğe göre yapılmalıdır. Kadının da erkek gibi üreten, kazanan ve ailenin geçimini sağlayan biri olması durumunda, miras paylaşımı da dâhil bütün haklar eşit şekilde olmalıdır. Bu Kur'an'a uygunluğun bir gereğidir. Zira paylaşımın dayandığı gerçeklik cinsiyet değil, toplumsal işlevsellik ve koşullardır.

“Değişen koşullar için değişmeyen yasalar” öngörmek yaradılışa, Sunettullah'a aykırıdır; böyle bir uygulama, yaşamın zulme dönüşmesine neden olur. Gerekçesi olmayan yasa yoktur ve önemli olan yasanın dayandığı gerekçedir. Kur'an'ın deyimi ile illettir. “illet”in değişmesi durumunda, “yargı” da ona bağlı olarak değişmelidir. Örneğin; sadaka, mal varlığı olanın sorumlu olduğu bir yardımdır. Varlıklıyken sadaka vermek zorunda olan bir kimsenin, varlığını kaybetmesi durumunda sorumluluğu kalkar. Hasta veya yolcunun oruç tutmama gerekçesi, hastalık veya yolculuktur. Salatın (namazın) kısaltılmasının gerekçesi/illeti tehlikedir. Tehlike varsa namaz kısaltılabilir, yoksa kısaltılamaz. Keza haram olan bir yiyecek veya içecek “dayanılmaz açlık” söz konusu olduğunda helal olur. “Zaruretlerin haramları mubah kılması”, Kur'an'ın genel geçer temel ilkelerindedir.

Kadın ve erkek konusunda hakların belirlenmesinde; “asli” ve “belirleyici” olan şey, “erkek” ve “kadın” olmak değil; erkeğin ve kadının kişisel ve toplumsal rolleridir. Diğer bir

ifade ile “işlevsellik” ve “gerekçe”dir. O günün koşulları ile bugünün koşulları değişmişse, kuralların da bu değişikliğe göre değişmesi Kur’an’a uygunluğu sağlamak için zorunludur. “Murad-i ilahi” budur. Bu Kur’an’ın temel ilkesidir. Kur’an’a aykırı olan şey, işlevselliğe ve yaşamsal gerçekliğe göre değil, cinsiyete göre yargıda bulunmaktır.

Geçmişe gitme imkânımız olmadığına göre, Kur’an’ı geçmişte değil, bugünde yaşamak zorundayız. Kur’an’ın belirlediği hakların gerekçesi/illeti göz ardı edilirse, yapılan şey Kur’an’a uymak değil, Kur’an’a aykırı davranmak olur. Kur’an’ı geçmişte yaşamaya çalışmak olur. Kur’an’ın bizden istediği şey, onu geçmişe giderek, geçmişin koşullarında yaşamak değil; bugünde ve bugünün koşullarında yaşamaktır.

Şu husus çok iyi bilinmelidir ki: Bütün hakların üstünde olan, bütün hakları bağlayıcı ve onlara anlam veren “temel hak” şudur: Allah’ın yarattığı bir insan olarak, kadının da tıpkı erkek gibi, “doğuştan kendisine ait kararları verme hakkına sahip” olmasıdır. Kadın da tıpkı erkek gibi, yaratılışı itibarıyla, yaratıcı tarafından “kendisine ait kararları verme hakkına sahip” olarak yaratılmıştır. Erkek gibi, kadın da yaptığı her işten kendisi sorumludur; kimsenin velayetine bırakılmamıştır. Dilediğini seçme hakkına sahiptir. Yaptıklarının hesabını kendisi vereceğine göre, seçme ve karar verme hakkına da sahip olmasından daha doğal bir şey olamaz. Bu hak elinden alınırsa sorumluluğu da olmaz.

Almanya’daki bir konferansımda: “Kadın da tıpkı erkek gibi kendisine ait kararları verme hakkına sahip olarak yaratılmıştır.” Kendisi ile ilgili dilediği kararları verebilir, bu Allah’ın insana serbest irade vermiş olmasının doğal bir sonucudur. Allah, kulu dilerse kendisini dahi reddedebileceğin, inkâr

edebileceğini söylemektedir. Allah: “Dileyen iman etsin, dileyen küfretsin, demektedir.” Şeklindeki sözlerime, erkek bir dinleyici şu itirazı yaptı: “Ne yani! Eşimiz ne isterse onu yapabilir mi? Örneğin, gecenin geç saatlerine kadar tek başına dışarıda kalabilir mi? Malını, parasını dilediği şekilde harcayabilir mi?” Ve bunlara benzer başka sorular sordu. Ben de “Sen nasıl kendine ait kararları verebiliyorsan, eşin de verebilir. Senin, yapma hakkına sahip olduğun bir şeyi eşinin de yapma hakkı vardır”. Ancak zihin dünyamızda öylesine koşullanmışız ki Avrupa kültürü ile büyümüş olsak da zihnimize, erkeğin “belirleyici olma” hakkına sahip olduğu kodlanmış olduğundan, ilişkilerimizi “cinsiyet”e göre belirliyoruz.” Diye yanıtladım. Bunun üzerine dinleyici: “İsteyen istediği gibi karar verme hakkına sahip olursa, birçok sorun çıkmaz mı, tartışma, çatışma olmaz mı? Böyle bir durumda anlaşmak mümkün olabilir mi?” Diye itiraz etti. Ben de: “Hayır, olmaz; insanın kendisine ait kararları verme hakkına sahip olması demek; sorumsuz olmak, saygısız ve sevgisiz olmak, bir şey yapacağı zaman uygun olup olmadığını düşünmeksizin yapmak anlamına gelmez. Aksine daha bilinçli, daha saygılı, daha sevgili ve daha duyarlı bir ilişki olur. Bu olmadığı takdirde, yani sorumsuz, saygısız ve sevgisiz olduğu takdirde de zaten bu birlikteliği sürdürmenin bir anlamı olmaz.” Diye yanıtladım.

Erkeğin, kadına cinsiyete dayalı bir üstünlüğü söz konusu değildir. Kur’an’a göre yalnızca karşı cinsler arasında değil; her alanda ve konuda, sosyal veya fizyolojik hiç bir farklılık “üstünlük” nedeni değildir. Görev ve sorumlulukların paylaşılması adaletin gereğidir. Kadın ve erkek, doğuştan “insan” olarak yaratılmışlardır ve insan olmaları bağlamında birbirlerine bir üstünlükleri yoktur. Kadın ve erkekteki anatomik

farklılık yaradılışsaldır. Anatomik yapıya bağılı olarak toplumların yaşam tarzlarında ortaya çıkan farklılıklar, doğal olarak işlevsel farklılıklardır. İşlevselliğin gereği olan kurallar “mutlak” olma özelliğine sahip değildir. İşlevselliğe bağılı kuralları “mutlaklaştırmak”, Kur’an’ın deyimi ile “aşırılık”tır. Cinsiyetler, toplumsal kültür bağlamında ayrışmalar veya kaynaşmalar yaşayabilirler; bunun bir sabitesi yoktur. Cinsler koşullara, zamana ve ihtiyaçlara göre farklı roller üstlenebilir.

Kur’an’ın, fizyolojik farklılığı yok sayma gibi bir buyruğı yoktur. Kadın ve erkek arasındaki farkları yok etmeye çalışmak veya yok saymak her iki cinse de zulmetmek olur. Toplum bu farklılıklar üzerinden en uygun ve en yararlı işleyişi dilediği gibi gerçekleştirme hakkına sahiptir. Cinsiyetler arasındaki farklılığın neden olduğu işlevselliği, eşitlik ve özgürlük adına kaldırmaya çalışmak; kadına hak vermek değil ona kötülük yapmaktır. Kur’an, cinsiyetler için her dönemde ve her koşulda geçerli olacak tek tip bir uygulama ve rol önermez. Gerek toplumsal olarak, gerek kadın ve erkeğin birey olarak, nasıl bir rol alacaklarına dair Kur’an’ın sabit bir önerisi ve buyruğı yoktur. Sabitliğin kabulü, Kur’an’ı belli bir kültür ve belli bir tarihle özdeşleştirmek demektir. Bu zaman ve mekân üstü olan Kur’an’ın mesajıyla açıkça çelişen bir durumdur.

Kur’an, erkeğin ve kadının yeryüzünde var oluş nedenlerini “cinsiyetleri bağlamında” değil, “insan oluşları” bağlamında tanımlamaktadır. Her iki cinsi de “insan” olarak görmekte ve ikisine de aynı irade özgürlüğünü vermekte ve aynı sorumluluğı yüklemektedir. Allah’ın insanı muhatap alışı cinsiyetinden bağımsızdır. İnsani nitelikleri, sorumlulukları ve yapıp ettikleri açısından Allah’tan görecekları karşılıklı kadınla erkek arasında bir fark yoktur. Her insanın –erkek

kadın- sorumluluğu cinsiyetine göre değil imkânlarına göre- dir: Allah, “Hiç kimseye gücünün yeteceğinden fazla yük yüklemeyiz. Herkesin yaptığı iyilik lehine, kötülük de aleyhinedir...”(2/Bakara, 286) Allah’la kurulan bağ ve ilgide, kişisel arzu ve istekte, düşünme ve akletmede, duygu ve değerlerde erkek ve kadın arasında bir ayrıcalık yoktur. Bu “aynı oluş”un pratikte ayrıcalığa dönüşmüş olmasının nedeni vahiy değil; erkeğin vahyi kendi algısına dönüştürmüş olmasıdır.

Kur’an’a göre kadın ve erkek yaratılışları itibarıyla aynı değere sahiptirler. Her iki cins de “tek bir nefisten” yani aynı şeyden yaratılmıştır: “Ey insanlar! Sizi, tek bir özden yaratan, aynı nefisten eşini yaratan ve o ikisinden birçok erkek ve kadını üreten Rabb’inize karşı takvâli olun. Birbirinizden yararlanasınız diye akrabalık bağını kuran Allah’a karşı takvâli olun. Kuşkusuz, Allah, sizi gözetmektedir.” (4 Nisa, 1)

Kur’an’a göre insanlar arasında üstünlük sağlayan tek şey takvadır. Takva en yalın anlamı ile “iyi olmak” ve “iyiliktir”. Yani üstünlüğün tek ölçütü “değer”dir. Değer, yaratılıştan sahip olunan bir şey olmayıp insanın kazanımıyla elde edilir. Bir kimsenin değeri, değer verdiği şeyler kadardır. Değer verdiğiniz şeyin değeri ne kadarda sizin de değeriniz o kadardır. Merhamete, sevgiye, kardeşliğe, dostluğa, dürüstlüğe, samimiyete, cömertliğe, zulme ve haksızlığa başkaldırmaya, kötülükle mücadele etmeye vb. şeylere değer veriyorsanız; sizin değeriniz de bu değer verdiğiniz şeyler kadardır. Mala, unvana, bencilliğe, makama, gösterişe vb. şeylere değer veriyorsanız, değeriniz bu değer verdiğiniz şeyler kadardır.

Cinsiyet, insanın kendi seçimi değildir; yaratılıştandır. Seçime konu olmayan bir şey, değere konu edilemez. Erkek veya kadın olmak tek başına bir değer değildir. Kadının sahip olduğu değerler daha üstünse kadın, erkeğin sahip olduğu değerler daha üstünse erkek üstün olur. “Ey insanlar! Sizi bir erkek ve bir dişiden yarattık. Birbirinizle tanışmanız¹ için sizi kabilelere ve sülalelere ayırdık. Allah’ın yanında en kerim² olanınız, en çok takva sahibi olanınızdır. Kuşkusuz Allah, her şeyi bilendir, her şeyden haberdardır.” (49 Hucurât, 13.)

1- Tanıyıp kaynaşmanız, dayanışma ve yardımlaşma içinde bulunmanız, birbirinize sahip çıkmanız, birbirinize güç vermeniz. **2-** Şerefli. İtibarlı. İkrâm olunan. Allah’ın en çok ikramda bulanacağı kimse

Her iki cinsin de yeryüzündeki varlık nedenleri aynıdır. Allah’ın yanında alacakları ödülün de görecekları cezanın da cinsiyetle bir ilişkisi yoktur. Herkese yaptığı şeyler esas alınarak karşılık verilecektir: “Erkek ve kadın; her kim Mü’min olarak sâlihâtı yaparsa, işte onlar Cennet’e gireceklerdir ve onlara zerre kadar haksızlık edilmeyecektir.” (4 Nisa, 124.) “Kim bir kötülük yaparsa, ona yaptığıının karşılığında fazlasıyla karşılık verilmez. Erkek veya kadın, her kim Mü’min olarak salihâtı¹ yaparsa, işte onlar hesapsız şekilde rızıklanmak üzere Cennet’e girerler.” (40/Mü’min,40.)

1- Bozuk olan şeyi düzeltmeye çalışmak, düzeltici olmak, yapıcı olmak, iyi olmak, düzeltmeye teşvik etmek, iyiye yönlendirmek.

Ceza ve ödül cinsiyetsizdir ve kişiseldir. Bu bağlamda, kadın ve erkek arasında tam bir eşitlik vardır. Bu temel kural, bu dünya için geçerli olduğu gibi ahiret için de geçerlidir. Dolayısı ile özellikle ahiret hayatı ile ilgili ödüllendirilmede erkeklerin ayrıcalıklı olduklarına dair yapılan yorumlar kesinlikle doğru değildir. Geleneksel inancın temel kaynaklarında,

Cehennemliklerin, Cehennemdeki durumları için cinsiyet farkı gözetilmediği hâlde, Cennetliklerde, cinsiyet farkı gözetilmesi tam anlamı ile saçmalamaktır. Cinsiyet üzerinden bir değerlendirme ile erkeklere sağlanan ve olduğu iddia edilen ayrıcalık düşüncesi erkek cinsinin zihinsel bir arızasıdır. Kur'an'ın, Arapça olan dili, dilin yapısındaki “eril” anlatım özelliğinin, cinsiyete dönüştürülmesinin sonucunda Cennet'e dair anlatımlar, bilinçli veya bilinçsizce erkeğe endekslenmiştir. Arapça dil yapısında isimler eril ve dişil olmak üzere ikiye ayrılmakta ve her iki cinsin bir arada olduğu durumlarda da sanki tek bir cins varmış gibi, hitap edilenlerin tamamı erkekmiş gibi eril form kullanılmaktadır. Cennet'le ilgili kimi ayetlerde bu dil bilgisi kuralları dikkate alınmadığı için yalnızca erkekler ödüllendirilmektedir!

Ceza ve ödülde eşitlik konusunda Kur'an'ın hükümleri hiçbir tartışmaya gerek görülmeyecek kadar açık ve nettir. “**Ve Rabb'leri, onlara cevap verdi: “Ben, sizden; erkek olsun, kadın olsun -ki hepiniz birbirinizdensiniz- iyi şeyler yapanların yaptıklarının karşılığını boşa çıkarmam.”** Onlar ki benim yolumda hicret edenler, yurtlarından çıkarılanlar, eziyet görenler, savaşanlar ve öldürülenlerdir. İşte bunların kötülüklerini örterim. Onların yaptıklarının karşılığı Allah'ın yanındadır. Kuşkusuz, onları içinden nehirler akan Cennetlere koyacağım. Karşılıkların en iyisi, Allah katındadır.” (3 Al-îmran, 195.)

Cennette erkeklere özgü bir ödül olarak anılan “huri” konusu ne yazık ki yanlış anlam ve algı nedeniyle ciddi tartışma konusu olmaktadır. Oysaki aşağıda yapılan açıklamada da görüleceği gibi, “huri” erkeğe özgü bir ödüllendirme değildir. Söz konusu ayetten önceki ayetlere bakıldığında görüleceği

gibi “takva sahiplerinden” söz edilmektedir ve dolayısı ile huri ödülü cinsiyet ayırımı olmaksızın takva sahipleri içindir.

44/ Duhân Suresi, Ayet 51-54:

51. Kuşkusuz takva sahipleri güvenli bir yerde olacaklar;

52. Bahçelerde ve pınar başlarında.

53. İpekten ve atlastan elbiseler giyerler, karşılıklı otururlar.

54. İşte böyle. Ve onları güzel gözlü hurilerle¹ eşleştirdik.

1. Bu eşleştirme, erkek ve kadın için geçerli bir eşleştirmedir. Huri, güzel bakışlı eş anlamına gelmektedir. “Hur” sözcüğünün; Türkçeleşmiş şekliyle “huri” sözcüğünün kökü “h-v-r” olup, “beyazlık, parlaklık” anlamına gelmektedir. Bu beyazlık, masumiyeti, saflığı, tertemiz olmayı, sevgiyi ifade etmektedir. Kur’an’da dört yerde geçen “hur” sözcüğü, üç yerde “iyn” sıfatıyla birlikte kullanılmaktadır. “Hur” sözcüğünün tekil formu, erkek için “ahver”, dişi için “havra” dır. Yani, “hur” eril ve dişil formun çoğuludur. Kur’an’da, sözcüğün çoğul formu olan “hur” sözcüğü, cinsiyet olarak erkek veya kadın anlamına gelmemektedir. “Hur” sözcüğü, her iki cinsi de içine alan ortak bir anlama sahiptir. Bu sözcüğün, tefsir ve çeviri külliyatında, Cennet’te erkeklere sunulacak, ikram edilecek eşler (dişi varlıklar) olarak tanımlanmış olması, vahiyle ilgili önemli bir yanılıdır. Ödüllendirmede ve cezalandırmada cinsiyet ayrımcılığı yapmak, Kur’an’a atılmış büyük bir iftiradır.

55/Rahman Suresi, Ayet: 70-72:

70. Her ikisinde de hayırlar ve iyilikler vardır.¹

71. O hâlde siz ikiniz, Rabb’inizin hangi nimetlerini yalanlayabilirsiniz?

72. Çadırlarda korunaklı huriler² vardır.

1. Bu ayet; çoğunlukla, “orada iyi huylu güzel kadınlar vardır.” Şeklinde çeviriye konu edilmektedir. Dil bilgisi kuralları çerçevesinde böyle anlam verilebilmesi de mümkün olmakla birlikte, bu daha çok “erkeklerin kadın anlayışının dinleştirilmesinden” kaynaklanan bir anlam vermedir. Ayette geçen “hisanun” sözcüğü, “güzel” demek olmayıp, “iyi” demektir. Arapçada fizik güzelliği ifade eden

sözcük, “cemil” sözcüğüdür. Ayette; “eşler”, “kadınlar”, “güzel huylu”, “güzel kadınlar” sözcükleri yer almamaktadır. Bu sözcükler, “erkeksi alginın” yakıştırmalarıdır. Ayetin anlamı; sözcük olarak da anlam olarak da yukarıda verdiğimiz şekildedir. 2. Bu ayete, genellikle “ceylan gözlü huriler”, “ahu gözlü huriler”, “iri gözlü dilberler” şeklinde anlam verilmektedir. Bu, dil yönünden de çeviri tekniği açısından da Kur’an’a karşı sadakatsizliktir. Çünkü “huri” zaten iri gözlü, ceylan gözlü veya ahu gözlü anlamındadır. Dolayısı ile “ceylan gözlü huriler” diyen bir kimse, “laf oyunu” yapmaktadır. Zira “ceylan gözlü” zaten “huri” sözcüğünün karşılığıdır. Bu kimse-ler aslında, “ceylan gözlü, ceylan gözlü” demiş olmaktadır. Huri sözcüğünü; “kadın”, “dilber” olarak çevirmek, yani ayete “ceylan gözlü kızlar, kadınlar, dilberler” olarak anlam vermek “Cahiliye Arap kültürü ve atalar dininden etkilenmenin sonucudur. Ayet, “lafız” olarak ta “anlam” olarak da “dişil” bir anlam taşımamaktadır. “Hur” sözcüğüne bu şekilde anlam vermek esasen İsrâîliyyât kaynaklıdır. “İsrâîliyyât kaynaklı ataerkil algı,” ayette yer alan “hur” sözcüğüne “dişil” anlam yükleyerek; ayeti, “ceylan gözlü dilberler”, “ahu gözlü kadınlar”, “huriler” şeklinde anlamlandırmaktadır. Oysaki “hur” hem erilliğin hem de dişilliğin çoğuludur. Yukarıda açıkladığımız anlama gelmektedir.

36/Yasin Suresi, Ayet: 54-56

54. Artık bugün kişi, hiçbir haksızlık görmeyecek. Sadece yaptıklarınızın karşılığını göreceksiniz.

55. Kuşkusuz Cennet ehli bugün keyifli bir uğraş içindedir.

56. Onlar ve eşleri gölgeliklerde tahtlar üzerine kurulmuşlardır.

“Zevc” Sözcüğünün Çarpıtılması:

Anlama ve tanımlamada zihinsel algı önemli bir belirleyicilik rolü oynar. Kur’an’ı anlamada ve yorumlamada “ataerkil zihin” cinsiyetçi bir tutum sergilemiştir. Böyle olunca da kadın genellikle ya yok sayılmış ya da ikinci planda tutulmuştur. Çoğunlukla da varlığı erkeğin varlığı ile anlam kazanan;

erkek için yaratılmış bir varlık olarak görülmüştür. Zevc sözcüğü bu algıdan hareketle “eş” anlamında değil, “erkek ve eşi” olarak anlaşılmıştır. Öyle ki erkek yaratılıştan kadının üzerinde tam bir egemenlik hakkına sahip olarak görülmektedir. Zevc sözcüğünün yer aldığı ayetlere bakıldığında, dişinin erkeğe ait olduğuna dair bir vurgunun olduğunu, bir aidiyet içerdiğini söylemenin mümkün olmadığı açıkça görülmektedir. Zevc ve çoğulu olan ezvac yani “eş” ve “eşler” cinsiyetsiz sözcüklerdir. Her iki cinsi de kapsamaktadır. Kur’an, bu sözcüğü daha çok erkek ve dişi anlamında değil; “değer” birlikteliği anlamında kullanmaktadır. Zevcin, benzer özelliklere ve değerlere sahip olanların, bu nedenle eşleşmesi, bir araya getirilmesi anlamı, öncelikli anlamdır. Örneğin: “İman edip, sâlihâtî¹ yapanları; içlerinde ırmaklar akan cennetler² ile müjdele. Onlara ne zaman yiyecek bir şey sunulsa: “Bu daha önce rızıklandığımız şeydir.” derler. Oysa bu onlara benzer olarak verilmiştir. Onlar için arındırılmış eşler vardır. Ve onlar, orada kalıcıdırlar.” (2 Bakara, 25.) Bu sözcük, kadın olsun erkek olsun, cennete giren kimseleri iyi, güzel, dost ve arkadaşların beklediğini ifade etmektedir.

1. Bozuk olan şeyi düzeltmeye çalışmak, düzeltici olmak, yapıcı olmak, iyi olmak, düzeltmeye teşvik etmek, iyiye yönlendirmek. **2.** Bahçeler.

İnanca ait ayetlerle, uygulamaya ait ayetleri ayırt etmek gerekir. “İtikadi hükümler” sabittir, “ameli hükümler” koşullara ve gerekçelere bağlı olarak değişkenlik gösterebilir. Örneğin bir ailede bir kız ve bir erkek kardeş olsa ve erkek kardeş fiziki engelleri yüzünden çalışma imkânına sahip olmazsa, vasiyetle mirasın tamamı ona bırakılabilir. Yine, ailenin bütün gelirini kız kardeş sağlıyor olsa, bu durumda miras paylaşımı “kız kardeşe iki, erkek kardeşe bir” şeklinde olabilir. Ailede erkeklerin ve kadınların birlikte çalışıyor ve birlikte

kazanıyor olmaları ve kadının erkeğe, erkeğin de kadına geçimini sağlama vb. gibi ekonomik bir yükümlülükleri olmadığı durumlarda miras paylaşımının eşit olması Kur'an'a daha uygun bir paylaşım olur. Üretimin, kazancın, üstlenilen görev ve sorumlulukların aynı olduğu durumlarda paylaşımın da eşit olmasından daha doğal bir şey olamaz.

Kurallar koşullara bağlıdır. Koşullar değiştiğinde kurallar da değişir. Değişmezse yaşam çekilmez olur. Tarıma dayalı üretim koşulları ile endüstriye dayalı veya günümüzde olduğu gibi teknolojiye dayalı üretim koşulları bir değildir. Bunların koşulları ayrı olduğu gibi kuralları da farklıdır. Kur'an, ilk muhataplarının içinde bulunduğu durumu gözetmiş ve düzenlemeyi buna göre yapmış; kuralları ona göre belirlemiştir. İlk muhatapların içinde buldukları koşullarla günümüz muhatapların içinde buldukları koşullar farklıysa, bu farkı dikkate almak Kur'an'ın mesajına uymanın bir gereğidir. Değişmez olan kurallar değil, ilkelerdir; inanç yasalarıdır. Ancak değişimde mutlaka uyulması gereken çok önemli yasa şudur: Koşullara bağlı değiştirilen kurallarda, ilkelere bağlı kalınması zorunludur. Kur'an, belli bir tarihin, toplumun, coğrafyanın ve belli bir yaşam biçiminin kitabı değildir. O her dönemin, koşulun, zamanın ve toplumun kitabıdır. Onu geçmişte yaşamak imkânsızdır; onu “bugünde” yaşamak zorundayız. Kur'an'ı geçmişte yaşamaya çalışmak ne denli yanlışsa, onu geçmişte bırakmakta o denli yanlıştır.

Kadın ve erkek konusunda kişisel ve toplumsal işlevselliğin belirleyiciliği dikkate alınıp, yapılacak her türlü paylaşım ve düzenleme buna göre yapılmazsa, adaletin gerçekleştirilmesi mümkün olamaz. “İşlevsellik” toplumsal ve kişisel düzenlemede ana belirleyici unsurdur. Bu gerçekliği dikkate

almadan, erkek ve kadını eşitlemeye çalışmak, yaradılışın yasalarını çiğnemek olur. Hangi iş, hangi hak paylaşımı olursa olsun, adaletin sağlanması işlevselliğe uygunluğuna bağlıdır. Örneğin, üniversitede öğretim görevlisi olan bir kimseye, benzin istasyonunda pompacı görevi yaptırılrsa, ona öğretim görevlisi maaşı değil, pompacı maaşı verilir. İşlevselliğin yasası budur. Yani eğitim derecesine göre değil, yaptığı işe/göreve göre ücret ödenir. Keza devlet memuru oldukları halde büro memurunun, polisin ve askerin maaşları farklı farklıdır. Çalışma saatlerinin ve eğitim durumlarının seviyesi aynı olsa da alacakları maaş farklıdır. Çünkü birinin yaptığı iş diğerine göre daha zor ve risklidir. Burada da işlevsellik, yani işin kendisine özgü özelliği dikkate alınmıştır. Tıpkı bunlar gibi kadına dair ve erkekle kadın arasındaki ilişkiye dair kuralları işlevselliğe göre belirlemek şarttır. Böyle olduğu zaman, Allah'ın koyduğu yasa ve ilkelerde, kesinlikle cinsiyetçi bir ayırım yapmadığını, işlevselliğe göre yasa koyduğunu açık bir şekilde anlamış oluruz.

Toplumunu oluşturan insanların tamamına eşit ücret ödenmez. “Eşit işe, eşit ücret” deyimini önemli bir gerçeği vurgulamaktadır. Ücretlerin belirlenmesinde esas olan şey “işlevdir”. Bu gerçeği kabul eder ve işin nedenini kavrarsak, kadın konusundaki Kur'an hükümlerinin cinsiyete göre değil işleve göre belirlendiğini de anlamış oluruz.

Kur'an'ın ilke, yasa ve kuralları, adalet ve zaruret önceliğine göredir. Nasıl ki su görülünce teyemmüm bozuluyorsa, adalet ve zaruret söz konusu olduğunda da kuralların tamamı bunları gerçekleştirme esasına göre düzenlenir. Hangi konuda olursa olsun, asıl olan adalettir, adaletin gerçekleştirilmesi esasına göre kuralların belirlenmesi Kur'an'ın en temel buyruklarındandır. Bu amacı gerçekleştirmeyi dikkate al-

mayan hiçbir uygulama Kur'an'a uygun değildir. Kadın ve erkek arasında ve toplumsal konularda Kur'an'ın yasaları adaleti gerçekleştirecek şekilde düzenlenmedikçe, Kur'an'a uygunluktan söz edilemez. Çok önemli diğer bir konu da “zaruretler”dir. Zaruret yani mecburiyetler her türlü kural ve yasada belirleyici ana unsurdur. Zaruret söz konusu olduğunda kurallar ve yasalar buna göre düzenlenir. Zira ana kural şudur: “Zaruretler haramları mubah kılar.”

Ontolojik Açıdan Kadın

Geleneksel inançta, kadının bedeni ontolojik bir beden değil, kutsal bir beden olarak görülmektedir. Kadının toplumsal konumu bu kutsal beden üzerinden belirlenmektedir. Ancak bu kutsama “değerli” görülmeye bağlı bir kutsama değildir; “aidiyet” duygusunun, erkeğin özel malı olmanın, “şahsa ait olmanın” ifadesi anlamında bir kutsamadır. Biyolojik farklılığı merkeze alan bu zihniyet, kadını, insan kimliği yerine cinsiyet kimliği ile tanımlamış ve onu da “koruma” ve “sahiplenme” adı altında kendisine bağımlı kılmıştır.

Oysaki kadınlık ve erkeklik bir üst kimlik değil, biyolojik bir özelliktir. Her iki cinsin de üst kimliği insan olmaktır. Ancak şu gerçek göz ardı edilmemelidir: İnsan olma yönüyle kadın ve erkek aynı değere sahip ve haklara sahip olarak yaratılmış olmakla birlikte, biyolojik olarak bir takım farklılıklara da sahiptirler. Bu farklılıklar, kişisel ve toplumsal “işlevselliği” belirleyici olmada önemli bir unsurdur. Biyolojik farklılıklar ve buna bağlı psikolojik farklılıklar görmezden gelinerek yapılan düzenlemeler, her iki cinsten de haksızlığa neden olmaktadır. Ne var ki ataerkil toplumlarda bu farklılıklardan hareketle, güya farklılıkları kadının lehine kullanma adına, kadın yaşa-

nan hayatın dışında bırakılmakta, diğere bir ifade ile erkeğe zorunlu boyun eğmeye ve ona bağımlı bir yaşama mecbur bırakılmaktadır.

Kur'an'a göre baskı ve zulüm adam öldürmekten daha büyük bir suçtur. Baskı ve zulmü bireyin yapması ile toplumun yapması arasında bir fark yoktur. Baskı ve zulüm nereden veya kimden gelirse gelsin, baskı ve zulümdür. Yaşanan geręeklik şudur: Geğmişte de günümüzde de en büyük baskı ve zulüm, erkeğin kadına yaptığı psikolojik şiddettir. Bu baskı ve zulüm, din adına, Allah adına yapıcılına, yapanların işi oldukęa kolaylaşmaktadır. Öyle ki din adına, psikolojik şiddede boyun eğme kr krne bir inanęla, bir tür gönüllü köleliğe dönüşmektedir. İster tek tanrılı ister çok tanrılı olsun, hemen hemen bütün dinlerde, din erkeklerin tekelindedir ve erkekler oluşturdukları din algısıyla kadına biğtikleri toplumsal rol, kadınlarca içselleştirilmiş ve bir nevi kendi "yazgıları" olarak kabul görmüştür.

Yaptığımız değerlendirmeleri, "kadın yanlısı" veya "Modernist yaklaşım" olarak görmek isteyenler olabilir. Keza İslam karşıtı eleştirilere yanıt vermek amacıyla ayetlerin kabule uygun hâle getirilmeye çalışıldığı şeklinde de görülebilir. şu husus çok iyi bilmelidirler ki asla böyle bir amaç söz konusu değildir. En doğru ve iyi olan şeyin vahiy olduğuna, Kur'an olduğuna ve Kur'an'ın dediğinden daha doğru hiçbir şeyin olmadığına iman eden bir kimse olarak, tamamıyla Kur'an'a sadakat içinde samimice bir değerlendirme yapılmaya çalışılmaktadır. Her konuda doğru bir anlayış ve kavrayışla Kur'an'a bağlı kalmak amaçlanmıştır. Ancak kendi yanlarından uydurdukları ve din olarak kabul ettikleri geleneksel inancın kabullerine uymayan her şey, basit ve yzeyssel bir ereve de "sapkınlık" olarak gösterilmeye çalışılmaktadır.

Oldukça küçük sayılabilecek bir oranda -göreceli olarak- kadının durumu iyi olabilir. Ama bir bütün olarak değerlendirildiğinde, ülkemizde ve dünyada, kadın cinsinin psikolojik ve fiziksel şiddet, baskı ve zulüm altında yaşadığı bir gerçekliktir. Bunu görmemek için kör olmak gerekir. Dövülen, hakaret edilen, azarlanan, yasaklanan, engellenen, cezalandırılan, yoksun bırakılan, hizmetçi olan taraf kadınsa ve bunu yapan taraf da erkekse bu gerçeği görmemek körlük değil midir? Müslüman olduğunu, inançlı olduğunu övünerek söyleyen bir toplumuz. Karıncayı dahi incitmenin günah olduğuna inandığımızı söyleriz; ancak söz konusu kadın olduğunda ne Müslümanlık nede inanç bir işe yaramamaktadır. Karıncayı incitmekten çekinen kimse söz konusu kadın olunca onu ezmekten çekinmemektedir. Üstelik bu gerçeklik o kadar kanıksanmış ki kimse yaptığı haksızlığın ve zulmün ayırdında bile değil. Kadına uygulanan baskı ve zulüm o denli içselleştirilmiş ki mevcut durumun normal olduğuna inanılmaktadır.

Burada bir ayrıntı olarak şu hususu ifade etmekte yarar var: Erkeğe zulmeden, ona psikolojik şiddet uygulayan kadınların varlığı da bir gerçekliktir. Ancak genele bakıldığında bu istisna sayılabilecek bir düzeydedir. Ve “[istisna kaideyi bozmadığı](#)” için bu konuya kitabımızda ayrıntılı bir şekilde yer verilmemiştir.

Dünyayı ve yaşananları yalnızca kendi çevresinden ibaret sananlar ve olup biteni de bu konumları üzerinden değerlendirenler, hiçbir zaman gerçeği göremezler. Dünyanın büyük bir çoğunluğunda çocuklar, babalarının annelerini öldüresiye dövdüğüne tanıklık ederek büyümektedirler. Babaların veya kocaların eşlerini veya kızlarını dövmek için evlerinde kazma sapı büyüklüğünde sopa bulundurdukları

bir dünyadan söz ediyoruz. Abdestli namazlı, ağızlarından Allah sözcüğü eksik olmayan, dini bütün(!) nice insanların sık sık kadınlarını dövdüğü gerçeğini kimse yok sayamaz. Ne yazık ki bu dindar kesimin inandığı din, onlara kulun kula zulmetmesinin bütün günahlardan daha büyük günah olduğunu öğretmemektedir. Şu bir gerçektir ki dayak olayı bütün Doğu kültürlerinde, Doğulu toplumlarda sıradan bir şeydir ve gerekli olduğuna inanılmaktadır.

Tanık olduğum zulümlerden bir iki tanesini örnek olarak anlmalıyım: Karadenizli bir arkadaşımın daveti üzerine, on beş gün süreyle kendilerine misafir oldum. Doğa harikası bir köydü. Kaldığım evde baba, anne, iki erkek kardeş ve iki gelin vardı. Toplamda üç erkek üç kadın birlikte yaşıyorlardı. Misafir kaldığım bu on beş gün içinde tanık olduğum manzara şöyleydi: Anne ve iki gelin sabah erken kalkıyorlardı. Anne inekleri sağıyor, sağdığı yaklaşık otuz litrelik sütü sırtında taşıdığı kaplarla iki km. uzaktaki mandıraya götürüyordu. Ayrıca sütün kaymağından yaptığı tereyağlarını bir hafta biriktiriyordu. Bu yağları haftada bir gün kurulan pazara götürüp satıyor, parayı da getirip kocasına veriyordu. Gelinler de yatakları topluyor, evi temizleyip, ortalığı topladıktan sonra kahvaltı hazırlıyorlardı. Hayvanların bakımı, tavukların yemlenmesi ve diğer ev işleri bitirildikten sonra üç kadın; anne ve iki gelin tarlaya, bağa bahçeye çalışmaya gidiyorlardı. İşlerini bitirip eve döndükten sonra da yemek yapıyor, sofrayı kuruyor, çamaşır, bulaşık yıkıyor ve diğer işleri yaptıktan sonra erkeklere çay servisi yapıyorlardı. Derken yataklar seriliyor ve her gün, gün bu şekilde tamamlanıyordu. Bu on beş gün içinde dışarıdaki işleri de evdeki işleri de yalnızca kadınlar yaptı. Erkekler ne tarlada ne evde hiçbir şey yapmadılar. Köyün orta yerinde iki üç kahvehane

vardı. Bütün erkekler sabahtan akşama kadar bu kahvelerde oturup, oyun oynuyorlardı. Ve bu insanlar Müslüman(!), Ehli Sünnet inancına mensup kimselerdi. Bu durumun, yalnızca gittiğim köye has olmadığını, hemen hemen Karadeniz'in tamamında aynı durumun söz konusu olduğunu söylemeliyim.

Yine bir hafta sonu yanımda bir arkadaşımın Afyon'un Bolvadin ilçesine gidiyordum. Bolvadin'e yakın bir yerde, yolun hemen kenarındaki bir tarlada bir kadın çift sürüyordu. Odukça yoksul bir aile oldukları belliydi. Çünkü normalde iki öküz veya atla sürülmesi gereken çifti, tek eşekle sürüyordu. Tarlanın yanı başında da ceketini yastık yapmış uzanan bir adam vardı. Belli ki kadının kocasıydı. Yolun kenarına iyice yanaşıp durdum. Adamı yanıma çağırdım. Kızgın bir ses tonuyla: "Utanmıyor musun? Kendin uzanmış yatıyorsun, kadıncağız da çift sürüyor. Derhal git ve çifti al." diye azarladım. Adam bir şeyler diyecek oldu ama ben kızgın bir şekilde sesimi daha da yükselterek konuşmasına fırsat vermeden azarlamaya devam ettim. Adam neye uğradığını anlamadan yanımdan ayrıldı. Tarlanın başına gittiğinde dönüp bize baktı. Beklediğimizi görünce karısına doğru yürüdü ve çifti alıp sürmeye başladı. Aslında psikolojik olarak etkilemek için kızmıştım. Yoksa biraz daha karşı koysa yapabileceğim bir şey yoktu. Basıp yoluma gidecektim. Neyse ki adam sorun çıkarmadan dediğimi yaptı.

Akşamüzeri ziyaretimi tamamlayıp dönerken, adamın ne yaptığını merak etmiştim. Tarlanın yanına geldiğimde, gördüğüm manzaraya inanmadım: Giderken durum nasılsa yine öyleydi! Çifti kadın sürüyordu. Adam, bu sefer de tarlanın diğer başında – yoldan uzak olan tarafında- gene ceketini yastık yapmış, uzanmış yatıyordu. Tebessüm ederek yoluma devam ettim. Yapacak bir şey yoktu. Ve inanıyorum

ki eve gittiklerinde de yine adam yatmaya devam edecek ve her işi de karısı yapacaktı. Ve kadın yaşadığı hayatı hiçbir zaman kendisi için yaşamayacaktı. Bu aslında bireysel bir olay değildi, bir zihniyetin, çok büyük oranda kadının yaşadığı hayatın fotoğrafıydı.

Türkiye'nin her bölgesinde anlatmaya çalıştığım bu olaylara benzer yüzlerce olaya tanık oldum. Tanık olduğum olaylarda hep şunu gördüm. Kadınlar hem tarlada, bağda, bahçede hem de ev işlerinde çalışıyorlardı. Erkekler de yan gelip yatıyorlardı. Ege, Akdeniz ve Marmara'daki sahil şeritlerinde bulunan yerleşim yerlerinin tamamında, sabahları şu manzarayı görmemiz mümkündür: Baştan aşağı simsiyah giysiler içinde, çalışma aletleri omuzlarında veya ellerinde, kalabalık gruplar hâlinde tarlaya, bağa, bahçeye giden kadınların içinde neredeyse erkek bulamazsınız. Bundan daha büyük baskı ve zulüm olabilir mi? Bu modern kölelik değil de nedir? Maddi olarak da manevi olarak da kadın tam anlamıyla ezilmektedir. Çok az bir kesimi dışarda tutarsak, Türkiye'nin gerçeği budur. Yalnız tarlada, bağda, bahçede çalışan kadınlar değil, kentlerde; fabrikalarda, atölyelerde, kamu kurumlarında ve diğer hizmet sektörlerinde çalışan kadınlar da dışarda ve evde "iki işi" birden yapmanın zulmünü yaşıyorlar. Çalışan erkekler ise sadece dışarıda çalışmakla yetiniyorlar. Bu işin maddi boyutu. Manevi boyutu bundan daha da kötü. Ne var ki kadınlar büyük oranda bu durumu kabullendiklerinden hatta içselleştirdiklerinden, bunun değiştirilemez bir yazgı olduğuna inandırıldıklarından, bu zulme sesiz kalmaktadırlar. Üstelik bu sessizlik, "vicdani kör" erkelerin, yaşananları normalmiş gibi, olması gerekenmiş gibi görmelerine neden olmaktadır.

Kadın, yalnız maddi olarak değil manevi olarak da büyük bir sömürü ile karşı karşıyadır. Din adına kadın için ön görülen yaşam tarzı, kocasına ve ailesine karşı sorumluluklar tam anlamı ile kadını nesneleştirmektedir. Kadının nesneleşmesinde, sıradan bir varlıkmiş gibi görülmesinde kendisinin hiç mi suçu yok? Bence bu durumda oluşunun kendisinin de çok önemli bir payı var. Özellikle kendisini Müslüman olarak tanımlayan kadına şu sorular sorulmalıdır: İslam diye inandığınız, bu geleneksel inancın ana kaynaklarına bakıldığında: Sizi sevmeyen, hatta aşağılayan, hakaret eden bir Allah karşımıza çıkıyor. Peki, sizi sevmeyen, aşağılayan, erkeğe kul köle yapan, her koşulda size hakaret eden bir Allah'a(!), nasıl Allah'ınız olarak inanabiliyorsunuz? Böyle bir Allah'ı ne diye seviyorsunuz? Onun buyruklarına ne diye uyuyorsunuz? Bunu anlamak mümkün mü? Bu nasıl bir akıl tutulmasıdır? Hadis külliyatı başta olmak üzere, tefsirlere, ilmihallere ve geleneksel inancın temel kaynaklarına bakıldığında, sizi bu kadar aşağılayan bir yaratıcıyı ne diye seviyor, inanıyor ve buyruklarına uymaya devam ediyorsunuz? Bunu yapmakla, gördüğünüz muamelede pay sahibi olmuyor musunuz? Geleneksel inancın ana kaynaklarından olan ve neredeyse tamamına yıkını Kur'an'la açık ve net bir şekilde çelişen, açıkça Nebi Efendimize atılan iftiralardan oluşan Hadis külliyatında yer alan kadına dair bazı hadisler aşağıda yer almaktadır. Şunu bir kez daha ifade etmekte yarar var: Adına hadis denilen bu sözler Nebi'ye atılan iftiralardan başka bir şey değildir. Hakkın ve adaletin yeryüzündeki en büyük önderi ve temsilcisi olan birisinin Allah'ın buyrukları ile açıkça çelişen bir şey söyleyebileceğini düşünmek Allah'a da Nebi'ye de iftira atmaktan, gerçeği "**küfretmekten**" başka bir şey değildir.

Geleneksel inancın ana kaynaklarından biri olan ve adına “Kutub-i Sitte” denilen hadis kitaplarında kadına dair hadislerden bazıları şunlardır:

* Kadınların akılları ve dinleri eksiktir. (*Buhari, Hayz 6, Zekât 44, İman 21; Muslim, Kusuf 17, İman 132; Nesaî, Kusuf 17*)

Erkeğe karısını neden dövdüğü sorulmaz. (*Ebu Davud, Nikâh 43*)

* Kadınların çoğu Cehennem odunudur. (*Buhari, İydeyn 7; Muslim İydeyn 4; Ebu Davud, Salat 248; Nesaî, İydeyn 19*)

* Benden sonra erkeklere kadınlardan daha zararlı bir fitne sebebi bırakmadım. (*Buhari, Nikâh 18; Müslim, Zikir 97; Tirmizi Edep3*)

* Kadınlara iyi davranın, çünkü kadın kaburga kemiğinden yaratılmıştır. Kaburga kemiğinin en eğri kısmı üst tarafıdır. Onu doğrultmaya kalkarsan kırarsın, kendi haline bırakırsan sürekli olarak eğri kalır. O halde kadınlara karşı iyi davranın. (*Buhari, Enbiya,1, Nikâh 80; Müslim Rada, 59.60.65; Tirmizi, Talak, 12; İbn Mace Taharet 77; Darimi, Nikâh,35; Ahmet Hanbel, Musned XV, 321,494*)

* İbn-i Abbas: Allah Havva’yı Âdem’in kaburga kemiğinden yarattı. (*Firuzabadi, Tenviru’l-mikbas min tefsiri İbn Abbas, 485*)

* İşlerini kadına havale eden bir topluluk iflah olmaz. (*Buhari, Megazi 84, Fiten 17; Tirmizi, Fiten 75*)

* İşleriniz kadınlara kalırsa sizin için yerin altı üstünden daha hayırlıdır. (*Tirmizi, Fiten 78*)

* Şayet kocasının ayağından başında saçlarının ayrıldığı yeri- ne kadar irin ve iltihapla kirlenmiş olsa sonra kadın ona yö- nelse ve kocasını dili ile yalasa onun hakkını ödeyemez. (*Ahmed b. Hambel Musned, XX.64-65*)

- * Sizden biriniz namaza durduğu vakit, önünde deve semerinin arka kaşı kadar bir şey bulunursa, o kendisini sütrelere. Önünde semerin arka kaşı kadar bir şey bulunmazsa bunun namazını eşek, kadın ve siyah köpek bozar. (*Buhari, Salat 103, 106; Müslim, Salat 265; Ebu Davud, Salat 110; Tirmizi, Salat 253; Nesai, Kible 7*)
- * Erkek, hanımını yatağa çağırıldığı zaman kadın gelmekten kaçınırsa sabaha kadar melekler kadına lanet okurlar. (*Buhari, Bedü'l-Halk 7; Müslüm, Nikâh 122; Ebu Davut, Nikâh 41*)
- *Şayet ben bir insanın başka bir insana secde etmesini emredecek olsaydım, kadına, kocasına secde etmesini Emrederdim. (*Tirmizi, Rada 10*)
- * Dünyadan ve kadından sakının. Erkeklere kadınlardan daha zararlı bir fitne bırakmadım. (*Buhari, Nikâh, 17, Zikir 97; Tirmizi, Edep 31*)
- * Hangi kadın, kocası kendisinden razı olarak vefat ederse Cennete girer. (*Tirmizi, Rada 10*)
- * Allah'a yemin ederim ki bir erkek cinsel ilişki için hanımını yatağa çağırıldığı zaman kadın buna yanaşmazsa, kocası ondan razı oluncaya kadar yüce Allah ona gazap eder. (*Müslüm, Nikâh 121*)
- * Resulullah bir bayram namazında kadınlar tarafına geçerek şöyle dedi: “Ey kadınlar topluluğu! Sadaka veriniz çünkü sizler Cehennem halkının çoğunu oluşturmaktasınız.” Bunun üzerine kadınlardan biri “Niçin böyle oluyor ya Resulullah” dedi. Hz. Peygamber de “Çok lanet etmeniz ve kocanızın yaptığı iyiliklere nankörlük etmenizden dolayı” dedi. (*Buhari, Hayz 6; Müslim, İman 132*)

* Yani bir tek nefisten onun eşi olan Havva'yı yarattı. Muhakkak ki Havva'yı onun kaburga kemiğinden yaratmıştır. *(Tabiri, Tefsiru't-Taberi XVIII, 478)*

* Peygamberimiz bir mescitte insanlarla sohbet ederken güzel bir kadın gördü (Başka bir rivayette ise yolda giderken bir kadın gördü) hemen eve gidip eşi Zeynep'le birlikte oldu, sonra da meclise geri dönüp "Kadın şeytan suretinde gelir, şeytan suretinde gider. Şayet biriniz bir kadın görürse kendi eşine gitsin. Bu onun içindekini giderir" demiştir. *(Müslim, Nikâh 9; Ebu Davud, Nikâh 44; Tirmizi, Rada 9)*

* Hz. Peygamber şöyle devam etti: "Akıllı başında ve görüşü sağlam bir erkeğe galip gelebilen, akıllı ve dini eksik sizden başka bir varlık göremedim." Orada bulunanlardan bir kadın: "Kadının aklının ve dininin noksanlığı nedir" diye sordu. Hz. Peygamber de: "Sizden iki kadının şahitliği bir erkeğin kine denktir. Dininizin noksanlığına gelince o da hayızlı olmaktır. Sizden biriniz hayızlı iken 3-4 gün oturur, namaz kılmaz" dedi. *(Tirmizi, İman 6; Müslim, iman 132)*

* Adamın biri dışarı çıkarken hanımına evin üst katından aşağı inmemesini tembih etti. Alt katta olan babası hastalandı. Kadın babasına hizmet için alt kata inmek istedi. Bunun için vaziyeti Resul-i Ekrem'e haber göndererek arz etti. Resul-i Ekrem : "Kocana itaat eyle" buyurdu. Babası öldü. Kadın babasının cenazesine katılmak için tekrar Resul-i Ekrem'den müsaade istedi Resul-i Ekrem yine "Kocana itaat eyle" buyurdu. Bilahare kadına şöyle haber gönderdi. "Efen-dine (kocana) olan itaatinin mükâfatı olarak Allah babanı affetmiştir" buyurmuştur. *(İmam Gazali, İhyau Ulumi'd Din, Cilt 2, 147-148)*

Özellikle, "Kutub-i Sitte" denilen hadis külliyyatında, bunlara benzer yüzlerce hadis bulmak mümkündür. Bu denli aşağı-

lanmaya uğrayan bir kimsenin, kendisini bu denli aşağılayan bir dini(!) sevmesi, böyle bir dine iman etmesi izah edilebilir mi? Birazcık akli olan birisi, bunları kabullene bilir mi? Bu ancak “akıl tutulması” veya aklın devre dışı bırakılmasıyla izah edilebilir bir durumdur. Böyle bir dini kabul eden, böyle bir dini seven “değer” açısından gerçekten “aşağılık varlık” olmayı kabul ediyor demektir. Diğer bir ifade ile bu aşağılanmayı hak etmektedir.

Âlemlerin Rabb’ı olan Allah, insanı yanı kadını ve erkeği çok değerli bir varlık olarak yarattığını söylemektedir. İnsanı değerli bir varlık olarak yaratan Allah, ne diye cinsiyetinden dolayı kadını aşağılasın. Aşağılayacağına baştan değersiz yaratırdı. Allah, değil kadını, yarattığı hiçbir varlığı aşağılamamaktadır. Geleneksel inanç sahiplerinin, din adına kadına yaptığı bu yakıştırmalar; Allah’a, Nebi’ye ve İslam dinine yapılan en büyük hakaret ve iftiradır. Kur’an’ın deyimi ile “Küfür”dür. Kadını bu şekilde aşağılayan anlayışın sahipleri, kendilerini İslam’la tanımlasalar da gerçek olan şudur ki bunlar kendi uydurdukları inancın Müslümanlarıdır.

Özetle kadının karşı karşıya kaldığı baskı ve zulmün, maddi ve manevi sömürünün nedeni, onun insan olması bağlamında, ontolojik anlamda değil; cinsiyeti bağlamında, biyolojisi bağlamında tanımlanmasıdır. Seküler dünyanın da muhafazakâr, gelenekselci dünyanın da ortak çıkmazı, kadını “insan” olarak görmemesidir. Diğer bir deyimle, kadının “kendisi” olması gerektiğini algılayamamış olmalarıdır.

Kadının “Kendisi” Olması

Geçmişte olduğu gibi, günümüzün seküler ve dindar dünyasında; ilerici -çağdaş Batı- uygarlığında, Doğulu muhafazakâr

toplumlarda: Toplumsal yapılanmada, yaşamı paylaşmada, hakların ve sorumlulukların belirlenmesinde, kadının konumunun belirlenmesi önemli bir tartışma konusudur. Kadın: İnanç ve düşünce akımlarının tamamında; çağdaşlığın-çağdışılığın, ilericiliğin-gericiliğin, ahlakın-ahlaksızlığın, namusun-namussuzluğun, onurun-onursuzluğun ve edebinin-edepsizliğinin ilgi alanlarında; cinselliği ile sermayeye araç olması konusunda, fuhuş sektörünün ana malzemesi olmasında, erkeğin özne, kadının nesne olması vb. konularda ana tartışma konusudur.

Kadın konusu, yukarıda kısaca değinilen sorunların yanı sıra, geleneksel İslam inancından da kaynaklanan ilave sorunlarla tam bir sorunlar yumağıdır. Ontolojik olarak, “kadın - erkek” ve “İslam’da kadın” konularında, “zihniyet” bağlamında neden olunan sorunların açıklığa çıkarılması, sorunun çözümüne önemli katkı sağlayacaktır. Bir sorunun oluşmasında da çözülmesinde de en önemli şey zihinsel algıdır. Çünkü hangi dinden ve inançtan olunursa olunsun, belirleyici olan şey o inancın ilahi metinleri ve bilimsel verilerinden daha çok “erkek egemen” zihniyettir. Diğer bir ifade ile erkeğin zihin yapısıdır. Zira esas belirleyici olan şey erkektir; diğer faktörler “erkek egemen zihniyet” için birer dolgu malzemesidir. Dinî metinler, özellikle İslam dini adına geleneksel inancın ana omurgasını oluşturan ve kutsallık atfedilen kaynakların tamamı, erkeğin zihin dünyasının belirleyiciliğinde oluşmuştur.

Kadın, belirleyici güç tekeli elinde bulunduranların kurmuş olduğu ekonomik, siyasal, sosyal ve dinsel yapıyı yaşamak zorunda kalmıştır. Güçler ve imkânlar doğal gereklilikten çok zihinsel belirlemeler üzerine kurulduğundan, uygulamalar sonuç olarak zulme neden olmaktadır. Kadın, erkeğin açtığı

alandanda ve uygun gördüğü miktarda söz sahibi olabildiğinden, varlığını sorgulama bilincinden yoksun yaşamaktadır.

İnsan kimliği yerine, cinsiyet kimliğinin oluşması ve cinsler arasındaki ilişkide erkeğin egemenliği öylesine içselleştirilmiştir ki; büyük bir çoğunluk tarafından doğal bir hak olarak görülmektedir. Farkına bile varılmadan, kadın, erkeğin hâkimiyetinde kişiliğini tamamıyla yitirdiğinden, kendi aklına hiç kendisi gelmemektedir. Erkeğe bağlılığı, “**kişiliğe**” dönüştüğünden; hiçbir zaman kendisini insan oluşu üzerinden gerçekleştirememektedir.

Tarihte yer alan toplumların tamamında, kurucu güç hep erkek olmuştur. Geçmişte hep böyle olan bu durum, günümüzde de şekil değiştirerek varlığını sürdürmektedir.

Modernizmin kadını özgürleştirme söylemi yüzeysel bir bakışla başarı gibi gözükse de; kadın, toplumun kuruluşunda ve organizasyonunda belirleyici unsur olmak yerine, yardımcı bir figür olmaktan öteye gidememiştir. Kadının özgürleştirilmesi cinsiyet bağlamında gündeme geldiği sürece erkeğin; ticari, kültürel, siyasî, bilim ve sanat alanlarındaki üstünlüğü en üst düzeyde varlığını sürdürmeye devam edecektir. Kadın, insan olması yönü ile değil de cinsiyeti ile varlık alanına dâhil olduğu sürece bu durum, yarar sağlamaktan öte, “**kadının kendisi olması**”nda aşılmaz bir engel olmasına neden olacaktır.

İnsanlık âleminin varlığını sürdürmesinde en önemli unsur olan aile, ne yazık ki ataerkil yapının temel kurumu olmuştur. İster din üzerinden olsun, ister seküler düşünce üzerinden olsun, kadının en çok mağdur ve mahrum edildiği, en çok zulme uğradığı yer aile yapısıdır. Her düşüncede önemsenmeyen ve varlığı kutsanan bu yapı, erkeğin tam bir egemenlik

alanıdır. Maddi ve manevi olarak kadının en çok ezildiği yer ne yazık ki ailedir. Bu sorun Feminizmin, “**aile yok edilmeden kadının özgürleşemeyeceği**” savının da önemli nedenlerindenidir.

Kuşkusuz insan türünün varlığını sürdürebilmesi ve ayakta kalabilmesi için aile olmazsa olmaz bir öneme sahiptir. Aile, toplum varlığının temelidir. Aile olmadan toplumun olması mümkün değildir. Ailenin gerekliliği ve önemi asla yadsınmaz. Ne var ki bu denli öneme sahip bir yapı, ataerkil zihniyet tarafından kadına zindan yapılmıştır. Kadın, bu zindandan kurtulmadıkça İslam’dan, haktan ve adaletten söz etmek lafabeliğinden başka bir şey olmaz.

Ailenin bu durumda olması “**varlığını**” tartışma konusu yapmaya neden olamaz. Zira gerçek sorun “**aile**” değil, “**zihniyettir**”. Sorun aileyi yok etmekle değil, zihniyeti değiştirmekle giderilebilir. Ailede erkek ve kadının ortak söz ve hakka sahip olmaları sorunu büyük oranda çözecektir. Kadının da tıpkı erkek gibi “**kendi adına karar verme hakkına sahip olduğu**” gerçeğinin kabul edilmesi ile aile gerçek değerini ve önemini elde edecektir. Bu gerçekleşmeden kadının kendisi olması mümkün olmayacak, aile kadının zindanı olmaya devam edecektir.

Kadının kendisi olması, ona verilecek yasal haklarla sağlanacak bir durum değildir. Konu tamamıyla zihniyet konusudur. İnsanların sahip oldukları inanç, toplumsal değerler, cinsiyet anlayışı, bilgi ve bilinç düzeyi ne kadarsa, kadının bulacağı değer de o kadardır. Yasalar hiçbir konuda tek başına sorunları çözmeye güç yetiremez. Yasalar ne denli iyi olursa olsun, onları uygulayacak olan insandır; insan adil olmadıktan sonra yasaların adil olmasının tek başına bir önemi yoktur. En

büyük ve güçlü yasanın “toplumsal değer yargıları” olduğu, bu değerleri yok saymaya, yasalar da dâhil kimsenin gücünün yetmeyeceği bir gerçektir. Bu nedenle kadının da tıpkı erkek gibi “insan” olduğu anlayışı toplumsal bir değere dönüşmedikçe, kadının kendisi olması, yani insan olması söz konusu olamaz.

Kadının karşı karşıya kaldığı diğer bir açmaz da modern zihniyettir. Kadının, özgürleşmesi ve erkek egemenliğinden kurtulması savı üzerinden cinsel bir obje yapılması, aslında modern köle yapılmasından başka bir şey değildir. Göreceli olarak kadına birçok şey kazandıran Modernizm, kazandırdıklarının yanı sıra ne yazık ki kadının zindanını derinleştirmiş ve daha da karartmıştır. Geleneksel inancın, aile zindanında yaşattığı kadını; Modernizm, kamusal zindanda yaşatmaktadır. Değişen şey zindanın büyüklüğünden başka bir şey olmamıştır. Kadının özgürlük adına cinsiyeti ve cinselliğiyle öne çıkması, cinselliğini dilediği şekilde serbestçe kullanması, kişiliğini ve saygınlığını zedelemekten başka bir şeye yaramamıştır. Özgürlük adına kadının cinselliğinin sömürülmesi, kadının bedeni üzerinden kazanç için araçsallaştırılması, erkeğin arzularına tatmin malzemesi yapılmasına özgürlük denemez. Buna ancak modern kölelik denebilir. Cinsiyet ve cinselliğe dayalı çözüm, kadının dört duvar arasında yaşamak zorunda bırakılmasından çok daha büyük bir zulümdür. Para veya başka araçlarla elde edilmeye konu olan bir şeye özgürlük denemez. Modernizmin kadının başına açtığı en büyük bela, onun bütün dünyada cinselliği üzerinden sömürülmesidir. Bu sömürünün tezgâhında “özgürlük” adına fuhuş sektörünün malzemesi yapılan kadın, insanı insan yapan bütün değerlerden yoksun bir yaşamla karşı karşıya bırakılmıştır.

Sorun “Kadın Olmak” mıdır?

Buraya kadar sayılan sorunların, kadının, kadın olarak yaratılışından kaynaklanmadığı; sorunun ontolojik değil, “dışardan” ve daha çok erkek tarafından oluştuğu gerçeği öncelikle bilinip kabul edilmedikçe, çözümsüz kalmaya devam edecektir. Eğer yaradılışsal bir sorun olsaydı, bunun sorumlusu kadın değil, Allah olurdu. Gerçek şudur ki: Allah’ın yasasında, kadın erkekle aynı tür yaratılışa sahip ve tıpkı onun gibi “insan” dır. “İnsanî” bütün özellik ve haklara sahiptir.

Kadının insan olup olmadığı, ruhunun bulunup bulunmadığı, canlı canlı kuma gömüldüğü, günahların ve kötülüklerin kaynağı ve fitne olduğuna dair yapılan tartışmalar büyük oranda geride kalmıştır. Ancak; kadın, verilen veya elde ettiği onca hakka rağmen, medeni(!) dünyada kamusal alana girmesi ve ekonomik özgürlüğüne kavuşmasına rağmen; “cinsiyet” ve “cinsel obje” olarak görülme engelini aşıp, “insan” olarak görülme aşamasına kavuşamamıştır. Kadına, insan merkezli değil de “cinsiyet” merkezli verilen haklar, sağlanan özgürlükler, onun biyolojik yapısını ontolojik yapısının önüne geçirmiştir. Günümüzün uygar(!) dünyasında, kadın varlığını hâlâ “ikinci sınıf” insan olarak sürdürmektedir.

Cinsellik, insanın yaratılışında vardır ve yaratılışın doğal bir parçasıdır. Yaratılışımızın temel unsurlarından olan cinsellik, insanlık tarihinin birçok evresinde yaşandığı gibi günümüzde de utanç duyulacak bir durumu yaşamaktadır. Bilim ve teknolojideki ilerlemenin sağladığı imkanlarla, insanın özel yaşamı fuhuş sektörü tarafından yönetilir oldu. İletişimin olanakları ile porno filmler, porno TV kanalları, seks turizmi, seks dergileri vb. yollarla insanların cinsel istekleri uyarılarak

ve dahası sapkınca bir istence dönüştürülerek, insanlar fuhuş sektörünün müşterisi hâline getirilmektedir.

Fuhuş sektörünün varlığı, kendisine ihtiyaç duyan insanların çoğalması nedeniyle, bugün dünyanın en büyük ve en çok kazanan pazarı hâline gelmiştir. İçinde bulunulan durumdan öyle anlaşılıyor ki insan bilinçlenip bu sektöre müşteri olmaktan vazgeçmezse, bu sektör varlığını büyüterek sürdürmeye devam edecektir. Bu acımasız ve ahlaksız sektörün ana kalemi olan yoksul ülkelerin çocuk yaştaki kızları, ilerlemiş ülkelerin fuhuş sektöründe insanlıkları kirletilmekte, gelecekleri karartılmakta ve yaşayan ölümler olarak hayatlarını sürdürmeye tutsak edilmektedirler. Ne yazık ki uygarlığın merkezi olduğunu her fırsatta gururla ileri süren Batı'nın başkentlerindeki fuhuş yuvalarında, henüz çocuk yaşta kız çocukları alınıp satılmaktadır.

Avrupalı üst düzey yöneticiler, gelir düzeyi yüksek iş adamları, Uzakdoğu ülkelerinde 12-13 yaşlarındaki çocuklarla seks yapmak için seks turizmi turlarının en iyi müşterisidirler. Kadın haklarının ve özgürlüklerin savunulduğu ve uygarlığın merkezi olarak kabul edilen Avrupa'nın bu tutarsızlığını ve ikiyüzlülüğünü göz ardı ederek, Modernizmin kadınlar için sağladığı hakları sahiplenmek en yalın ifade ile fuhuş sektörüne meşruluk kazandırmaktır. Belli bir azınlığı oluşturan vatandaşlarına özgürlük; sömürdükleri ülkelerin kadınlarına seks köleliğini reva gören bir uygarlığı benimsemek, seks köleliğini benimsemekten başka bir şey değildir. Annesine, eşine, bacısına, kızına seks köleliğini uygun görmediği hâlde, cinsel özgürlük adına başka bir kadınının seks kölesi yapılmasını uygun görmek, “**insan hakları ve özgürlük**” adına utanç verici bir şey olmasının yanı sıra tam bir ikiyüzlülük ve sahtekârlıktır.

Cinsel sapıklığının şehvetiyle, on iki yaşındaki Filipinli kız çocuğuna tecavüz ederken, o güzelim yavrunun göz bebeklerindeki merhamet beklentisini, korku ve endişeyi umursamayan, onu ağzı salyalı sapıktan korumak için hiçbir şey yapmayan Batı uygarlığının, insan haklarından söz etmeye hakkı yoktur. Bu alçakça ve iğrenç ikiyüzlülüğü görmeyenler, aklen ve vicdanen kör olanlardır. Batı, yalnızca yerüstü ve yeraltı kaynaklarını değil, insan bedenini de sömürmektedir. İnsanî bütün değerleri yok eden fuhuş sektörü, ticari bir kazanç sektörü olarak Batı uygarlığının yasaları tarafından güvence ve koruma altına alınmıştır. Bu sektörün varlığını sürdürmesi Batı uygarlığının teminatı altındadır.

Fuhuş sektörü, kadın için büyük bir tehdit ve felakettir. Fuhuş sektörüne dâhil edilen kadınlar, tam bir zindan hayatı yaşamaktadırlar. Bu sektörde insanlık dışı uygulamalara maruz bırakılan kadın, ölümü yaşamaya tercih eden bir ruh hâli ve bezginlik içinde yaşamak zorunda kalmaktadır. Kadının hem bedeni hem ruhu bu pazarda acımasızca sömürülmektedir. İnsanlığın büyük bir bölümü bu pazarın içinde doğrudan yer almasa da olup bitene izleyici kalarak, fuhuş sektörüne önemli ölçüde katkı sunmaktadır. Üstelik bu konuda suçun büyük payı erkeğe ait olduğu hâlde, kadın daha çok suçlanmaktadır.

Kadın, bütün inanç ve kültürlerde on sekizinci yüzyıla değin hükmen yok sayıldı. On sekizinci yüz yılın başından itibaren Amerikan devrimi, Fransız devrimi, sanayi devrimi gibi gelişmelerin oluşturduğu zeminde varlık sahnesinde yer almaya başladı. Batıda kadına seçme hakkı 1900'lerin başında verilmeye başlandı. Örneğin Fransa'da kadınlar 1940 yılında seçme hakkına sahip oldular. Kadın, bu gelişmeyi özgürlüğünü elde etme olarak görürken vahşi Kapitalizmin pençe-

sinde emeği ile bedeni ile tam bir sömürü odağı hâline geldiğini anlamadı.

Ne tür haklar verilmiş olunursa olunsun, ne tür koşullar sağlanmiş olunursa olunsun, hićbir uygarlık “**kadının kendisi olması**”nı gerćekleřtirilememiřtir. Kadın, yaşam sahnesinde erkek zihniyetince n görülen rolü oynamak zorunda kalmaya devam etmektedir. Kendisine ngrlen rolü oynamak zorunda bırakılan kadın, bunun sonucu olarak kişiliği her zaman dişiliğinin gerisinde kalan bir hayatı yaşamaktadır. Kadına, “**kendisi olma**” hakkı verilse bile, diğer bir ifade ile kendi ontolojik rolünü oynamak istese bile, onu nasıl oynaması gerektiğini bilemeyecek kadar, gerćek kişiliğinden uzaklaşmış durumdadır.

Kadın ve Erkeğin Toplumsal Rollerini ve işlevsellik

Yaradılışları bakımından tek tek ele alındığında bir “**problem**” teşkil etmeyen kadın ve erkek, yan yana geldiklerinde diğer bir ifade ile “**birlikte olmaya**” başladıklarında sorunlar da oluşmaya başlıyor. Karşı karşıya kalınan ve yaşamı ćekilmez kılan, haksızlığa ve zulme neden olan sorunların suçlusu tek başına olmasa da büyük oranda erkektir. Bilgimizin ulaşabildiği kadarıyla, insanlık tarihi boyunca iki cinsin birbiriyle ilişkisinde “**belirleyici**” taraf hep erkek olmuştur. Fizyolojik farklılık gücünü kamusal alandan aldığı gcle birleştiren erkek, kadını her bakımdan egemenliği altına almıştır. Kimi yerel durumlar bu gerćeđi değiştirmez.

İnsanlık tarihi boyunca, erkek hep “**belirleyen**”, kadın da hep “**belirlenen**” taraf olmuştur. Böyle olunca da erkek kadına

her zaman uygun gördüğünü vermiştir. Kadın, ekonomik, siyasi, kültürel ve sosyal hayatta kısaca yaşamın her alanında erkekle aynı koşullara sahip değildir. Bu durum zorunlu olarak kadını her konuda erkeğin gerisinde kalmasına neden olmaktadır: Erkekle kıyaslandığında, genel olarak kadın daha cahil, daha yoksul, daha başarısız, daha yeteneksiz, daha muhtaç, daha çok kendini beğendirme gereği duyan, daha çok dikkat çekmek zorunda kalan tarafta yer almaktadır. Bu “daha”ları istediğimiz kadar çoğaltabiliriz. Öyle ki, yaratılışı itibariyle tıpkı erkek gibi “insan” olan kadın, ayrı bir varlık muamelesi görmektedir.

Çok değerli bir varlık olarak yaratılan kadın ve erkek, yaratılışsal olarak aynı değere sahiptirler. Dolayısı ile birinin diğerine üstünlük sağlamasını gerektirecek bir değer farklılığı yoktur. Ancak insanı değerli kılan şeyler doğuştan sahip oldukları şeyler değil de güç ve imkân olunca büyük farklılıklara neden olmaktadır.

Ne kadın ne erkek için, toplumsal hiçbir rol mutlak değildir. Kur’an’a göre cinslerin toplumda üstlenecekleri rollerde, cinsiyete göre kimi farklılıklar gözetilse de “mutlak” bir ayırım söz konusu değildir. Kadın için anneliğin ve buna bağlı olarak çocuk büyütmenin mutlak bir rol olarak görülmesi doğru değildir. Zira annelik varlığın doğasında olan bir şeydir ve rol olarak nitelendirilemez. Annelik, genel anlamda kadının toplumsal rol üstlenmesine engel bir durum değildir. Kadın da tıpkı erkek gibi toplumsal her rolde görev alma hakkına sahiptir.

Fizyolojik yapıya uygunluk ve uyumluluk bağlamında, kadına kimi alanlarda rol almayı uygun görmemeyi “mutlak” bir kural olarak görmek doğru değildir. Ancak toplumsal roller-

de mutlaklık anlayışından uzak olmak koşulu ile öncelikler olabilir. Kadının istediği rolü “seçme hakkı” asla kısıtlanamaz. Zira rol seçiminde Kur’an’a dayalı hiçbir engel yoktur. Kadın; yönetici, politikacı, yargıç, işveren, eğitimci, sağlıkçı, işçi, sanatçı, çiftçi, ev hanımı vs. İsteddiği her alanda görev alabilir. Kadının fizyolojisine uygun iş alanlarını öncelemesi ontolojik olarak erkekle eşit sayılmasına engel değildir. Zira eşitlik ontolojik bir durumdur. Kadın-erkek eşitliğini kas gücüne göre tanımlamak cinsiyeti insan olmanın üzerinde görmek demektir.

Kamusal alanda rol alan kadının, bunun yanı sıra aile alanındaki işleri “tek başına” üstlenmesi, adaletsizlikten başka bir şey değildir. Adil ve dengeli bir paylaşım, kamusal alanda birlikte rol alan eşlerin, aile içi işleri de birlikte yapmalarıyla mümkün olabilir. Yoksa kadına kamusal alanda çalışma imkânı vererek, onu aile hayatının yanı sıra kamuda da çalıştırmak, kadına hak vermek olarak kabul edilemez. Keza yalnızca aile içi işleri yapmayı işten saymamak, en az dışarıdaki işler kadar önemli görmemek büyük bir haksızlıktır.

Sosyal sistem içinde bir takım fonksiyonel farklılıkların olabileceğini kabul etmek ve bu farklılıklara göre hareket etmek, cinsiyetler arasında belirleyici bir farklılığa ve kısıtlayıcı mutlak bir ayrımcılığa neden olmamalıdır. Kadının fizyolojik yapısını göz önünde bulundurmakla, bu yapıyı söz konusu ederek onu sosyal sistemin dışında tutmak aynı şey değildir.

Hâkim erkek egemen kültür, Kur’an’da yer alan işlevsel farklılıkları, erkeklerin kadınlardan üstün olmasının bir göstergesi olarak değerlendirmektedir. Oysaki Kur’an’a göre üstünlüğün tek ölçütü takvadır ve takvanın cinsiyetle bir ilgisi yoktur. İşlevsel farklılıklar, üstünlüğün ölçütü değildir;

uyumun, ahengin ve dayanışmayı gerçekleştirmenin ana unsurudur.

Bir toplumun içinde bulunduğu durumu mutlak gerçeklikmiş gibi görerek, erkek ve kadına toplumda rol belirlemek, mevcut durumu Kur'an'ın yerine geçirmek demektir. Bu bağlamda; Allah'ın neden “**kadın**” resul göndermediği, kadınlardan neden devlet başkanı veya ordu komutanı olmadığı soruları sorularak, erkek kadın arasında bir ayırmadan söz edilmektedir. Bu erkek veya kadın olmanın değil, içinde bulunulan toplumsal realitenin bir gerekliliğidir. Tamamıyla ataerkil bir yapının ve anlayışın egemen olduğu bir topluma, kadın resulün görevlendirilmesi demek, iletişim kurmayı imkânsızlaştırmak demek olur. Muhataplarla iletişim kurması imkânsız olan ve bu nedenle mesajın en baştan başarısızlığa uğrayacağı bilindiği hâlde, kadın bir elçi görevlendirmek büyük bir yanlışlık olmaz mı? Muhatabını ikna etmeyi esas alan bir çağrının, muhatabın kesinlikle dikkate almayacağı bir şekilde yapılması, hem çağrının doğasına aykırı olur hem de başarısızlık kaçınılmaz olur. Kadının, insan yerine dâhi konulmadığı bir topluma, kadın bir elçinin gönderilmesi hiç de doğru bir seçim olamaz; mesajın en baştan başarısızlığa uğramasının temel nedeni bu olurdu. Bu nedenle “**var olanla**” “**olması gerekeni**” çok iyi ayırt etmek gerekir. Bir şeyin var olana göre mi, olması gerekene göre mi değerlendirileceği konusu, temel bir yöntem olarak dikkate alınmalıdır.

“**Olanı,**” “**olması gereken**” gibi görmek, cahiliyeyi din olarak görmekle aynı anlama gelir. Zira gerçek, içinde bulunulan durumdur. İçinde bulunulan durum dikkate alınmaksızın bir şeyin yapılması gerçekçi olmaz. Bu durumu yok saymak, başını deve kuşu gibi kuma gömmekten başka bir şey değildir.

“**Aklın yolu birdir:**” Erkekle kadın arasındaki iş bölümü, toplumun en iyi düzeyde işlemlerini sağlayacak şekilde yapılmalıdır. Bu gerçekçi olmanın bir gereğidir.

Toplumlardaki doğal çeşitlilik görmezden gelinerek yapılacak iş bölümü ve sorumluluk paylaşımı, sağlıklı toplumsal işleyişi önemli ölçüde engeller. Toplumsal işleyişte, tek cinsiyet veya cinsiyetsizlik üzerinden gerçekleştirilen yapılanmalar, kaçınılmaz olarak toplumsal çöküntü ve sarsıntılara neden olur. Bunun yaşanmaması için yapılması gereken şey “**toplumsal cinsiyette**” “**işlevselliğin**” belirleyici olmasına öncelik verilmelidir. Kur’an, kesinlikle adı konulmuş bir düzen önermemektedir. Yaşamını düzenlemeyi tamamıyla insana bırakmıştır. Yaşamını sürdürmek ve ihtiyacını en iyi şekilde karşılamak için gerekli olan düzeni ve sistemi kurmak, Allah’ın insana verdiği bir haktır.

İnsanın irade sahibi kılınmasının anlamı, dilediği şeyi yapma ve seçme özgürlüğüne sahip olmasıdır. Yeryüzünü yönetme ve düzenleme sorumluluğu insana verilmiştir. Bu, Allah tarafından ona verilmiş bir haktır. Onun için yaşayacağı hayatı düzenlemeyi Allah’tan veya başka bir makamdan beklemek, insanın kendisine verilen sorumluluk ve görevi başkasına yaptırmaya çalışmak demektir. Müslüman, Kur’an’ın temel ilke ve kurallarını ölçü alarak; yapacağı her şeyde Kur’an’a uygunluğu esas alarak; yönetim, ekonomi, yasa, ticaret, siyaset, eğitim gibi konularda en iyi sistemi ve düzeni kurmakla yükümlüdür. Gerçek bu olmasına rağmen, olana bakıldığında, kendilerini Müslümanlıkla tanımlayanlar; kendi görev ve sorumluluğuna bırakılan şeyi, ya Allah’a yaptırmaya çalışıyor ya da geçmişi, geçmişteki uygulamaları benimsemeyi, onları tekrarlamayı inancının bir gereği sayıyor. Öyle olunca da ortaya çıkan kötü koşullarda erkeğin

yanı sıra en büyük mağduriyeti yine kadın yaşamak zorunda kalıyor.

Toplumsal hayatın cinsiyetsiz, ya da tek cinsli olması mümkün değildir. Toplumsal düzenin, bir cinsin diğer cinse üstünlük sağlamasına neden olacak şekilde kurulması nedeniyle, bir cinsin diğer cinse zulmetmesine, haksızlık yapmasına yol açmaktadır. Ancak bu sorunu ortadan kaldırmak ve böyle bir soruna neden olmamak adına cinsiyetsiz bir toplumsal yapı öngörmek, Allah'ın yarattığı fitratı yok saymak demektir. Cinsiyet farklılığının, hayata dair rollerde bir takım farklılıklara yol açması, işin doğasına ait bir durum olup, asla bir üstünlük konusuna gerekçe yapılamaz. Ne var ki yapılan düzenlemelerde biyolojik boyutu öne çıkan bir farklılaşma ile sınırlı kalınmayıp, bu farklılık ekseninde psikolojik, kültürel ve sosyal farklılaşmaya gidilerek kadın etkisizleştirilmektedir.

Kadının doğurganlık özelliğine sahip olmasını kısıtlanmasına neden olacak bir durum olarak görmek veya bir duruma dönüştürmek tek sözcükle ifade edilecek olunursa en büyük cehalettir. Zira hiçbir şey çocuk doğurmak, doğurduğu çocuğu yetiştirmek kadar saygıyı hak etmez. Hiçbir değer, hiçbir eylem, hiçbir çaba ve varlık bununla kıyaslanmayı hak etmez. O bakımdan anneliği “**kadın için**” eziyete dönüştürecek her tür davranış ve tutum büyük bir haksızlık ve ahlaksızlık olmasının yanı sıra Sunettullah'a da asilik yapmaktır. İnsanlığın yaşantısında hiçbir şey çocuk doğurmak ve onu büyütme kadar değerli ve önemli değildir. Bu değer ve önem kadın için bir eksiklik değil, tam aksine bir fazlalıktır. Annelik nedeni ile kadını kısıtlamak, kadına değil anneliğe saygısızlık olur. Anneliğin kadına kazandırdığı gücü hiçbir şey insana kazandıramaz. O nedenle annelik biyolojik bir eksiklik

değil, biyolojik bir üstünlüktür. Buradan çocuklara bir çağrıda bulunmak istiyorum: Baba için bir şey demiyorum, ama asla annelerinizi üzmezin.

Biyolojik ve fizyolojik farklılığı yok saymak, tek tip cinsiyetçi bir toplum öngörmek, yaratılışın doğasına aykırıdır. Bu farklılıkları yok sayarak, toplumsal bir uyum ve adalet sağlanamaz. Önemli olan bu farklılıkları yok saymak değil, erkeğin, kadın üzerinde üstünlüğüne neden olacak belirleyici bir unsur olmasına fırsat vermeyecek düzenlemeyi yapmaktır. Doğal özellikler, yaratılış bağlamından koparılarak, kültürel anlayışlara göre yorumlanmakta, cinsiyetler arasındaki ilişkiler, insan olmaları bağlamında değil, kültürel anlayışlara göre belirlenmektedir. Bu kültürel anlayışın içinde en büyük pay dine aittir. Dinî inancı kültürden bağımsız ele almak mümkün değildir. Din ve kültür sürekli bir etkileşim içindedirler. Bu etkileşimle ortaya çıkan toplumsal anlayış, tarih boyunca hep erkeğin egemenliği ile süregelmiştir. Ve bu anlayış, fizyolojik farklılığı erkeğin üstünlüğüne dönüştürmüştür.

Vahiy, tamamıyla erkeğin üstünlüğüne dayanan, sosyal, siyasi ve ekonomik koşulların tamamının bu anlayışa göre belirlendiği, erkek egemen bir zihniyetin hâkim olduğu bir kültür ortamına inmiştir. Arap toplumu, cinsiyetçi anlayışın çok baskın olduğu, erkek üstünlüğünün, toplumun belirleyici karakteri olduğu bir toplumdur. Bu toplum, kadınların varlık alanında erkeğe göre alt bir kategoride yer aldığı, yasa koyucu ve uygulayıcılarının tamamen erkeklerden oluştuğu, kabile yasalarına göre yaşamak zorunda bırakıldığı bir toplumdur. İslam; bu topluma ütopya sayılabilecek devrim niteliğinde düzenlemeler getirirken, bu düzenlemelerin toplumun mev-

cut yapısını dikkate almaması düşünülemezdi. İşlevsel olanla, değişmez olan gözetilerek yeni ilke ve kurallar konuldu.

Değişmeye ve gelişmeye konu olan her şey işlevseldir. İşlevsel olan şeyler ise koşullara bağlı olarak değişime açıktır. Koşulların değişmesi durumunda bu değişikliğe paralel olarak değişiklik yapmak Kur'an'ın mesajına uygunluğu sağlamada gerekli bir kuraldır. Bu nedenle o günün koşulları çerçevesinde ihtiyaç duyulan değişiklikler fazlası ile karşılandı; kadının lehine toplumda başlatılan düzeltme ve gelişmeler o günün koşullarında fazlası ile yeterli olmuştu. Ne var ki Kur'an mesajının bu gerçeğini idrak etmeyen zihniyet, bugünün koşullarına o gün için uygun olan düzenlemeleri önermektedir. Bu önerinin, dolaylı olarak Kur'an'ı yaşanan hayatın dışına itmek olacağı idrak edilememektedir. Oysaki kadın haklarını ve kadının toplumsal konumunu, çağımızın koşullarına göre düzenlemek; kadını erkekle eşit haklara sahip kılmak, toplumsal işlevselliğin ve Kur'an'ın insana dair ilkelerine uygunluğunun bir gereğidir.

Cinsiyet olgusu, tıpkı insan olmak gibi doğal bir olgudur. Bu gerçeğe rağmen, algılama, anlamlandırma ve tanımlama işi büyük oranda dünya görüşü ve inançla bağlantılı olarak, kültürel bir anlam içermektedir. Bu anlam çerçevesinde toplumun ataerkil veya anaerkil olması doğal olgunun yapısına aykırı olarak belirlenmektedir. Kendilerini, İslam'la tanımlayanların, kadın konusundaki anlayışlarında, cinsiyetin doğallığı değil, kültürel anlayışları belirleyici olmuştur.

Erkeğin, Kadına Bakış Açısının Dinleşmesi

Cinsiyete dayalı bir bilinçle oluşan zihniyet, iki cins arasında

farklı algılamaya ve tanımlamalara neden olduğundan, sürekli sorun çıkmasına kaynaklık etmektedir. Aslında en büyük sorun bu zihniyetin erkekte oluşturduğu “**kadına bakış açısıdır.**” Söz konusu sözde İslam(!) dini ve sözde Müslüman(!) erkek olunca, ortaya çıkan sonuç şudur; Müslüman(!) erkekler, kadına bakış açılarını dinleştirmişlerdir. Ve Müslüman(!) kadın, İslam’ın ilk yıllarından hemen sonra gerçek İslam dini yerine erkeğin bakış açısının dinleşmiş şeklini İslam diye yaşamaktadır.

Bakış açısı sorunu öylesine önemli bir sorundur ki bu sorun çözülmedikçe, yani kadına bakış açısı değişmedikçe, düzelmedikçe hiçbir hak, kadının “**insan**” sayılmasını ve onun “**kendisi olmasını**” sağlayamaz.

Ataerkil zihniyetin kavraması gereken şey, kadın “**varoluşunun**” nasıllığıdır. İnsani bir varoluş mu, cinsiyete dayalı bir varoluş mu, cinsiyet hakkı mı, insan hakkı mı, cinsiyetlerin “**aynileştirilmesi**” mi, yoksa birbirlerini “**tamamlayıcılığı**” mı gibi konularda sağlıklı bir anlayış ve kavrayışa sahip olunmadan, üretilecek çözümlerin kendisi de sorun olacaktır.

Kadın hakları savunuculuğu yapanların hak arayışları, özgürlük mücadelesi ve kamusal alana çıkma çabası çerçevesinde ortaya konulan bir arayıştır. Batı uygarlığı eksenli bu arayışın temelinde oluşturulan kadın kimliği; onun bedenine, cinselliğine ve erkekle aynileşmesine dayalı bir kimliktir. Bu kimlik; toplumsal uyumun parçalanmasına, cinsler arası çatışmaya, farklılıkların aykırılıklara dönüşmesine ve fitratın bozulmasına neden olmaktadır. Kadın; kadınca, özgün kişiliğini yaşamak, kişiliğini kendinde bulma yerine, erkekle aynileşerek kendisini gerçekleştirme zorunda bırakılmaktadır. Çözüm bulma arayışındaki yanlışlık, Feminizm denen akımın ortaya

çıkmasına neden olmuştur. Kadının zindanını derinleştirmek ve daha da karartmaktan başka bir şeye yaramayan bu akım sayesinde, kadının önemli kazanımlar elde ettiği yok sayılmaz. Ne var ki Feminizmin önerdiği çözüm yolu, kadını özgürleştirmek yerine, benliğinin yok olmasına neden olmuştur. Feminizm; aile, evlilik/birlikte yaşamak, çocuk doğurmak gibi yaşamın devamlılığını gerçekleştiren, insan varlığının devamını sağlayan temel unsurları bile gereksiz görmektedir. Feminizmin ortaya çıkışının temel nedeni, Batı uygarlığının kadını özgürleştirme iddiasıdır; Feminizm, erkeğin kadına bakış açısının doğurduğu bir sonuçtur.

Modernizmin kadına tanıdığı haklar, onu nesne olmaktan kurtaramamıştır. Erkek, sadece kamusal alanda çalışırken, kadın özel(aile) ve kamusal alanda yani iki işte birden çalışmak zorunda bırakılmıştır. Kadın, özgürleşme ve eşitlik adına ikinci bir işe daha koşulmakta, erkeğe göre daha fazla yüklenmektedir. Kadın, çocuk doğurmak ve büyütmek de dâhil ev işleri hizmetçisi olmanın yanında, pancar, pamuk ve ekin tarlalarında, üzüm, çay ve fındık bağlarında, ahırların temizliğinde, hayvanların bakımında, fabrikalarda ve mağaza tezgâhlarında, temizlik işlerinde veya devlet dairelerinde, kamusal alanlarda özgürlüğünün bedeli olarak ikinci bir işi yapmak zorunda bırakılmıştır. Erkeğe bir, kadına iki iş; kadına sağlanan özgürlüğün bedeli; taşınması çok zor bir yük olmuştur. Bu ağır yük onun kendisine ait bir hayatı yaşama imkânını elinden almaktadır.

Doğu uygarlıklarının; - Geleneksel İslam İnancı da dâhilzaten insandan saymadıkları kadın; bireyci, yararcı, hazcı ve benmerkezci olan Batı Uygarlığı tarafından, özgürleştirme iddiasıyla, emeği ve bedeni de dâhil bütünüyle sömürülme-ye açık hâle getirilmiştir. Evinin ve kocasının “hanımı” olan;

yani kocasının veya sevgilisinin “**özel malı**” konumunda bulunan, evinde hemcinsi bir hizmetçisi bulunan, hiçbir alanda üretime katılmayan kişiler bu değerlendirmede “**tasnif dışı**” bırakılacak kadar önemsizdir. Yine; aydın(!), sanatçı ve sosyete sınıfını oluşturan mutlu(!) azınlık, eğlence “**âleminde**” ve podyumlarda “**dolgun ücret**” karşılığında kendilerine yer bulanlar, kendi bağlamlarında kadın haklarını dillendirmeleri, “**hakk**”ın anlamını hiç dikkate almadıklarını ortaya koymaktadır. Ya da kişiye özel bir mal olmak, özel hizmetçi olmak, hak olarak görülmektedir.

Toplumsal yapı, ataerkil karakterin baskın olduğu bir yapı olduğu için, kadın; “**kendisi**” olabilmesi, özgün yapısıyla varlığını ortaya koyabilmesi, kendisini doğru ifade edebilmesi, hak ve söz sahibi olabilmesi konularında yeterli imkanı bulamamaktadır. Bu durumdan dolayı, kendisine, ailesine ve topluma karşı görev ve sorumluluklarını yerine getirmede yetkin ve yeterli değildir.

Kadın, yoksun bırakılmasından dolayı, kişisel gelişimini yeterli ve sağlıklı gerçekleştirememiştir. Bundan dolayı aslında toplum hep “**yarım**” kalmıştır. Bu yönü ile kadının “**yük**” olma hâlinden kurtulup, “**yükü paylaşan**” olabilmesi için yaradılışındaki özgünlük üzerinden kendisini ifade edebilme hakkına sahip olması gerekmektedir. Yani cinsiyeti ile değil, insan oluşu ve kişiliği ile ön plana çıkması gerekmektedir. Kadının yetersizliğinden yakınan erkekler, şu gerçeği göz ardı etmektedirler: Ellerindeki imkânlarla kadını her alanda ve her konuda kısıtlayıp sonra da yetersiz diye şikâyet ediyorlar. Eşit imkân ve koşul sağlandığı takdirde, kadın da en az erkek kadar kendisini yetiştirip geliştirme potansiyeline sahiptir. Dolayısı ile kadınların yetersizliğinin de gerçek nedeni, ataerkil toplum yapısı ve değer yargılarıdır.

Birbirlerini tamamlamaları gereken ve birbirlerine muhtaç olarak yaratılan kadın ve erkek, erkeklerin koşulları belirledikleri bir dünyada, uyumsuz, ahenksiz, çatışmacı bir birliklilik yaşamaktadırlar. Toplumsal bütün ilişkiler erkek karakterlidir. O kadar erkek karakterlidir ki; bu alanda söz sahibi olmak isteyen kadın, o karaktere doğru değişmeye, yani erkekleşmeyi gerçekleştirmek zorunda kalmaktadır.

Bu değişmeye karşı duran ve Feminizm olarak kendisini tanımlayan anlayış, erkek karşıtı mücadelenin geldiği noktada; cinsiyet çatışmasına ve kadının kendisine yabancılaşmasına neden olmuştur. Aile yapısı bozulmuş, insani değerler yok olmuş; anne, baba, kardeş, evlat olma duyguları, aile dayanışması, yuva sıcaklığı ve güzelliği bitmiş; her şeyin sorunlaştığı, duygusuz, ruhsuz ve sevgisiz bir hayatla karşı karşıya kalınmıştır.

Kadın ve erkeğin insan olma bağlamında eşit olması demek, eşitliğin sosyal ve etik bir değer olarak, kadının da erkeğin de ortak paydası olması demektir. Dengeli ve adil bir hayatın gerçekleştirilmesini fizyolojik eşitlikte görmek, aklın ve mantığın kabul edeceği bir şey değildir. “İnsan olma” hakkı bütün haklardan üstündür ve en erdemli haktır. Diğer haklar, bu hakka bağlı olarak belirlenmezse, hak yerine haksızlık yapılmış olunur. İnsan olma hakkına dayalı eşitlik yerine, fizyolojik eşitliği benimsemek iki cinsin yaratılışsal yapılarını tahrif etmekten, onları yaratılışlarına aykırı bir hayatı yaşamak zorunda bırakmaktan başka bir sonuç doğurmaz.

Gücün Kötüye Kullanılması

Kitabın konusu bağlamında, erkeğe yönelik yapılan dozu yüksek eleştirinin, erkek cinsiyetinin hedef alındığı bir eleş-

tiri olduğu sanılmamalıdır. Bu eleştiri, yaşadığımız gerçelik bağlamında, “nedenler üzerinden” yapılmış bir eleştiridir. Zira sonuçlar üzerinden yapılan değerlendirmelerde yanılma riski çok yüksektir. Öncelikle şu gerçek bilinmelidir ki: Erkeğin kadına yaptığı zulmün, yaradılışı itibari ile “erkek” oluşuyla yani cinsiyeti ile doğrudan bir ilgisi yoktur. Haksızlıkları, kötülükleri cinsiyete bağlamak, yaşananları sonuçları üzerinden değerlendirmekle ilgili bir yanılıdır. Sorun, erkek veya kadın olmada değil, “gücün” kötüye kullanılmasındadır. Çünkü sorunun temelinde cinsiyet değil güç vardır. Sorun, inanç ve toplumsal değer yargıları ile ilgilidir. Diğer bir ifade ile sorun ahlakidir. Bunun kanıtı, eşini kendisi gibi “insan” gören ve hiçbir şekilde haksızlık yapmayan erkeklerin de var olmasıdır. Eğer kötülük problemi cinsiyetle ilgili bir şey olsaydı, bütün erkeklerin kötü olmaları gerekirdi.

Erkek, kas gücünün yanı sıra, ekonomik ve sosyal güçte; ticarette, siyasette, bilimde, yönetimde vb. konularda kadından çok daha iyi durumdadır; bu imkanlar, ister istemez sahibine güç kazandırmaktadır. Güç demek, belirleyici olmak demektir; gücü elinde bulunduran belirleyici olduğuna göre, önemli olan gücün kimde olduğu değil, nasıl kullanıldığıdır. Yaşanan kötülüklerin ve haksızlıkların temel nedeni, gücün doğru kullanılmamasıdır. Bu sorun, yalnızca eşler arasında değil, yaşamın her alanında yaşanan en temel sorundur. Öyle ki kötülük, yalnızca insandan insana değil, insandan doğaya ve diğer varlıklara da yapılmaktadır.

şayet gücü elinde bulunduran kadın olsaydı, o da onu kendi lehine kullanarak, erkeğin kadına yaptığı gibi erkeğe haksızlık yapacaktı. Erkek tümüyle kötü, kadın iyi veya kadın kötü erkek iyi gibi bir anlayışın hiçbir gerçelik değeri yoktur. So-

run gücün kullanılmasıyla ilgilidir. Gücü elinde bulunduranın, onu adil bir şekilde kullanması durumunda hiçbir haksızlık olmayacaktır. Vahyin varlığı ve belirleyiciliği gücün adil yönetilmesinde ön plana çıkmaktadır. Vahye gerçekten iman eden bir kimsenin, sahip olduğu gücü kötüye veya sadece kendi çıkarı için kullanması söz konusu olamaz. Böyle olunca, güç ister erkeğin ister kadının elinde olsun, kimse kimseye haksızlık yapmayacaktır. Geçmişte ve günümüzde adına Müslüman denen toplumlardaki erkeklerin, gücü kötüye kullanıyor olmalarının sorumlusu “İslam” değildir; İslam adına uydurulmuş inançlardır. Zira bir Müslüman’ın haksızlık yapması düşünülemez; yaptığını varsaysak bile bu İslam’ın değil, kişinin kusurudur. Zulmetmeyi adam öldürmekten daha kötü bir şey olarak tanımlayan bir dinin samimi bağlısının zulmetmesi söz konusu olabilir mi? Zira zulmeden bir kimse Müslüman olabilir mi? Zulüm ile imanın bir arada olması mümkün mü?

Güç, her zaman, içinde kötüye kullanılma riski taşımaktadır. Tarih, gücün genellikle kötüye kullanıldığına tanıklık etmektedir. Gücü elinde bulunduran ne biler adaleti gerçekleştirirken, firavunlar zulmettiler. Elinde İslam’ın kılıcı olan Ömer onunla adaletin savaşını verirken, elinde İslam’ın kılıcı olan Muaviye onunla zulmetti. Gücün kötüye kullanılma riskini ortadan kaldırmanın en iyi yolu, onun tek elde veya bir sınıfta toplanmasına engel olmaktır. Gücün dağıtılmasının gerçekleşmesi durumunda güce dayalı haksızlıklarda ortadan kalkmış olacaktır. Bu sorunun yaşanmaması için olması gereken şey, mümkün olan koşullar sağlanarak kadının da güç sahibi kılınmasıdır. Yani kadın, erkeğe bağlı olmaksızın yaşamını sürdürme gücüne sahip olabilmelidir. Bu

erkeğin önceliğine bırakılmadan yasal düzenlemelerle yapılmalıdır.

Toplumun Ana Rahmi: Aile

İnsan, bitki, hayvan kısacası canlılar âleminin tamamında esas olan şey, her varlığın kendi “doğal” ortamında, yarıdılışına uygun bir yaşama sahip olmasıdır. Bu “var olmasının” en önemli koşuludur. İnsanın doğması, yetişmesi, büyümesi ve hayata katılması için en “doğal” ortam aile ortamıdır. Çocuk için ana rahmi neyse toplum için de aile odur. Diğer bir deyimle ağaç için kök ne anlam ifade ediyorsa, toplum için de aile onu ifade etmektedir.

İnsan türünün devam edebilmesi için üremesi; üremek için de erkek ve kadın iki cinsin bir araya gelmesi zorunlu bir koşuldur. Üremenin gerçekleşmesinden sonra da insan soyunun varlığını sürdürmesinde en uygun ortam ailedir. Toplumun yapısını aile oluşturur. Sağlıklı, sağlam ve güçlü aile yapılarına sahip olan toplumlar; sağlam, sağlıklı ve güçlü olurlar. Zayıf, sağlıksız ve güçlü bağları olmayan toplumlar; sağlıksız ve zayıf olurlar. Aile, toplumun ana malzemesidir, ana malzeme sağlam olmazsa o malzemedenden oluşan toplum da sağlam olmaz. Bir bina için temel neyi ifade ediyorsa, bir toplum için de aile onu ifade etmektedir.

Ailenin yapısı sahip olduğu niteliklere bağlıdır. Yani aile olmayı gerçekleştiren değerlere bağlıdır. Aile; anne, baba ve çocukların bir araya gelmesi ile oluşur. Aile bireylerinin bir arada yaşamalarını sağlayan, onları bir arada tutan en önemli şey, sahip oldukları değerlerdir. Sevgi, saygı, güven, paylaşma, bağlılık, özveri, eğitim, sorumluluk, birlik ve dayanışma ruhu vb. Değerlere sahip olan ailelerden oluşan top-

lumların yaşam standardı, yaşam kalitesi ile bu değerlere sahip olmayan ailelerden oluşan toplumların yaşam kalitesi bir olamaz.

Aile, “her şey” demek değilse de, “her şeyle” bağlantısı olduğu için büyük öneme sahiptir. Sağlam aile yapısına sahip olan bir toplum, “her şeyi” başaramayabilir. Ancak sağlam aile yapısına sahip olmayan bir toplum, “hiçbir şeyi” başaramaz.

Aile, varlığın ana unsurlarındandır. Birçok şey onun varlığına bağlı olarak vardır. Toplum hayatının önemli bir bölümü onun varlığı üzerine kurulmuştur. Bu nedenle, “ailenin ortaya çıkışı” deyimini, gerçeği tanımlamada yanlış bir deyimdir. Çünkü aile dışsal nedenlere bağlı olarak ortaya çıkmamıştır. Yaraticının, yaşamı programlaması gereği zaten vardır. Ailenin “ortaya çıkışı” konusundaki birtakım varsayımları, vahyi içselleştirmiş bir düşünce kabul edemez. İnsanlık tarihi sürecinde, vahyin şekillendirdiği toplumlarda aile, yaradılışın ve varlığın sürdürülmesinin doğası gereği vardır. Yani ailenin varlığı asli bir unsurdur. Sunettullah’ın gereğidir.

Tarihi ve insanlığı; “ilk çağla, ilkel toplumla” başlatan anlayış, ailenin ortaya çıkmasını; insanların hayvanları evcilleştirilmesine, tarımsal üretime geçmesine ve bunlara bağlı olarak yerleşik düzene geçmesine, yani deyim yerinde ise insanın evcilleşmesi sonucuna bağlamaktadır. Bu anlayışa göre başlangıçta aile diye bir kurum yoktu; insanların aile olması, ekonomik ve toplumsal gelişmelere bağlı olarak ortaya çıktı. Platon’cu düşüncede de yerini bulan bu anlayışta, aile yapay bir unsurdur. Aile kurumu sömürüye, eşitsizliğe ve haksızlığa kaynaklık yapmaktadır.

Kapitalizm; aileyi, kazancın ve verimliliğin artırılması, mirasın ve sermayenin korunması için gerekli görmektedir. Özel mülkiyet aileye bağılı olarak vardır. Bu özelliklerinden dolayı Marksizm için aile, Kapitalizmin yok edilmesinde aşılması gereken önemli bir engeldir. Öyle ki aile yok edilmedikçe, Kapitalizmin yok edilmesinin mümkün olamadığı düşünülmektedir.

Aile ile hesabı olan ve onu yok etmek isteyen diğer bir düşünce de Feminizmdir. Feminizm; aileyi, erkeklerin kadınlar üzerindeki baskısının ve egemenliğinin; kadının her türlü haktan yoksun kalmasının, ezilip sömürülmesinin nedenlerinin başında görmektedir. Bu nedenle Feminizm, kadının özgürlüğü ve erkekle eşitliği için ailenin ortadan kaldırılması gerektiğine inanmaktadır.

Toplumsal yapısını aile temeli üzerine kuran Kapitalist ve gelenekselci anlayışların; toplumun sömürülmesinde ve ezilmesinde aile faktörünü kullanmalarına bir tepki olarak, aileye düşman olan Marksist anlayış ile kadını özgürleştirmek ve erkekle eşitlemek isteyen Feminist ve Modernist anlayışın, aileyi ortadan kaldırma çabaları kısmen de olsa başarılı olmuştur. Ancak, bu başarının sonucuna bakıldığında görülmektedir ki: Bu anlayışların başarılı olduğu toplumlarda ailesiz kalan insanlar, aileli durumdaki sorunlardan çok daha büyük sorunlarla karşı karşıya kalmışlardır. Bu da sorunun aile kurumundan kaynaklandığını iddia edenlerin yanılığını ortaya koymaktadır.

Oysaki sorunlar aile kurumuna değil de o kurumun kötüye kullanılmasına bağlansaydı, en azından tanım doğru yapılmış olurdu. Bu nedenle tartışılması gereken şey, aile kurumunun varlığı veya yokluğu değil, onun nasıl ve neye göre oluştu-

rulması gerektirir. Ailenin kötü amaçlar için kullanılıyor olmasından kaynaklanan sorunların çözümü, onu kaldırmak değil; kötülüğe engel olacak şekilde düzenlemektir, iyileştirmektir. Bu da ailenin hangi değerlere göre oluşturulacağına bağlıdır. Doğru değerler üzerinde kurulmuş bir ailenin, kötü amaçlara alet edilmesi mümkün olmadığı gibi, toplumu kötülöklere karşı korumada önemli bir dayanak da olur.

Aile, bir takım nedenlere bağılı olarak ortaya çıkan bir kurum değildir. O bizzat bir gerekliliktir. Tıpkı insanı meydana getiren organların doğuştan var olan gerekliliğı gibi. Marksizm'in veya Feminizm'in iddia ettiğı gibi sorunlar ailenin varlığından değil; olsa olsa onu kötüye kullanmaktan veya diğeri bir deyimle “varlığının” amacı dışına çıkarılmasından; onu oluşturan değerlerin yanlışlığından kaynaklanabilir.

Her düşünce, kendisine özgü bir toplum oluşturmak ister. Bunu gerçekleştirmek için de işe aileden başlar. Çünkü aile toplumun çekirdeğidir. Çekirdek neyse meyvesi de o olur. Aile, hangi ideolojik yapıya göre oluşmuş olursa olsun, birey bazında insan için en büyük güç kaynağıdır. Hayata karşı, sorunlara karşı, kötülüğe karşı, sıkıntılara ve zor günlere karşı bir sığınaktır. İnsan varlığına yönelen tehditlere karşı önemli bir dayanaktır. İnsanın mutluluğunu ve mutsuzluğunu paylaşma ihtiyacını giderdiği yerdir. Muhtaç duruma düştüğünde uzanacak ilk ve en büyük yardım elidir. Tıpkı ana rahmi gibi sevginin, merhametin, şefkatin ve güvenin yuvasıdır.

Ailenin sağlayacağı yararlar, oluştuğı değerlere göre değişiklik gösterse de nasıl bir yapıya sahip olursa olsun, hangi olumsuzluklar yaşanır yaşınsın, yine de aile olmazsa ol-

maz bir kurumdur. Hiçbir sorun, onun varlığını geçersiz kılmaya neden olamaz. En kötü aile bile ailesizlikten iyidir.

Günümüzde, özellikle Batı toplumlarında tanık olduğumuz gerçekler, Feminizm'in ve Modernizm'in aile kaynaklı sorunları çözmek yerine, ailenin kendisini yok etmeye yöneldiğini; bunun da sorunları daha da büyütmekten başka bir sonuç vermediğini göstermektedir. Ailenin çözülmeye yüz tuttuğu toplumların yaşadığı sosyal çöküntü; kimsesizler yurtlarında, kadın sığınma evlerinde, huzur evlerinde yaşanan acılar ve çekilen özlemler; evsiz, yurtsuz kalan milyonların sokaklarda çektikleri sefaletler bu yanlışlığın canlı tanıklarındır.

Ailesiz toplumlarda insan kendisi ile baş başa kalmıştır. Daha doğrusu kimsesiz ve yapayalnız kalmıştır. İnsan için yalnız kalmaktan daha korkunç bir yıkım olabilir mi? Kapitalizm'in paletleri altında ezilen Marksizm'den boşalan sahnede yer almaya çalışan Feminizm'in, amacına ulaşmak için aileyi ortadan kaldırma isteği de bir bakıma ailenin toplum için önemini ortaya koymuyor mu? Bu ideolojilerin amaçlarına ulaşmalarının ailenin çözülmesine bağlı olması, ailenin ne kadar gerekli ve önemli bir şey olduğunun göstergesi değil mi?

Aileyi, kadın özgürlüğünün önünde en büyük engel olarak gören Feminizm'e göre üretim araçlarını ve ekonomik gücü elinde bulunduran ve ayrıca fizik güç üstünlüğüne de sahip olan erkek; aile kurumu sayesinde bu gücü kadınlar üzerinde hâkimiyete dönüştürmektedir. Bu bakımdan aile yok edilmeden, kadının özgürleşmesi imkânsızdır. Kadınların kamusal alana çıkarak, erkeklere ait güçlere sahip olmalarının önündeki en büyük engel ailedir. Aile, "özel" alandır ve bu alan erkeklerin egemenliği altındadır. Bu "özel" alandan

“kamusal” alana çıkılmadıkça, erkeklerin egemenliğinden kurtulmak mümkün olmayacaktır. Zira erkek, gücünü ve iktidarını kamusal alanın sağladığı imkânlardan almaktadır. Bu nedenle güce ve iktidara kavuşmak için kamusal alana çıkılmalıdır ve bu çıkışı gerçekleştirebilmek için de aile engeli ortadan kaldırılmalıdır. Aile, kadını yalnızca bir cinsel obje ve hizmetçi yapmıştır.

Feminizme göre aile kurumuyla kadın, hapsedildiği özel alanda erkeğe ait bir mülk hâline getirilmiştir. Bu nedenle özel alan, kadının; kamusal alan da erkeğin yaşam alanları olarak kaldıkça, kadının “muhtaç bir varlık” olmaktan ve dolayısıyla erkeğe bağlı olarak yaşamaktan kurtulması mümkün değildir. Onun için kadının zindanı olan aile yok edilerek, kadın özgürlüğüne kavuşturulmalıdır. Özgürleşen kadın, doğurganlık da dâhil kendisini eve bağlayan bütün bağlardan kurtulma imkânı bulacaktır.

Bugün aile, Marksizm’in ve Feminizm’in istediği gibi yok olmadıysa da; Modernizm’in aile dokusunda yaptığı büyük tahrifat nedeniyle Batı toplumları çözülme sürecine girmiş bulunmaktadır. Batı uygarlığının modern toplumsal yapısında aile, bireylerin özgürleştirilmesindeki sınır tanımazlığa kurban edilmektedir. Batı, hızla birey merkezli bir topluma doğru gitmektedir. Kendisinden başka hiçbir şeyi ve hiç kimseyi düşünmeyen birey, hayatın merkezine kendisini koymakta ve her şeyini buna göre düzenlemektedir. Bu da insan için temel gereksinim olan sevgiyi, acımayı, merhameti ve dayanışmayı yok etmektedir. Bu duygulardan boşalan insan ruhuna egoizm öylesine yerleşmiştir ki; insan, kendi zevki için başta doğa olmak üzere her şeyi kirletip bozmasının sonucunda, kendisinden sonraki kuşakları nasıl bir felaketin beklediğine aldırmadan gününü gün etmeye çalışmak-

tadır. Özellikle kadının kamusal alana dâhil edilme süreci, onun cinselliğini rahat kullanma sürecine dönüştürülerek, aile yapısının yok edilmesi sonucunda, insanlar tatminsizlik bunalımına düşmüşlerdir.

Birçok batılı ülkede, aile bağları tamamen kopmuş durumdadır. Özellikle İskandinav ülkeleri başta olmak üzere Avrupa'da kimi anne ve babalar doğurdukları çocukları dâhi büyütmek istememektedirler. Hiçbir hayvan türünün yapmadığını batının modern insanı yapıyor, anneler doğurdukları çocuklara sahip çıkmıyorlar. Çocuğu ayak bağı olarak görüyorlar. Doğan çocuklar rastgele sokağa bırakılmasın diye belediyeler caddelerin görünür yerlerine bebek kutuları koymuşlar. Anneler doğurdukları çocukları bu kutulara koyuyor, belediyeler de onları alıp büyütüyorlar. Anne böylece çocuk emzirme ve büyütme derdinden(!) kurtulmuş oluyor. Batılı toplumlarda aile kurumu –neredeyse- tamamen denecek oranda bitmiş durumdadır. Buna rağmen Feminizm'in iddia ettiği özgürleşme gerçekleşmemektedir. Gerçekleşmesi de mümkün değildir. Başından beri iddia ettiğimiz gibi bu bir zihniyet sorunudur. Zihniyet düzelmedikçe sorunlar çözümlenemez. Sadece bir sorun biterken başka bir sorun başlar.

Bütün bu olumsuzlukların yanında, olumlu bir takım gelişmeler de olmaktadır. Ailenin yok edilmesi ve kadının özgürleştirilmesi projeleri, Modernizm'in de katkılarıyla (özellikle Batı toplumlarında) toplumu nasıl bir felaketin eşiğine getirdiğini gören Batılı düşünür, aydın ve siyasetçiler; kendi geleceklerini kurtarmak için yeniden, ailenin varlığını ve önemini hayata geçirmeye dönük çabalar içine girdiler. Düşünürler, yazarlar, sosyal bilimciler ve toplumun ileri gelenleri, eğer ailenin sahip olduğu önem yeniden topluma kazandırılmaz-

sa, tarihin en büyük imparatorluklarından birisi olan Roma İmparatorluğu gibi kendilerinin de yok olacağını seslendirmeye başladılar. Zira Roma İmparatorluğu da en güçlü olduğu bir dönemde, ahlaki çözüme sonucu yok olmuştu.

Bugün gelinen noktada kadının aile bağlarından kurtularak özgürleşmesi, onu sanıldığı gibi özgürleştirmede. Onu; ondan siyasi, ekonomik, kültürel yönlerden daha güçlü olan devlete daha çok bağımlı hâle getirdi. Değişen tek şey, evle sınırlı olan “**özel alanının**” daha da büyütülmesi oldu; daha önce kadın için özel alan yalnız evinden ibaretken, kamusal alan da onun “**özel alanı**” hâline geldi. Kamusal alanda elde ettiği güç onu erkekle eşit koşullara ve imkânlarla sahip kılacağına, büyük bir çoğunluğunun toplumun nesnesi olmasına neden oldu. Üretimde, ticaretle ve birçok alanda ucuz işçilik ihtiyacını karşılayan bir iş gücü oldu.

Ailesiz toplum arayışının temel nedenlerinden biri de toplumsal yaşamın en temel ve en dinamik dayanağı olan, hem birey hem toplum hem siyasal yapı için çok geniş fonksiyonlara sahip olan ailenin, geleneksel anlayışların elinde işlevsizleştirilmesi ve hatta varlık nedenine aykırı bir yapıya dönüşmüş olmasıdır. Adı İslam da olsa, özü itibarıyla İslam’i değerlerden yoksun olarak oluşmuş olan aile yapısı; özellikle kadınlara karşı birçok haksızlığın işlenmesine neden olmaktadır. Erkeğin sahip olduğu gücü, kadın üzerinde egemenliğe dönüştürmesi, evi onu toplumdaki soyutlama alanı hâline getirmesi; ailede olması gereken asgari ortak değerlerin ve sorumlulukların yok edilmesi veya kötüye kullanılması, aile ortamlarını mutsuz insanların bir arada yaşamak zorunda bırakıldığı mecburi mekânlara dönüştürmüştür.

Aile ile kamusal alan farklı alanlar olmakla beraber, birbirlerini tamamlayan ve yaşamın bütünlüğünü oluşturan iki önemli parçadır. Bu iki alanın arasında dengenin kurulması, bütünlüğün arasında da dengeyi sağlayacaktır. Dengenin bozulması, aile varlığının toplumsal yansımalarını olumsuzlaştırır. Sorunların çözüldüğü yer olan aile, bundan sonra kendisi de sorun olmaya başlar.

Kadın, bu alanlardan birini tercihe mecbur tutulamaz. Kamusal alanda görev alması, aile alanında; aile alanında görev alması, kamusal alanda görev almasına engel görülemez. Olması gereken şey, hiçbir kısıtlamaya tabi tutulmaksızın “ne yapması gerektiği konusunda” karar verme hakkını kadına bırakmaktır. Kadının “kendisine ait kararları” verme hakkına sahip olduğu ve bu hakkın doğuştan bir hak olduğu, bunun ne devlet, ne toplum ne koca tarafından kadına sağlanan bir lütuf olmadığı ve olamayacağı gerçeği hiçbir zaman göz ardı edilmemelidir.

Konu aile olunca, “aile özeli” üzerinden yaşanan ilişkilere kısaca da olsa değinmekte yarar var. Bilindiği gibi birlikte yaşamak bir ihtiyaçtır. Aile ise bu ihtiyacın karşılandığı ana merkezdir. Aile kan bağının, can bağının ve duygu bağının bir birine bağladığı insanlardan oluşmaktadır. Gerek ihtiyaçtan ve gerek bu bağlardan dolayı birlikte yaşayanların birlikteliğini iki ana ekseninde değerlendirmek mümkündür:

a. Beklenti ilişkisi.

b. Değerler birlikteliği.

Beklenti ilişkisi: Aileyi oluşturan bireyler eğer koşulların gerekli kılması nedeni ile diğer bir deyimle çıkarları nedeni ile bir arada bulunuyorlarsa, burada belirleyici olan şey ihtiyaçlar olduğu için; içtenlik, samimiyet, dürüstlük ve en ö-

nemlisi de sevgiye dayalı bir birliktelik söz konusu olamaz. “Birleştirici bağ” koşullar olduğu için koşullar değiştiği an her şey değişecektir. Bir söz vardır ya : “Dürüst insan kim diye sormuşlar, eline fırsat geçemeyen” denmiş. Tıpkı bu sözdeki gibi eline fırsat geçen aile bireyi kim olursa olsun ailesine karşı değişecektir. En basit niteleme ile de bu “nankörlük” olarak görülecektir. Oysaki beklenti ilişkisi içinde olan aile yapısında bunu görmemek basit bir tanımlama ile “safliktir”. Ve ya olanı olduğu gibi değil, görmek istediğimiz gibi görmektir. Bu özellikle anne ve babaların çok sık yaşadıkları “kendi kendilerini kardırmalarıdır”.

Bu tarz aileleri “birlikte olmak” olarak tanımlamak doğru değildir. Bu ancak “ilişkide olmak” olarak tanımlanabilir. “Birlikte olmak”, paylaşmak demektir. “İlişkide olmak” ise ihtiyaçların karşılanması demektir. “Birliktelik,” değerler üzerinden, “ilişki” beklentiler üzerinden kurulur. Örneğin insanın komşusuyla, bakkalı ile iş yerindeki veya okulundaki arkadaşı ile veya çarşıda pazarda alış veriş ettiği esnafla vs. ancak ilişkisi olur. İlişki, ihtiyaçlar karşılanınca biter. Bu kişilerle birliktelik söz konusu olamaz. İhtiyacımız karşılanınca, ilişkimiz de biter. Birliktelik “pazara kadar değil, mezara kadar” olan beraberliğin adıdır. Birlikte olacağınız kişi güvendiğiniz, inandığınız, sevdiğiniz, değer verdiğiniz yani ortak değerlere sahip olduğunuz kişidir.

Değerler birlikteliği: Kur’an’ın ön gördüğü ve önerdiği aile yapısı “değerler birlikteliği” üzerinden oluşmuş aile yapısıdır. Değerler birlikteliği demek, aile bireylerinin aynı değerlere sahip olmaları ve aralarındaki ilişkiyi bu değerler üzerinden gerçekleştirmeleri demektir. Aynı değerlere, yani takva sahibi, tevekkül sahibi, salihati yapan, almayı değil vermeyi seven, şefkatli, merhametli, sevgiyi esirgemeyen, saygıda

kusur etmeyen, anne ve babasına “öf” bile demeyen, samimi ve dürüst vb. değerlere sahip bireylerin oluşturdukları ailelerin yaşantısı “birliktelik” üzerinedir. Bu değerler aslında Müslüman olmanın da bir gereği olup, Müslüman aile yapısının üzerine bina edilmesi gereken değerlerdir. Diğer bir anlatımla, Müslüman aile değerler birlikteliği olan ailedir. Yaşantısını “birliktelik” üzerine kuran aile “Rahmani”, yaşantısını “ilişki” üzerine kuran aile “şeytani”dir. Rahmani: Rahman’ı razı eden, “şeytani” de “şeytani hoşnut eden” demektir.

İslam ve Kadın

Rasyonalist, modern seküler dünya; Kadının İslam’daki yerini, geleneksel inancın kaynaklarına ve sözde İslam(!) toplumlarında sahip oldukları yaşam koşullarına göre tanımlamaktadır. Bu tanımlamada -haklı olarak- İslam’ın kadını kocasına köle yaptığı, erkeğin her alanda kadından üstün olduğu savında bulunulmaktadır. Geleneksel inancın kaynaklarına ve adı İslam olan toplumlarda kadının içinde bulunduğu duruma göre değerlendirildiğinde, farklı bir şey söylemek gerçeği inkâr etmekten başka bir şey olmaz. Var olan duruma bakıldığında bunu yalanlamak mümkün değildir. Geleneksel inancın dayandığı ve kendilerince İslam inancının temel kaynakları olarak kabul ettikleri hadis, icma, kıyas, tefsir ve fıkıh gibi kaynaklara ve pratiğe bakıldığında, hangi açıdan ele alınırsa alınsın, kadının “insandan” sayılmadığı, cinsiyeti üzerinden konumlandırıldığı ve cinsel bir obje olarak tanımlandığı açıkça görülmektedir. Kendilerini İslam’la tanımlayan –gerçekte ise İslam’la hiçbir bağı kalmamış olan - dünyanın, inanç yapısında ve pratiğinde kadınlara

erkek arasındaki ilişki, “sahip” ve “mal” olma esasına göre belirlendiği açıkça görülmektedir.

Erkeği, kadının efendisi yapan geleneksel inancın bağılıları, Arapça dil bilgisi kurallarından önemli oranda yararlanmışlardır: Arapça, eril ve dişil olmak üzere çift cinsiyetli bir dildir. Kur’an’da doğrudan kadına yönelik ayetlerin dışında kalan ve insanı konu edinen ayetler, aslında kadını da erkeği de kapsadığı hâlde ne yazık ki bu durum sanki yalnız erkekler söz konusuymuş gibi, yalnızca erkeklere söyleniyormuş gibi değerlendirilmektedir. Kur’an üzerinden cinsiyet ayrımcılığı yapılmaktadır. Bu yanlış değerlendirme, yalnızca yanlışlık olarak görülemez, burada büyük bir kasıt da söz konusudur. Bu anlayış, kadını dört duvar arasına hapsetmek, görünür bütün alanlardan uzak tutmak, zorunlu olarak dışarıya çıktığında da “kişiliğini” tamamıyla yok sayan örtülere bürünmek zorunda bırakılmasına neden olmuştur. İslam adına işlenen bu zulme, bu büyük haksızlığa Kur’an’ın alet edilmesi büyük bir iftiradır. Zulmün ve baskının zirve yaptığı bu uygulamanın tarafı olanlar, hesap günü Allah’a attıkları iftiraların yanı sıra, yaptıkları bu zulmün hesabını da vereceklerdir.

Geçmiş ümmetlerin yaptıkları gibi Nebi sonrası İslam toplumları da; sorunları çözmek için gönderilen vahyi, erkek egemen zihniyetin eliyle “sorunların” nedeni hâline dönüştürdü. Vahyin, tevhid inancı ile özgürleştirdiği insan, bu zihniyetin vahiyde yaptığı anlam değişikliği ile yeniden hevasına ve havasının ürettiği ilahlara köle yapıldı. Bu köleci anlayışın uydurduğu inançla, kadın, ailesinin ve kocasının; genel bir ifade ile erkeğin malı yapıldı.

Modern Batı düşüncesini benimseyenler, -haklı olarak- tıpkı Hristiyanlık ‘ta olduğu gibi İslam(!) dininin de kadını köleleş-

tirdiğini ve kadının özgürleşmesi için öncelikle dininden kurtulması gerektiği savından hareketle, dine karşı bir mücadele başlattı. Onları haklı kılan şey, adına İslam denilen, ancak gerçekte ilse İslam’la hiçbir ilişkisi olmayan toplumlarda kadının içinde bulunduğu durumdur. Gerçekte adından başka İslam’la hiçbir ilgisi olmadığı hâlde; “cahiliye” olarak görülebilecek bu geleneksel inancın sahip olduğu din, Allah’ın vahyettiği dinmiş gibi görülerek, Allah’ı yok sayma ve vahye ait değerleri yok etme mücadelesi başlatıldı. Geleneksel inancın neden olduğu kötülükler, cehalete mal edilmesi gerekirken, sanki İslam’dan kaynaklanıyormuş gibi, İslam dini kötü gösterilerek, İslam’a karşı çok olumsuz bir önyargı oluşturuldu. Öyle ki kadın hakları mücadelesi, din karşıtlığı mücadelesi ile eşdeğer bir anlam kazanmaya başladı.

Kadın üzerinden İslam’a yönetilen eleştirilere, “yanıt değeri” taşıyacak tek şey şudur: “İslam ve kadın” denildiğinde, aslında “İslam ve insan” denmiş olduğu ve bu gerçek kabul edilmedikçe de İslami bir anlayıştan söz edilemeyeceği gerçeğidir. Yani kadına dair bütün değerlendirmeler bu bağlamda ele alınmadıkça İslami olmayacaktır. Dolayısı ile Batı düşüncesine karşı üretilen yanıtların hiç birisi İslam’a mal edilemez, İslam’a ait sayılamaz.

Trajikomik bir durum da şudur: Muhafazakâr, gelenekselci inancın kadın konusunda güya olumlu ve sevimli gibi görünen söyleminde bile aslında kadının aşağılanmış olması gerçeğidir: Kadın, “ güldür,” “baş tacıdır”, “Allah’ın emanetidir” Cennet annelerin ayakları altındadır” vb. söylemlerle güya kadın övülmektedir. Oysaki bu övgü sözcüklerinin niteliğine bakıldığında aslında kadına hakaret yapılmaktadır: Zira

bu övgülere göre kadın, yetersiz ve zayıf bir varlıktır. Kadın, korunmaya muhtaç görülmektedir ve küçümsenmektedir.

Bunca olumsuzlukların içinde şu hususu anmamak haksızlık olur: Günümüzde kadının lehine kısmen de olsa bir gelişmeden söz edilebilir. Ne var ki üzücü olan şudur: Bu gelişme büyük oranda İslam karşıtı söylemin, özellikle Feminizm'in kadın konusunda dine yönelttiği eleştiri sayesinde gerçekleşmiştir. Geleneksel, muhafazakâr, erkek egemen merkezli uygulamaların, İslam adına dinleşmesinin sonucu olarak, insanlığından ve doğasından koparılıp, kişiliği yok edilen Müslüman(!) kadın; başta Feminist düşünce olmak üzere, din karşıtı söylemin kadına dair verdiği mücadeleden de esinlenerek, etkilenerek cılız ve silik de olsa ses vermeye, insan olduğunun arayışına girmeye başlamıştır. Bu açıdan değerlendirildiğinde Müslüman(!) kadın, Feminizm ve Modernizme -bu kapsamda- çok şey borçludur.

Kadın hakları savunucuları ve din karşıtı düşünceler, kadın konusu bağlamında İslam'ı yoğun bir şekilde eleştirmeye başlayınca, Müslümanlarca(!) “yok” hükmünde olan ve zihinlerin zindanına hapsedilen kadının, hatırlanması, İslam karşıtı düşüncenin sağladığı bir kazanımdır.

Kadın konusu, kendilerini İslam'la tanımlayanlarla, İslam karşıtlarının birbirleriyle yaptıkları tartışmalarda önemli bir yer tutmaktadır. Kadının toplumdaki yeri, hakları, kişiliği ve imajı gibi konular; uygarlığın, gelişmişliğin ve üstünlüğün ölçütü olarak öne çıkmaktadır. İslam karşıtı söylem, aslında ve özünde İslam'la ilgisi olmayan, ancak kendisini İslam olarak tanımlayan bir anlayışın, kadına yönelik kötü uygulamaları nedeniyle, İslam'ı orta çağ karanlığı olarak görmektedir. Var olan duruma bakıldığında bu suçlamalarında

göreceli olarak haksızlık yaptıkları söylenemez. Ancak suçlanan da suçlayan da yanlış bir algı üzerinden hareket etmektedir. Zira kendilerini İslam'la tanımlayanların aslında Kur'an'daki İslam'la bir ilgileri bulunmamaktadır. İslam olmadığı hâlde, ancak İslam olarak bilinen anlayış ve inancı İslam diye eleştirenlerin aslında eleştirdikleri şey gerçek İslam, yani Kur'an'daki İslam değildir. Eleştirilen şey geleneksel anlayışın kendi yanından uydurduğu bir inançtır.

Kadın konusunda, erkeğin geleneksel bakış açısının dine dönüşmesi ve dinin yerini almış olmasının Müslüman(!) erkekle doğrudan şu bağlantısı vardır: Erkek egemen zihniyete mensup erkekler, “vahye” tabi olduklarında istedikleri gibi kadına egemen olamayacakları için çözümü cahiliye anlayışını dinleştirmede buldular. Bunun için de Nebimiz adına bol bol “hadis” uydurdular. Nebi adına uydurdukları yalanlarla kadını adeta erkeğe hizmet etmek için yaratılmış bir varlığa dönüştürdüler. Söz konusu anlayışın, -yukarıda da değindiğimiz- adına hadis dedikleri ve Kutub-i Sitte denilen hadis kaynaklarında yer alan Nebi adına uydurulan yüzlerce yalandan (iftiradan) bazıları şunlardır:

“Kadın şeytanın ipidir.”

“Kadınlar olmazsa erkekler cennete girerlerdi.”

“Kadına itaat nedamettir, kadınlara danışın ve dediklerinin ziddini yapın.”

“Allah'ın onları tehir ettiği gibi sizde onları tehir edin.”

“Kadınları kale almayın.”

“Karısını döven erkek hesaba çekilmez.”

“En ciddi harp, kadınlarla mücadeledir.”

“İki kadın arasında yürümek erkeklere yasaklandı.”

“Üç şeye ikram edersen ihanet eder: kadın, köle ve fellah.”

“Kadın konuşma özürlü ve avrettir, ev ile avretlerini kapatın, susarak da onlardan uzak durun, onları yüksek konaklara götürmeyin, onlara yazıyı öğretmeyin, sadece gazel ve nur suresini öğretin.”

“Kadın için iki örtü vardır; kabir ve koca, kabir hayırlı olandır.”

“Kadın için on avret vardır; evlenince birisi örtülür, kabre girdiğinde de dokuzu.”

“Kız çocuklarının ölümü ikramdandır...”

“Eğer erkek tepeden tırnağa kadar cerahat olsa, kadın da dili ile yalasa yine de erkeğin hakkını ödeyemez.”

“Şeytandır.”

“Dini de akli yarımıdır.”

“Cehennemdekilerin tamamına yakını kadınlardan oluşacak.”

“Kocasına itaati ibadettir.”

“Cennete gitmesi kocasını razı etmesine bağlıdır.”

“Uğursuzdur.”

“Sesi haramdır.”

“Kocasının ilişki isteğini kabul etmediği zaman meleklerce sabaha kadar lanete uğrar.”

Bunlar ve bunlara benzer yüzlerce sözde hadisin yanı sıra siyer, tefsir, fıkıh gibi kaynaklarla İslam adına bir inanç oluşturuldu. Bu inançla şekillenen bir zihniyetle Kur'an'a bakıldığında, Kur'an'daki tanıklık, miras, çok eşlilik, boşanma, dayak ve örtünme gibi konuların yer aldığı ayetleri de referans göstererek, erkeğin kadından üstün, onun efendisi ve yöneticisi olduğu anlayışını inanç olarak topluma kabul ettirdiler. Buradan hareketle de erkeğin kadına hayatı zindan etmesi, kişili-

ğini ve benliğini yok etmesi, kısacası baskı ve zulme dönüşen bir hayatı yaşatması “**takva**” olarak görüldü.

Kur’an’a bakıldığında; mevki, mal, unvan, ün, yetenek vb. hiçbir şey, ait olduğu kimseyi asla imtiyazlı yapmamaktadır. Bunlar, hiçbir şekilde üstünlüğün nedeni değildir. Üstünlük, yalnız ve yalnız **birr**¹ olmaya, takvalı olmaya bağlıdır. Birr olan kimse, üstün olan da odur. Bunun dışında kim sahip oldukları şeyleri üstün olmaya vesile yaparsa, bunlarla kendisini yeterli ve üstün görürse, Kur’an’a göre “**hevasını ilah edinmiş**” olur.

1 - *Birr; iyilik, erdem, doğruluk, adalet, bağış, gerçeklik ve sevgi, demektir.*

İnsan neye sahip olursa olsun, hiçbir şeyin gerçek sahibi ve ya yaratıcısı kendisi değildir. Gerçek sahip ve yaratıcı Allah’tır. İnsan ancak yaratıcının kendisine verdiği bu nimetlere karşılık daha çok “**birr**” olmakla ve sahip olduğu nimetlerin şükrü olarak, onları insanların yararına sunmakla sorumludur. Bu bağlamda kadın ve erkek arasındaki fizyolojik farklılık ve sosyolojik konum asla bir üstünlük nedeni sayılamaz. Kur’an’a göre, farklılıkları üstünlük nedeni saymak, insanın hevasını ilah edinmesinden başka bir şey değildir ve hevanın ilah edinilmesi şirktir.

“Onları siz öldürmediniz, fakat Allah öldürdü. Attığın zaman da sen atmadın, fakat Allah attı. Allah, bunu mü’minleri iyi bir sınava tabi tutmak için yaptı. Kuşkusuz Allah, her şeyi duyardır, her şeyi bilendir.” (8 **Enfâl**, 17) Ayette de görüldüğü gibi düşmanı yenen ve bunun coşkusu ile başarının gerçek sahibi kendisiymiş gibi davranan Mü’minlere; Allah: “Onları siz öldürmediniz, okları siz atmadınız; onları ben öldürdüm, okları da ben attım.” diye uyarıda bulunuyor. Yani Allah diyor ki: Okları siz atmış ve düşmanı siz öldürmüş

olabilirsiniz ama unutmayın ki o okları atacak eli ve atacak gücü, düşmanı göreceğ gözünü, okları yapacak akli size ben verdim. Bunlar olmaksızın, siz o okları nasıl atacaktınız. Şunu unutmayın ki her neye sahipseniz, hiç birisinin yaratıcısı ve gerçek sahibi siz değilsiniz. Sakın sahibiymiş gibi davranmayın. Sahip olduğunuz hiçbir şeyin yaratıcısının siz olmadığını, bunların, yaratıcının bir lütfu olduğunu bilin ve bu ikrama nankörlük etmek istemiyorsanız, onlarla kendinize imtiyaz sağlamaya çalışmayın.

Kur'an'a göre kadın da tıpkı erkek gibi "insan"dır. İnsan olarak, "erkek" hangi haklara sahipse "kadın" da o haklara sahip olarak yaratılmıştır ve bu haklar her türlü müdahaleye kapalıdır. Ne kadının ne de erkeğin bu haklar üzerinde tasarrufta bulunma, imtiyaz sahibi olma hakları yoktur. İslam karşıtı düşüncelerin ve "geleneksel inancın" kadın konusundaki yanılgıları, önyargılı olmalarına; yanlış bilgi ve değerlendirmelere dayanmaktadır. Kur'an'ın kadın konusunda ne dediğine dair yapılan değerlendirmelerde şu hususlar dikkate alınmadıkça yanılgıdan kurtulmak mümkün olmayacaktır:

Kadını konu edinen ayetlerin tamamı şu şekilde anlaşılmalıdır:

1. Allah asla cinsiyet ayrımcılığı yapmaz.
2. Kadın da tıpkı erkek gibi insandır.
3. Kadın da erkek gibi özgür irade sahibi olarak yaratılmıştır.
4. Özgür irade gereği istediği şeyi yapma ve seçme hakkına sahiptir.
5. Kadın, doğuştan kendisine ait kararları verme hakkına sahiptir.

6. Ontolojik olarak erkeğin kadına, kadının da erkeğe hiçbir üstünlüğü yoktur.

7. Bütün paylaşımlar, hak ve kurallar, işlevselliğe dayanmaktadır; ayetler toplumsal işlevsellik merkeze alınarak anlaşılmalıdır.

Bu saydıklarımız temel ilkelere bazılarımızdır. Kadınla ilgili Kur'an'daki yasalar bu ilkelere bağlı olarak anlam kazanırlar ve işlevsel oldukları için koşullara göre değişebilirler. Kadını konu eden ayetleri anlamada şu kuralları gözetmek çok önemlidir:

1. Her konuda olduğu gibi bu konu da Kur'an bütünlüğü içinde değerlendirilmelidir.

2. Hangi tarihi dönemde ve nasıl bir toplumsal yapının muhatap alındığı dikkate alınmalıdır.

3. Ayetlere, temel bir yöntem olarak, "illet" bağlantısına göre yani gerekçesi ve amacına göre anlam verilmelidir.

4. Fizyolojik farklılıkların yaradılıştan olduğu gerçeği göz ardı edilmemelidir.

5. Eşitliğe yüklenen anlamın, anlam alanı ve içeriği doğru tanımlanmalıdır. Hak ve adaletin sağlanmasına önceliğin verilmesinin vazgeçilmez bir öneme sahip olduğu bilinmelidir.

6. İnsan olma yönüyle cinsler arasında hiçbir ayrıcalığın bulunmadığı gerçeği dikkate alınmalıdır.

7. Hakların belirlenmesinde, belirleyici olan şeyin cinsiyet değil şartlar olduğu; örneğin miras ile ilgili hükümde olduğu gibi kadına verilen pay, cinsiyetinden dolayı değil, toplumsal şartlar, ekonomik düzenleme (her türlü harcamada yalnızca erkeğin sorumlu tutulması gibi) ve kadının toplumdaki işlev-

sel durumuna göre belirlenmiş olması, kadın ve erkeğin toplumsal konumları ve işlevleri değişecek olursa, buna bağlı olarak kuralların da değişeceği.

8. Cahiliyeden İslam'a geçiş sürecinin kendine özgü koşullara sahip olduğu.

9. Bilginin, ticaretin ve yönetimin tamamen erkeğin elinde olduğu ve "köleci" toplumun içinde bulunduğu sosyolojik ve psikolojik ortam göz ardı edilmemelidir.

Bu kurallara benzer daha birçok kuraldan söz edilebilir. Bu kuralların dikkate alınması, konunun doğru anlaşılmasında çok büyük önemi bulunmaktadır.

Yüzyılımızda kadının sahip olduğu haklar; kültürel, sosyal, siyasal, ekonomik ve diğer alanlarda sağlanan katılım fırsatları, Kur'an'ın desteklediği bir durumdur. Kur'an'ın Nebi ile başlattığı iyileştirme hedefinin gerçekleştirilmesine yönelik önemli gelişmelerdir. Kadının toplum içinde görece de olsa değerinin artmış olması insanlık adına önemli bir kazanımdır. Ne var ki bu kazanımda, kendilerini Müslüman olarak tanımlayanların bir katkısının olduğunu söylemek oldukça güçtür. Bu, daha çok Batı düşünce akımlarının çabası ve değişimin zorunlu bir dayatmasıdır. Eğer bu gelişmeler olmasaydı, Müslüman (!) Dünyada kadının hâlâ insan yerine konulup konulmaması tartışılıyor olacaktı.

Tesettür

Kadının bedeninin örtünmesi konusu muhafazakâr geleneksel inanç ile Modernist seküler inanç arasında önemli bir ayrışma ve çatışma alanıdır. Geleneksel inanca dayalı çevrede, kadının örtülü olması, yaşam biçiminin görüntü olarak

İslam olduğu anlamına gelmektedir. Özellikle başörtüsü Müslüman olmanın göstergesi gibi algılanmaktadır. Modernist inancın kadın bedeni üzerinden yaptığı tanıma göre “açık saçık” olmak uygar ve çağdaş olmak, tamamen örtülü olmak ise Müslüman olmak anlamına gelmektedir. Bu çatışmanın ve ayrışmanın mağduruysa ne yazık ki yine kadın olmaktadır. Örtünme üzerinde yapılan tartışma, aslında kadın bedeni üzerinde bir hesaplaşmadır. Geleneksel inanç ile karşıt düşüncelerin, kadın bedenine yükledikleri anlamın çatışmasıdır. Gelenegın, kadını kendine hapsetmek, kendisine ait kılmakla, Modernitenin kadını toplumun yararlanmasına sunulmasının hesaplaşmasıdır. Birisi itibar kazandırma adına tekilleştirip tutsaklaştırırken, diğeri özgürleştirme adına kolektifleştirip toplumsal linçe açık kapı aralamaktadır.

İslam’ın ilk döneminden hemen sonra tesettüre yüklenen anlam üzerinden kadının kişiliğinin yok sayıldığı bir inanç yapısı oluşturuldu. Bedeni örtmesi gereken tesettürle, kadının kişiliği örtülmüş ve kadın inanç adına karanlık bir dünyada yaşamaya mecbur bırakılmıştır. Oysaki Kur’an tesettürü yalnız kadına değil, erkeğe de ait bir olgu olarak görmektedir. Daha doğru bir söylemle tesettür “insana” ait bir olgudur.

Geleneksel anlayış, tesettürü, kadın bedenini alınıp satılan bir mala dönüştüren modern dünyaya karşı, kadınlık kimliğinin ve kişiliğinin koruması olduğunu ileri sürmektedir. Ne var ki bu anlayış, gerçek tesettürün “takva örtüsü” olduğunu söyleyen Kur’an’ın uyarısını dikkate almadığından; giderek yaygınlaşan erotik örtünmenin diğeri bir deyimle tesettürde erotizmin tesettür sayılmasına neden olmuştur. Tesettürün başı örtmeye indirgemesinin sonucunda başı örtülü ama

“giyinik çıplak” diye adlandırabileceğimiz bir giyinme biçimi tesettür sayılır oldu. Oysaki 7/A’raf, 26’da Allah şöyle buyurmaktadır: “Ey âdemoğulları! Çirkinliklerinizi örtecek ve sizi süsleyecek libas¹ indirdik². Takva libası³ ise daha hayırlıdır. İşte bu Allah’ın ayetlerindedir. Umulur ki düşünüp öğüt alırlar.”

1- Elbise. **2-** Bağışladık. **3-** Takvalı davranış; kişilikli, ilkeli, erdemli ve samimi olmak.

Kur’an’da “takva giysisi bilinci” ile anlam kazandırılan beden tesettürü; kişiliğin, asaletin, edebin, özgürlüğün ve “özel” olmanın göstergesidir. “Takva libası” bilincine dayalı giyinme tesettüre tekabül ederken; erkek egemen anlayışın göstergesi, kadının erkeğin malı olduğunun simgesi olan giyinme dişiliği örtme adı altında “kişiliği” örtmek demektir. Diğer bir ifade ile kişiliğinin yok edilmesi demektir. İnsanı insan yapan şey kişiliktir. Kişiliği elinden alınan insan yalnızca bir nesnedir. Takva tesettürü bilincinin ayırdına varmayan zihniyetin, kadını “insan” olarak görmesi mümkün değildir. Bu zihniyet, Allah’ın çizdiği sınırları çiğnemiş, kadını tesettür adına “gizlemiştiir.” İlahi mesaja göre insan olan ve insan olması nedeniyle toplumun ve kamusal alanın tıpkı erkek gibi canlı, aktif bir öznesi olan kadın, geleneksel inanca göre yaşamdan dışlanarak, toplumun nesnesi yapılmıştır.

Tesettürde Erotizm!

Erotizm sözcük olarak: “Cinsel duygu ve isteklerine çok düşkün olma durumu, kösnüllük, erosçuluk, şehvaniyet” anlamlarına gelmektedir. Erotizm, bir etkileşim biçimidir; insanın “kişiyeye özel” masumiyetini başkalarının arzularına

sunmasıdır. Mahremiyetin kendisine özgü asil ve masum güzelliğinin ifşa edilerek, genele açık hâle getirilmesidir.

Cinsellik, yadsınacak bir şey değildir, zira o yaradılışsal bir gerçekliktir. Diğer nimetler gibi ilahi bir lütuftur. Onun güzelliği, önemi ve değeri kişiye özgü kalmasındadır. Erotizm, varoluşsal bir gerçeklik olan ve mahremiyet alanında kişiye özgü yaşanması gereken cinselliğin, değer kaybına uğratılmasıdır. Diğer bir deyimle kadın bedeninin kişiliğinin önüne geçirilmesi ile kadının “**kendisine ait olması**”nın yok edilmesidir. Erotizm; kadının, beden dilini kullanarak, bedeni üzerinden kendisine ilgi gösterilmesini sağlamaya çalışmasıdır. Kişiliği ile elde edemediği saygınlığı ve değeri bedenini kullanarak elde etme basitliğidir.

Günümüzde, kadın bedeninin doğrudan ticareti yapılmaktadır. Bunun yanı sıra, ticari ilişkilerde “**özendirme**” aracı olarak kullanılmasında, her türlü çıkar ilişkisinde rol alınmasında cinselliğin nasıl bir imkân sağladığı açıkça görülmektedir. Örtülüsü -podyumlarda sergilenen tesettürlü erotizmde dâhil, erotizmin her çeşidi ticari amaçların gerçekleşmesinde başvurulan bir araçtır. Tesettür ve erotizm, yalın anlamlarıyla fiziki bir durum(hâl) olsalar da, ifade ettikleri anlam ve sahip oldukları nitelikleri ile belli bir inancın, hayat ve etik anlayışının dışı yansımasıdır.

Kimi şeyler toplumsallaşınca, kimi şeyler de bireyselleşince önem ve değerini yitirir. İnsanın “**kişiye özel**” olması gereken yönü toplumsallaşınca, toplumsal olan yönü de bireyselleşince varoluşsal anlamda sahip olduğu değerler kayba uğrar. Hatta insana değer katan, onu anlamlı ve önemli kılan değerlerin çok önemli bir kısmı yok olur. Erotizm, zihinsel yönüyle belli bir yaşam anlayışından kaynaklanmaktadır.

Olay, yalnızca bedenine kendine özgü bir tarzda sergilenmesi değil, aynı zamanda insanın, başta kendisi olmak üzere bütün bir dış âlemlerle ilişki biçiminin beden diline yansımalarıdır. Keza bunun zıt anlamı olarak Kur'an'da sözü geçen “tesettür” de yalnızca fiziki bir örtünmeden (hâlden) ibaret olmayıp, aynı zamanda belli bir zihniyetin, belli bir ruh hâlinin, belli bir aidiyetin beden diliyle dışa yansımalarıdır.

Tesettür denince akla ilk gelen şey “zihinsel tesettür” değil de “bedensel tesettür” ise, Kur'an'ın kast ettiği tesettür anlaşılmamış demektir. Tesettüre yüklenen öncelikli anlam “zihinsel tesettür” olmalıdır. Kur'an bunu “Takva tesettürü” olarak isimlendirmektedir. Beden tesettürü, tesettürlü sayılmayı gerçekleştirmek için takva tesettürü ile bütünleşmeyi gerçekleştirmelidir. Allah'ın tesettür emrine uygunluk bilinci ile Kur'an'ın “kendiliğinden görünenler” diye çerçevesini çizdiği, başın, yüzün, dirseklere kadar elin ve ayakların dışında kalan kısımların uygun bir şekilde örtünmesidir. Nasıl ki yalnızca bir takım bedensel hareketler yapmak, yatıp kalkmak namazı namaz yapmıyorsa; namazı namaz yapan şey bunların yanı sıra onun “bilince ve içtenliğe” dayalı ruhuysa, içtenlikle Allah'a yönelme; nasıl ki aç ve susuz kalmak orucun oruç sayılmasına yetmiyorsa; tesettürün de kendine özgü bir anlamı ve amacı vardır. Tesettür, sadece beden örtünmesi değildir; önemli olan o örtüyle beden yanı sıra korunmak istenen anlam ve ruhtur; yani zihnin örtünmesidir. Takva tesettürünü gerçekleştirmeyi amaç edinmemiş bir örtünme ile Allah'ın öngördüğü tesettür gerçekleşmez.

Günümüzde kendilerini Müslüman olarak tanımlayan kimi kadınlar, nasıl olursa olsun kapanmayı tesettür olarak gördükleri için “erotik” giyinme tarzlarını tesettür olarak gör-

mehtedirler. “Erotik” sayılacak kadar tesettürden yoksun bir giyinme tarzı ile Allah’ın buyruğu olan “tesettüre” en büyük saygısızlık yapılmaktadır.

Kendilerini İslam’la tanımlayan geleneksel inanç mensuplarında, özellikle sosyal, kültürel ve düşünsel alanda büyük bir deformasyon yaşanmaktadır. Diğer bir anlatımla büyük bir kişilik ve kimlik değişikliği söz konusudur. “İnandıkları gibi yaşamayanlar, yaşadıkları gibi inanırlar” özdeyişini, içinde yaşadığımız toplum açıkça ortaya koymaktadır. Müslüman(!) kadın, Modernitenin dayattığı yaşam biçimine karşı koyacak bilinç ve bilgiden yoksun olduğu için, bedenini bütün detayları ile sergileyen giyinme biçimini “başörtüsü” ile kurtarmaya çalışmaktadır. Adına tesettür denilen bu tarzla, tesettürle gerçekleşmesi gereken kişilik ve anlam yok edilmektedir. Bu tarz giyinme biçimine tesettür dense de, tesettürden beklenen “dişiliğın değil, kişiliğın öne çıkarılması”nın tam aksine “kişilik” yerine, “dişiliği” öne çıkarmaktadır.

Diğer bir yandan da bazı çevreler, takva adına, sanki Allah’a takvayı öğretircesine, Allah’ın çizdiği sınırları aşarak, giydikleri kıyafetin içinde tamamen kaybolmaktadırlar. Allah’ın koyduğu sınırları aşmayı takva olarak niteleyecek kadar ileriden bu “karanlık zihniyet”, dişilik ile birlikte kişiliği de “gizlemeyi, yok etmeyi” tesettür sanmaktadır. İslam’ı temsil ettiklerini iddia eden, İslam’ı yaşam biçimi olarak benimzediklerini söyleyen bu kimseler, giyinme biçimleri ile aslında Allah’ı değil “erkeği” razı etmeyi tesettür sanmaktadırlar. Tesettürü, “tesettürden” yoksun bırakan, onu bu şekilde kirleten, yozlaştıran; anlamının yitmesine neden olan bu anlayış, bedeni örterken “kişiliği” yok etmektedir.

Kadının; yüzünü, gözünü ve ellerini de dâhil hiçbir yeri görünmeyecek şekilde örtmek, Allah'ın değil, erkeğin isteğidir. Bu tarz giyinme, tesettürün değil; kişiliği ve insanlığı elinden alınmış kadının; “erkeğe ait” bir nesne oluşunun göstergesidir. Kadını nesneleştirecek giyim şekline tesettür demek, onun “fitri” yapısını bozmak, yaratılış yasalarını çiğnemek demektir.

Günümüzde, tesettürün mantığı ve neden gerekli olduğu konusunda çok yanlış bağlantılar kurulmaktadır. Tesettürü; erkeğin kıskançlığı ve bencilliği, kadının erkeğe aidiyeti anlayışı, riyazet ve ruhbanlık, güvensizlik, istismar edilmek, sosyokültürel yapı, toplumun erkek egemen oluşu ve ekonomik nedenler gibi gerekçelere bağlamak, tesettürün anlamını bilmemek demektir. Kur'an'ın kadına dair öngördüğü tesettürün gerekliliği, kadının yaratılışsal yapısına dayanmaktadır. Tesettürle amaçlanan şey; başta kişilik olmak üzere toplumsal yaşam koşullarında kadın erkek ilişkisinde “kişisel” ve “özel” mahremiyetin korunmasıdır.

Şu hususun altını çizerek ifade etmek gerekir ki: Tesettür yalnızca kadına özgü bir durum değildir. Kur'an'ın takva tesettürü dediği, kişilikli, edepli ve erdemli davranış tarzı ve giyinme biçimi en az kadın kadar erkeği de kapsamaktadır. Tesettür denince akla yalnızca kadının gelmesi, tesettürde belirleyici olanın Allah değil, erkek egemen zihniyetin olduğunun en iyi göstergesidir.

Tesettür konusunun daha çok kadın üzerinden ele alınmış olması, tesettür üzerinden en çok kadının mağdur edilmesi ve kitabın içeriğiyle ilgilidir.

Cinsellik toplumsal alana taşındıkça, gözlere ve duygulara ait zeminlerde sergilendikçe, doğal olarak “kendine ait olma”

durumu yok olur. Giyinme olmadan, kişiye özel hâllerin ve toplumsal değerlerin bir kısmının korunması mümkün olmaz. Bu bakımdan “**giyinmeyi gerçekleştirilmeyen**” bir giyinme biçimiyle giyinen, bir kimsenin: “**Önemli olan şey nasıl giyinildiği değil; insanın kafasının içidir, iç temizliği ve dürüstlüğüdür.**” şeklindeki savı, basit tanımlamayla, onun giyinmenin amacını ve mantığını kavramamış olması demektir. Diğer bir deyimle tesettüre uygun giyinmekten amaçlanan şeyin özünü kavrayamamış olmaktır. Ve tesettürsüz bir yaşam tarzını benimsemekle; “**fitratın tesettürle bağlantısı**”nın bilincinde olmadığını göstermektedir.

Kadından istenen tesettürün, kadının fizyolojik yapısıyla önemli bir bağlantısı vardır. Tesettür, kadın doğallığının koruyucu bir parçasıdır. Kadın için doğallık, yaratılış özelliklerine aykırı bir şekilde açılıp saçılmak değil; yaratılış özelliğine uygunluktur. Açıklığı doğallık olarak göstermek isteyen çevrelerin büyük bir çoğunluğu; açıklığı istemelerinin nedeni, kadını yoksun bıraktığı iddia edilen haklarına kavuşturmak değil; kadının, bir nesne olarak yararlanılmaya uygun hâle getirilmek istenmesidir.

Kadını, bedeninden yararlanılmaya uygun bir hale dönüştürmek için başta moda olmak üzere, her türlü araç kullanılmaktadır. Kadının, bu çıkarıcı ve bencil isteğe karşı korunmasında tesettürün çok önemli bir rolü vardır. Evlilik ve aile kurumuyla, kadın ve erkeğin birbirlerini tamamlamalarını sağlayan yapıda, her iki tarafın da karşılıklı haklara dayalı bir hayatı paylaşımı söz konusudur. Aynı zamanda neslin güveneye alınması, erdem ve onurun hak ettiği değere kavuşması için kafa, gönül ve bedenin birbirleriyle uyumlu ve birbirini tamamlayan bir tesettüre bürünmeleri gerekmektedir.

tedir. Söz konusu tesettürün, tesettür sayılabilmesinin en önemli koşulu bu uyumu gerçekleştirmesidir.

Tesettür, aynı zamanda çalışma hayatının kimi olumsuzluklarına karşı önemli destekleyici bir role sahiptir.

Kadının özgür olmasına, dilediği ve kendisi için uygun gördüğü hayatı kurmasına engel olarak görülecek şeyler, hangi bağlamda tartışma konusu yapılırsa yapılsın, tesettür bağlamında yapılamaz. Cahiliye toplumlarında, fitneye engel olmak, namusu korumak gibi nedenlerle “*insani*” varlığını gerçekleştirmesi engellenen kadının, çarşaflanması veya toplumsal alanlardan uzak tutulması, İslam’ın öngördüğü tesettürle asla ilişkilendirilemez. İslam’ın öngördüğü yaşam biçimi ile cahiliye kültürünün öngördüğü yaşam biçimi tesettür bağlamında ortak bir talepte bulunuyor olsalar da nitelik, amaç ve gerekçeleri açısından aralarında hiçbir benzerlik yoktur. Geleneksel inancın tesettür talebinin gerçek nedeni, kadını erkeğin malı olarak görmesidir; tesettür bu amaca alet edilmek istenmektedir.

Kadının erkek karşısındaki konumu açısından tesettür önemli bir imkân gerçekleştirmektedir. Tesettür, kişiliği öne çıkarıcı özelliğiyle, kadının hak ettiği saygıyı görmesine ve toplumsal alanda kişiliğiyle yer almasına önemli katkı sağlayan bir unsurdur.

Giyinme, insanın yaratılışsal yapısının bir gereğidir. Bunun kadındaki yansıması aynı zamanda kadındaki süslenme, erkeğin ilgisini çekme, dışa karşı beğenilme arzusudur. Bu onun kadın oluşunun tabii bir durumudur. Yaraticının ona verdiği dişilik içgüdüsünün dışa yansımasıdır. Önemli olan bu tabii durumun yok sayılması değil, onun özgün yapısının

korunmasıdır. Yani bu özelliğin “ kendine özel” sınırlar içinde kalarak gerçekleşmesinin sağlanmasıdır.

İnsanlar arasındaki iletişimde, beden dilinin çok önemli bir yeri vardır. Bu bakımdan kadının beden dili ile neyi anlatmak istediği, neyi çağrıştırdığı çok önemlidir. Giyinmenin, beden dilindeki karşılığı , “ben kimseye ait değilim, yalnızca kendime aitim” anlatımıdır. Beden dili ile anlatılan şeyin önemsenmemesi veya bu dille anlatılan şeyin bir değerinin olmadığı düşünülmesi olsa olsa psikolojik bir rahatsızlıktır. Özellikle kişinin kendi farkına varılmasına ve kendisini kanıtlanmasına dair duygularının tatmin edilme isteğidir. Cinselliği öne çıkaran beden dilinin verdiği mesaj, taşıdığı anlam, psikolojik bir okumaya tabi tutulduğunda, görülecektir ki cinsiyet, şahsiyetten önde tutulmaktadır.

Toplumsal ve etik gereklilik, bireylerin birbirleriyle ilişkilerinde belli kurallara uymalarını zorunlu kılmaktadır. Zorunlu olan bu şeylerin içinde, giyinmek önemli yer tutmaktadır. Toplumsal ve etik yararların ortaya çıkmasında giyinmenin büyük rolü vardır. Ev içi ve ev dışı kıyafetlerin ayrı ayrı oluşu ve kadının dışarı çıktığında dışarıya uygun giyinmesi, ne onun haklarının kısıtlanması, ne hayatın gerçeklerine aykırılık ve ne de aklın doğrularıyla çelişen bir durumdur. Bu, kadının onurunun ve saygınlığının bir gereğidir. Bu durum kadını, şahsiyetsiz, kaba ve art niyetli kimselere karşı koruyucu bir perdedir.

Giyinmede çekiciliğin mi yoksa kişiliğin mi öne çıkması gerektiği konusu çok önemli bir ayrışma noktasıdır. Çekiciliğini öne çıkaran bir kimsenin beden diliyle neyi çağrıştırdığı ve nasıl bir mesaj taşıdığı dikkate alındığında; tarz olarak çekiciliği seçen birisinin amacının bu olmadığını iddia etmesinin

doğru olmadığı görülecektir. İnsanın ve varlık âleminin ilişkilerinde belirleyici olan şey “sebepe- sonuç ilişkisi”dir. Gayri meşru ilişkilerin nesil güvenliğini tehlikeye sokacak oranda yaygınlaşması, cinsel sapıklığın birinci derecede tehlike hâline gelmesi, kadının; özel alanda, kamusal alanda, iş ortamında ve sokakta sürekli cinsel tacize maruz kalması, ihmal edilen bazı şeylerin “sonucudur”. Bu “sonucun” nedenleri üzerinde doğru düşünülürse örtünmenin neyi ifade ettiği daha iyi anlaşılacaktır.

Modernizm, kadına ait cinsellik olgusunu ve bu olgunun sağladığı gücü çok kötüye kullanmaktadır. Modernizmin, kadını “yararlanılan” bir güç ve imkân değil, “kullanılan” bir güç ve imkâna dönüştürdüğü bir gerçektir. Bu gerçek sorgulandığında; kadının, özgürleştirilmek adına, bir mal gibi alınıp satıldığı, ticari bir araç hâline dönüştürüldüğü, erkeğin arzularını tatmin edecek bir sektör hâline getirildiği açıkça görülecektir. Bu durum ne kadar yanlışsa; kadının kendisini insan gibi ifade etmekten yoksun bırakılarak, belli alanlara hapsedilmesi de o denli yanlıştır. Kadın, bu her iki tutsaklıktan da kurtulmalıdır. O kocasına veya topluma ait bir mal değildir. O, ticari bir nesne değildir. O da tıpkı erkek gibi bir insandır. Onun kendisini ifade etmesine engel olunduğu veya fitri haklarından mahrum bırakıldığı için toplumun ve erkeğin sırtında taşıdığı bir yük olmasına neden olan ayrımcılıktan vaz geçilmelidir.

Kadının itibar görmesini, erkeğin onu beğenmesine bağlayan zihniyet, bu beğeniyi değerler üzerinden değil de onun giyinme tarzına bağlamaktadır. Bunu gerçekleştirmek için kadını, açık giyinmeye ve süslenmenin gerekli olduğuna ikna etmeye çalışmaktadır. Değeri kadının kişiliğinde görmeyen

bu zihniyet, onun bedeni üzerinden sömürülmeye alet olmasını kolaylaştırmaktadır.

Nasıl bir aldatılmanın içinde olduğunun bilincinde olmayan kadın, kazancının ve zamanının çok önemli bir bölümünü kendisini beğendirme psikolojisinin tatmin edilmesine ayırmaktadır. Süslenmek için –bakımlı olmak için değil- yaptığı harcamanın, aynanın karşısında geçirdiği zamanın gerçek nedeni, kendisini erkeğe beğendirmenin, yani onun ilgisini çekme arzusunun anlam tahlili yapıldığında ortaya çıkacak sonuç, kişiliğin değil cinselliğin ön planda tutulduğu gerçeğinden başka bir şey olmayacaktır. İşte tesettür, bu yanlışın önüne geçecek içten ve dıştan bir engeldir. Çünkü o yalnızca bedenin örtünmesi değil, taşıdığı anlamla aynı zamanda kişiliğin, aklın ve ruhun da bedene baskın olmasıdır.

İçgüdülerin huzura kavuşması için onların sınırsız bir şekilde tatmin edilmeleri, erkeğe ve kadına sınırsız bir şekilde istedikleri her şeyi yapabilecekleri; istedikleri gibi ilişki kurmaya haklarının olmasının uygun görülmesi sonuçta içgüdü'nün tatmin olmasına değil, daha da bunalımlı ve her türlü kötülüğü yapmaya açık hâle gelmesine neden olmaktadır. Kontrolden çıkan içgüdü, tatminsizlik bunalımına girmekte ve sahibinin ruhsal dengesini bozup onu psikolojik sorunlu bir duruma sokmaktadır. Batılı toplumların içinde bulunduğu durum bu gerçekliğin en iyi göstergesidir.

Normal koşullarda, insani ve doğal olandan dâhi yoksun bırakılan duygular, bastırılmış arzular için cinsel özgürlük anlamlı gelebilir. Aslında cinsel özgürlüğün istenç hâline dönüşmesinin önemli nedenlerden biri de insanın yaratılışı itibarıyla bir parçası olan cinsel güdü ve duyguların doğal ve meşru yollarla açığa çıkmasının ve karşılık bulmasının yasak-

lanması, ayıp görülmesi ve baskı altına alınmasıdır. Bu kişisel olmaktan çok toplumsal bir patolojidir. Toplumun bu konudaki değer yargılarının “**kraldan çok kralcı**” olmasının sonucudur. Doğal ve meşru zeminde kendisini ifade etmesi engellenen yaradılışsal eğilimler, imkân bulduğunda veya imkân oluşturarak sapkın bir duruma dönüşmektedir.

Zihinsel koruma yerine, fiziksel korumayı öncelemek yasakçı bir zihniyettir. Yasaklayarak koruma altına aldığınız bir şeyin, imkân ve güç bulunduğunda çiğnenmesi kaçınılmaz olur. Onun için asıl olan bedenin değil zihnin tesettürlü olmasıdır. Göz, görmek için vardır. Onu görmekten alı koymak, varlık nedenine aykırı davranmak demektir. Önemli olan gözlerin değil, zihinlerin örtülmesidir; zihnin tesettürüdür. Zihin baktığınız şeyi nasıl gördüğümüzü belirleyen bakışa anlam kazandıran merkezdir. Bakışın düzgün olması, etik olması, cinsellik güdüsünden uzak olması gözün değil zihnin bir fonksiyonudur. Zihinsel tecavüzlerin önüne geçilmedikçe bedensel tecavüzler kaçınılmaz olur. Bedenin örtülü olması zihnin onu bir seks objesi olarak görmesine engel değildir. Bedenin örtülmesi; beden tesettürü elbette ki çok önemlidir. Ancak zihnin tesettürü bundan çok daha büyük öneme sahiptir. Tesettürün sadece beden üzerinden gerçekleştirilmesini toplumsal bir kültüre dönüştürüp, zihinlerini çırılçıplak bırakılanların gözünde kadın tehlike saçan bir varlık, yoldan çıkarıcı bir şeytan olur. Böyle olunca da karşı cinsler arasında yaratılışlarına uygun bir iletişim kurmayı, kadının insan yerine konulmasını da imkânsız hâle getirir.

Doğada bulunan bütün canlı türleri, kendi türlerinin devamını sağlayacak şekilde yaratılmışlardır. Devamlılığı sağlayan en önemli etken de cinsel dürtüdür. Karşı cinslerin birbirlerine ilgi duymaları bu dürtü sayesinde. Bunu yok say-

mak veya yokmuş gibi dikkate almamak, gereksizmiş gibi önemsememek, ayıplı bir şeymiş gibi mesafeli durmak, toplumsal sarsıntılara neden olmaktadır. Sunettullah'ın gereği olan bu dürtüyü, tamamıyla taraflarından biri olan erkeğin belirleyiciliğine bırakmak, büyük bir haksızlıktır. Böyle olunca erkek bir cinsel obje olarak gördüğü kadını ya kendi özel kapatması yaparak onu dört duvar arasına hapsetmektedir ya da toplumun ortak malıymış gibi değerlendirip bedeninin sömürülmesine neden olmaktadır.

Karşı cinslerin birbirlerine ilgi duymaları yaradılışları gereğidir. Olması gereken, bu ilginin yasaklanması değil; insana yaraşır değerler üzerinden gerçekleşmesidir. Bunun için de kadın ve erkeğin bir birinden uzaklaştırılmaları değil, yan yana, iç içe ama etik kurallara bağlılık esası zemininde gerçekleştirecekleri toplumsal bir değer oluşturmaları gereklidir. Her türlü aşırılık kötüdür; aşırı açıklık da, aşırı kapalılık da doğallığı bozmaktadır. Aşırı çıplaklığın cinsellik güdüsünü azalttığı, ilginin yönünü değiştirdiği; aşırı kapalılığın da cinsel sapkınlıklara ve saldırılara neden olduğu bilimsel olarak doğrulanan bir husustur. Her iki durum da fitratın bozulmasına neden olmaktadır. Göz önünde bulundurulması gereken husus kolektif bir bilinç ve duyarlılıkla, yalnızca bedenle değil, zihinsel tecavüzün de etik olmadığını bütün bir topluma erdemlilik üzerinden kavratmaktır.

Tesettürün gerçekleşmesi için giyinmenin anlamına ve ruhuna uygun bir tarzda olması gerekmektedir. Tesettür, salt bir giyinme olmayıp, aynı zamanda kendine özgü anlamlara sahiptir. Bu anlamların başında “**nitelikli bir kişilik**”, “**kimseye ait olmayış**”, diğer bir ifade ile “**yalnızca kendisine ait**” olmak gelmektedir.

Günümüz Müslüman(!) kadını kendi giyim tarzının, tesettürün anlam ve önemine uygun olup olmadığını, tesettürü gerçekleştirip gerçekleştirmediğini yeniden sorgulamalıdır. Podyumlara taşınan tesettürün, hangi amaca hizmet ettiğinin ve ücret karşılığında başörtüsü bağlayan kuaförlerin ortaya çıkmasının ne anlama geldiğini çok iyi düşün-mesi gerekmektedir. En basit tanımıyla, bu zaafı, tesettürün kapsamı içine almak; tesettürün imana, takvaya ve kişilikli olmaya dayalı anlam ve ruhunu öldürmektir. “Podyum tesettürü” nasıl ve hangi anlamda tanımlanırsa tanımlansın; Kur’an’ın ön gördüğü tesettür olarak tanımlanamaz. Bu giyinme neyi gerçekleştirirse gerçekleştirsin; gerçekleştirilmeyeceği tek şey tesettürdür. Kadını soyarak podyuma çıkarmakla, giydirerek çıkarmanın arkasındaki gerçek neden, kadın ve kadının cinselliği üzerinden ticaret yapmak, para kazanmaktır. Tesettürü ticarete alet edenin, kadını ticarete alet edene göre suçu çok daha büyüktür. Çünkü hem din hem de kadın ticarete alet edilmiş olmaktadır. Her iki anlayışın da gerçek amacı kadını tüketim ekonomisinin bir nesnesi hâline getirmektir.

İslam’i gerçeklik ile günümüz Müslüman(!) toplumlarında egemen olan düşünceler ve inanışlar arasında derin ayrılıklar bulunmaktadır. Bunların başlıcaları şunlardır: Kadın ile erkek arasındaki biyolojik farklılığın ekonomik ve kültürel farka dönüştürülmesi, kadını erkekle fizyolojik koşullarda eşitlemeye çalışmak, erkek ve kadının toplumsal ve kişisel işlevleri arasındaki farkı eşitlik adına yok saymak, yaradılıştan kaynaklanan sorumlulukların farkını görmezlikten gelmek.

Kadının giyinmesinde, kadın açısından kişisel ve toplumsal anlamda İslam’dan kaynaklanan hiçbir problem yoktur,

olamaz da. Ancak tarihi süreç içinde Kur'an'dan sapmaya bağlı olarak, Kur'an'ın buyruklarının uygulanış biçimi ve bu buyruklara yüklenen hikmetler(!) problem olmaya başlamıştır. Kadın, tepeden tırnağa kişiliğini devre dışı bırakacak bir şekilde giydirilerek; sesinin dahi haram olduğu yargısında bulunmuş ve ev zindanında tutsak edilmiştir. Bu hükümler, doğuştan sahip olunan yaratılışsal özellikler de dâhil, kadının her şeyden mahrum bırakılması gerektiği şeklinde yorumlanmış ve uygulanmıştır. Bu da tesettürün anlamının ve amacının değişmesine, kadının özel bir mülkiyetmiş gibi görülmesine yol açmıştır.

Kadın, “**insan**” olarak yaratılmış olmasının bir gereği olarak, tıpkı erkek gibi düşünme, kavrama, anlama, üretme ve yönetme yeteneğine ve her alanda kendisini gerçekleştirme potansiyeline sahiptir. Bu potansiyel, Allah tarafından yaratılış olarak ona verilmiştir. Tıpkı erkeğe verildiği gibi. Sahip olunan her “**doğal yetenek**” aynı zamanda “**doğal bir hak**” demektir. Eğer yaratıcı tarafından bir varlığa yetenek ve iş yapma gücü verilmişse, bu onun kendi yeteneklerini uygulama alanına koyması için verilmiş bir hakkın aynı zamanda kanıtıdır da. Bunu engellemek, önüne geçmek zulümden başka bir şey değil. Bu da günah olarak buna sebep olanlara yeter.

Allah'ın insana verdiği doğal imkânların ve yeteneğin kullanılmasında, erkek kadın ayırımının yapılması demek, insanlığın sahip olduğu gücün ve yeteneğin doğru kullanılmaması veya eksik kullanılması demektir. Bu da toplumsal uyumun ve düzenin bozulması demektir. İslam'ın öngördüğü şey, kadının doğuştan sahip olduğu güçten ve yetenekten yoksun bırakılması değil, sahip olunan bu değerlerin doğru kullan-

masına imkân sağlanmasıdır. Tesettür de doğuştan sahip olunan kimi değerlerin korunmasının adıdır.

Başörtüsü/Başın Örtülmesi

Giyinmek; insan için yalnız teolojik değil, ontolojik, fizyolojik, sosyolojik ve psikolojik değeri ve anlamı olan bir “hâl”dir. Giyinmenin anlamını doğru tanımlamak için bütün bu değerler göz önünde bulundurulmalıdır. Giyinme bütün canlı türleri için ontolojik bir durumdur. Deriden, tüyden, kabuktan vs. Her canlı türünün kendisine özgü bir örtü biçimi vardır. Zaten doğuştan bir gereksinim olan örtünmenin canlı türleri içinde insan için toplumsal bir boyutu da vardır. İnsan türünün yaşam tarzı topluluklar şeklindedir. Böyle olunca da ister istemez giyinmek ihtiyaç olmasının yanı sıra toplumsal bir anlam da taşımaktadır. İnsan, giyinmede doğal koşullara uymanın yanı sıra bedensel bir uyumu da gözetmektedir. Esas amaç bedeni örtmek olsa da bu örtünün estetik, yakışan ve güzel olması önemli bir konudur. Giyinme konusu koşullara ve coğrafi yapıya göre toplumdan topluma farklılık göstermesi gayet doğal bir durumdur. Zira bireylerde ve toplumlarda, değerlerin, inançların, kültürlerin önemli bir göstergesidir.

Yukarıda da ifade edildiği gibi giyinme salt dini bir gereklilik değildir. Dinin giyinmede belirleyiciliği diğer etkenlere göre yok denecek kadar azdır. Dikkat edilirse hiçbir dinle bağlantısı olmayan birçok toplumun giyinme biçimi belli bir dine mensup toplumla aynıdır. İslam inancında, özellikle kadına yönelik “tesettür” olarak isimlendirilen giyinme/örtünme konusunu yukarıda sıralanan etkenlerden bağımsız olarak ele almak önemli bir yanılgıdır. Bu gerçekliği dikkate alma-

mak Arap toplumunun giyinme biçimini “dinleştirmek” olur. Giyinmede belirleyici olan öğeleri bütün dünyada “aynileştirmek”, yaradılışın yasalarını görmezden gelmek olur. Doğal, coğrafi ve toplumsal koşulları nasıl aynileştirmek mümkün değilse, giyinmeyi de tek tipe indirgemek o denli mümkün değildir. Genel bir ifade ile özetlersek: Giyinme, doğadan, fizyolojiden, sosyolojiden, yaşam ve coğrafi koşullardan bağımsız düşünülemez. Din olsa da olmasa da giyinme/örtünme kaçınılmaz olarak vardır. Bir Müslüman giyinmenin dinle bağlantısını kurarken, Arap toplumunun giyinme tarzını dinleştirmemelidir. Ne var ki geleneksel inançta söz konusu kadın olunca, erkeğin kadına bakışı dinin yerini almaktadır.

Giyinme konusunda, yaşam tarzı ile dinî olanı bir birinden ayırt etmek zorundayız. Bir Müslüman için Allah’ın emri olan bir konuda kişisel tercihler söz konusu olamaz. Aynı şekilde, Allah’ın emri olmayan bir konuda kişisel tercihler de din gibi görülemez. Kur’an’ın giyinmeye yönelik kurallarını içeren ayetler ilk kez Ahzab suresinde yer almıştır. Bu sure, Medine döneminde, Hicri 5. veya 6. yıllarda nazil olan bir suredir. Söz konusu ayetleri anlamaya çalışırken giyinmeye/örtünmeye dair temel belirleyici unsurları ayetlerin gerekçesini (illetini) göz önünde bulundurmamak zorundayız. Bu yapılmazsa ayetleri doğru anlamamız çok zor olur.

Kaynaklara göre giyinmeyi konu edinen ilk ayet şudur: “Ey Nebi! Eşlerine, kızlarına ve inananların kadınlarına söyle, üzerlerine¹ cilbablarını (celabib)² örtünsünler. Bu, onların bilinmeleri³ ve eziyet edilmemeleri⁴ için daha uygundur. Allah, çok bağışlayıcıdır, rahmeti kesintisizdir.” (33/Ahzab, 59)

1- Dışarı çıkarlarken. **2-** Cilbab dış giysi, üstlük demektir. Cilbab, söylendiği gibi kadını tepeden tırnağa örten bir giysi türü değildir.

O günün toplumunda hür Arap kadınlarını, cariyelerden ayırt eden bir kıyafet çeşididir. Hür kadınların dışarı çıktıklarında giydiği bir çeşit “üstlük” demektir. Klasik kaynaklarda cilbab, taciz edilme sorununa karşın yalnızca hür kadınlara özgü bir kıyafet olarak tanımlanmaktadır. Bu kaynaklara göre cilbab hür kadınların toplumsal statülerini simgeleyen bir giysi türüdür. 3- İffetli, hür kadın olduklarının anlaşılması. 4- Sarkıntılık yapılarak incitilmemeleri.

Bir konuda yargıda bulunmak ve konunun doğru anlaşılmasında en önemli olan şey gerekçedir. Yani nedenselliklerdir. Bu gerçeklik ayetler için de geçerlidir. Ayetlerin gerekçeleri dikkate alınmazsa ne demek istedikleri doğru anlaşılmaz. Bu ayetin gerekçesi, konusu iffetli ve hür olanların, eziyet görmemeleri için “bilinmesi” ve “tanınmasıdır”. O gün Arapların yaşam koşullarında, giyim tarzları aynı zamanda kadınların toplumsal statülerini belirlemekteydi. Köle olanlarla olmayanların giyimleri farklıydı. Giyinme simgesel bir anlam ifade ediyordu. (Tefsirlerde ve diğer klasik kaynaklarda kölelerin belden yukarıları çıplak olacak şekilde giyindikleri anlatılmaktadır.) Ayette, özensiz bir giyim tarzıyla sokağa çıkılması durumunda, rahatsız edenlerin olabileceğine dikkat çekilmektedir. Bu nedenle dışarı çıkıldığında özenli kimseler olduklarını belli edecek şekilde giyinmeleri istenmektedir. Cilbab bir özeni ifade ettiğine göre, asıl olan özenli olmaksızın bu özeni gerçekleştirecek herhangi bir giyim tarzı ile dışarı çıkmak, Kur’an’ın Cilbab buyruğunu gerçekleştirmek demektir.

Ev içi kıyafet ile dış kıyafet her kültürde farklıdır. Ev kişiye özel bir alan olduğundan, içeride istenilen şekilde oldukça rahat ve serbest olan kıyafet şekli ile toplumsal alana çıkmak istisnalar hariç hiçbir toplumda görülen bir şey değildir. Cilbab bu ayrımı ifade eden bir giyinme biçimidir. Burada

istenen şey buyusa, bunu cilbab yerine başka bir giyinme biçimi ile yapmak ayetin buyruğuna cilbab ile yapılmış gibi uymak olur. Önemli olan ayetin ne dediği değil, ne demek istediğidir.

Örtünme ile ilgili diğer bir ayet de Nur Sûresi 31. Ayettir: “Ve de Mü’min kadınlara söyle, bakışlarından bir kısmını sakınsınlar¹, ırzlarını² korusunlar. Doğal olarak görünmesi gerekli olanlar dışında, ziynetlerini³ açığa vurmasınlar⁴. Örtüleri ile göğüslerini örtsünler⁵. Ziynetlerini; kocaları, babaları, kocalarının babaları, oğulları, kocalarının oğulları, erkek kardeşleri, erkek kardeşlerinin oğulları, kız kardeşlerinin oğulları, kadınların tamamı, yeminle sahip oldukları⁶, kadına ihtiyaç duymayan erkek hizmetliler, kadınların avret yerlerinin⁷ henüz farkında olamayan çocuklar hariç, açığa vurmasınlar. Gizledikleri ziynetleri bilinsin diye, ayaklarını vurmasınlar⁸. Ey mü’minler! Hepiniz topluca Allah’a tevbe edin. Umulur ki kurtuluşa erersiniz.

1- Kötü niyetle bakmasınlar. **2-** “Furuc”lerini korusunlar, yani mahrem yerlerini. **3-** “Yaradılışı itibarıyla “biyolojik” olarak karşı cinsin ilgisini çeken, cinselliği çağrıştıran uzuvlarını. Ayette kast edilen ziynet, bilezik, kolye, gerdanlık vs. gibi takılar değildir. Zira ziynet; yalnızca mücevherat, süs eşyası demek değil, aynı zamanda ilgi uyandıran, dikkat çeken, cezbeden, değerli olan şeylere de ziynet denmektedir. Ziynet; malla, zenginlikle, makamla, şöhretle ve bezenerek gösterişli hale gelmek, gösterişli olmak demektir. Ziynet; dünyada ve ahirette insanın onurunu yükselten şey anlamına da gelmektedir; “bu şey; mal-mülk, para-pul, süs eşyası, güzellik, yakışıklılık, sağlık, makam-mevki gibi basit dünya süsü cinsinden şeyler olabileceği gibi, iman, güzel amel, güzel huy, ahlâk, edep, vakar gibi şeyler de olabilir”. Ayette söz konusu edilen ziynet; kadının, cinsiyeti üzerinden karşı cinsten ilgi uyandıran ve onu cazip kılan uzuvlarıdır. **4-** Ayette, kadınlardan; doğal ve zorunlu olarak

görünenler hariç ziynetlerini sadece örtmeleri değil, açığa vurmamaları, öne çıkarmamaları istenmektedir. Yani kastedilen şey, bedenin nasıl olursa olsun örtülmesi değil, bu örtünmenin, kadının ziyneti sayılan uzuvlarının öne çıkarılma amacı taşımamasıdır. Özetle, kadından istenen şey, iffetin korunması; cinsiyetin değil, kişiliğin öne çıkarılmasıdır. **5-** Kadının “başını örtmesi” hükmü bu ayete dayandırılmaktadır. Oysaki ayette, doğrudan “başın örtünmesinden” söz edilmemektedir. Yani başörtüsü takın, başınızı örtün denmemektedir. Dolayısıyla burada literal olarak başı örtmeye yönelik bir hükümden söz etmek mümkün değildir. Ancak, Cahiliye Araplarında, yaşam tarzı olarak ve aynı zamanda hür kadını cariyeden ayırmanın bir simgesi olarak var olan -zira Cahiliye Araplarında erkek köle ve kadın cariyelerin başlarını örtmeleri yasaktı- örfe ve geleneğe dayanan ve Müslüman Müşrik her kesin başında zaten var olan başörtüsü ile göğüs yırtmacının örtülmesi istenmektedir. İtiraza konu edinemeyecek husus şudur: Ayetin “illeti” yani gerekçesi, başın değil, “göğüs yırtmacının örtülmesidir”. Bunun illa baştaki örtü ile yapılması şart değildir. Zaten ayette “baş” sözcüğü de geçmemektedir. “bi humurihinne” yani sadece “örtüleri ile” sözcüğü yer almaktadır. Bu sözcüğü “başörtüsü” şeklinde isim tamlamasına dönüştürmek, ondan başın örtülmesi hükmünü çıkarabilme anlamına gelmez. Humur, hımarın çoğul formudur. Hımar, “başörtüsü” değil, “örtü” demektir. İsim tamlaması olarak örtüldüğü yere göre anlam kazanır. “Örtü”; masaya örtüldüğü zaman “masa örtüsü” olur, yatağa örtüldüğü zaman “yatak örtüsü”, yere örtüldüğü zaman “yer örtüsü”, başa örtüldüğü zaman “başörtüsü” olur. Gerekçesi “başı örtmek” olmayan bir ayetten “başı örtme” hükmü çıkarılamaz. Bu hüküm; Kur’an’ın hükmü yerine, kendi anlayışını Kur’an’a söyletmeye çalışan zihniyetin kadına bakış açısını dinleştirmesinin sonucudur. Çok yalın ve açık olarak istenen şey, “göğüs yırtmacının örtülmesi” olduğu halde, bunu başörtüsü olarak algılamak “atalar dinini”, ve Arapların örfünü, dinin yerine geçirmekten başka bir şey değildir. Kaldı ki sözcük, “başörtüsü” olarak tanımlansa bile, ayette istenen şey

*“başı örtmek” değil, başörtüsü ile göğüs yırtmacını kapatmaktır. Ayrıca Kur’an’da başın örtülmesi ile ilgili başka bir ayet de yoktur. “Velyedribne” sözcüğüne, “salsınlar” (Başörtülerini göğüslerinin üzerine “salsınlar.”) şeklinde anlam verilmesi doğru değildir. Zira 33: 59 da cilbablarını üzerlerine salsınlar ifadesinde “salsınlar” sözcüğü يَدْنِي (yudnîne) olarak yer almaktadır. **6-** Yeminle hak sahibi olduğunuz anlamına gelen *“Ma melaket eymanukum”* deyimine *“sağ elinin”* sahip olduğu anlamı da verilmektedir. Bu deyim, *“antlaşma yoluyla sahip olunan”* demektir. El, deyim olarak *“güç”* demektir; güç yolu ile *“üzerinde yetkili olma hakkına”* sahip olduğunuz, antlaşma yoluyla sahip olunanlar, sorumluluğu üstlenilenler, bakmakla yükümlü olunanlar, meşru şekilde sahip olunanlar, himayeniz altında olan, sorumluluğunu üstlendiğiniz gibi anlamlara gelmektedir. **7-** Cinselliğin ayırdına henüz varmamış olan. **8-** ilgi uyandırmak amacıyla kimi yerlerinin belli olması için kırıtarak yürümesinler.*

Bu ayete doğru anlam vermede önemli olan konu şudur: Ayette yer alan hımar sözcüğü, *“başörtüsü”* anlamına gelse de ayet, başı örtmeyi buyuran bir ayet değildir. Ayet, göğüs yırtmacının kapatılmasını buyurmaktadır. Arap halkının başı zaten örtülüydü. Bu toplumun yaşam tarzında zaten var olan bir şeydi. Başın örtülmesi; erkek için de kadın için de Arap toplumunun geleneksel giyim tarzıydı. Başların örtülü olması dinin bir buyruğu değil, erkekler için de kadınlar için de örfe dayalı bir giyinme biçimiydi.

Giyinmenin temel nedenleri dikkate alınır; ontolojik, fizyolojik, sosyolojik, dinî, ahlaki gibi bir takım nedenlerin yanı sıra iklim koşulları da önemli bir nedendir. Bütün bu nedenleri dikkate almayarak tesettürü Arap toplumunun yaşam biçimine indirgemek ve bu indirgemeci anlayışı dinin buyruğu gibi görmek kadına yapılan haksızlığın temel nedenidir.

Ayetin mesajı başın örtünmesinden çok daha önemlidir: Ayet, toplumsal yaşamda kadının cinsiyetinin ön plana çıkarılmasının doğru olmadığını anlatmaktadır. Göğüs yırtmacı üzerinden verilen mesajda, kadının cinsiyetini ön plana çıkaran her şeyden sakınılması istenmektedir. Mesajın gerçek vurgusu budur. Bunu göğüs yırtmacı ile sınırlamak mesajın önemini ve anlamını anlamamak demektir. Gerek Ahzab 59. ayete gerek Nur 31. ayete anlam verilirken şekilcilik çok fazla öne çıkarıldığından, ayetlerin gerçek anlamları dikkatten kaçmaktadır. Ayetlerde istenilen şey: Kadın ve erkek ilişkisinde kişiliğe, ahlaki değerlere, saygınlığa, özenli olmaya önem verilmesi, bakışların gözlerde değil zihinde kontrol edilmesi, cinselliği çağrıştıracak tutum ve davranışlardan uzak durulmasıdır.

Başın açık veya kapalı olması, toplumsal yaşam biçiminin yanı sıra kişisel bir tercihtir. Unutulmamalıdır ki başı örtmek Allah'ın emri olmadığı gibi, başı açmak da Allah'ın emri değildir. Bu tamamen kişisel tercihe ve giyinme kültürüne ait bir konudur. Başını örten bir kimsenin bu tercihini tartışma konusu yapmak; ancak ilkelik, cehalet ve inanç düşmanlığı ile izah edilebilir. Keza aynı şey başını örtmeyen kimse için de söz konusudur. Başın örtülmesi, yukarıda da izah edilmeye çalışıldığı gibi Allah'ın emri değildir. Bu nedenle başını örtmeyen birinden Allah'ın emri gereği başını örtmesini istemek doğru değildir.

Bütün bir tarih boyunca tesettür konusunda özellikle başörtüsü konusunda vahiy adına konuşanlar, yazanlar, tartışanların tamamı erkekler oldu. Erkekler de kadına nasıl bir giyinme tarzı uygun gördülerse bunu din olarak, inanç olarak Müslümanlara kabul ettirdiler. Erkekler, başın örtünmesine İslam'ın diğer buyruklarına göre çok daha fazla has-

sasiyet gösterdiler. Bu hassasiyetin nedeni Allah'ın buyruğu olmasından çok, erkeklerin isteklerine uygun olmasındandır. Ve bugün bu zihniyet, kadının da tıpkı erek gibi Allah'ın kulu ve yaradılış itibariyle de insan olduğu gerçeğine karşı bütün imkânları ile mücadele etmektedir. Bunlar, başörtüsü Allah'ın emri değildir diyenleri dini inkâr etmekle suçluyorlar; sanki başörtüsü “**ameli**” bir şey değil de “**itikadi**” bir şeymiş gibi hareket ediyorlar.

Şahsen derdi davası olan, davası da İslam olan biri olarak; bütün çabam bu konuların Allah'ın buyruklarına uygun anlaşılıp yaşanmasıdır. Baş örtmenin Allah'ın emri olmadığını söylemem, Aziz İslam inancına ve onun buyruklarına bir eleştiri değildir. Böyle bir eleştiri olmadığı gibi, Modernist bir söylem hiç değildir. Tesettürün ne denli önemli bir konu olduğunu yukarıda yeterince izah etmeye çalıştım. Başörtüsünün tesettüre ait bir parça olmadığını söylememi “**tesettüre gerek yokmuş**” gibi görenler, en yalın ifade ile ifade edecek olursam “**iftira ediyorlar**”.

En baştan beri ifade etmeye çalıştım: Bu bir zihniyet sorunudur. Erkekler; kendi sapkın arzularını, haram bakışlarını, kişiliksizlik ve ahlaksızlıklarını takva tesettürü olan “**zihinsel tesettür**” ile örteceklerine, kadını kişiliğini yok eden bir örtünmeye tutsak ederek, güya kendilerini korumaya almaktadırlar. Erkek, kadını kendisinden ve başka erkeklerden korumak istiyor. Bu isteğini de kadını hayattan dışlayarak, onun kendisini ifade etme hakkını elinden alarak, diğer bir ifade ile kadının “**yaradılış**”tan sahip olduğu insan olma hakkını yok sayarak gerçekleştirmeye çalışıyor.

Çok Eşlilik

Kur'an'da çok eşlilikten söz eden ayetler, büyük bir yanlışlıkla sanki çok eşliliği öneren ve düzenleyen ayetlermiş gibi algılanmaktadır. Oysaki bu ayetlerin çok eşlilik konusu ile doğrudan bir ilgisi yoktur. Kur'an, evlenme konusunu, toplumların kendi tercihlerine, toplumsal örf ve değer yargılarına bırakmıştır. Evliliğin tek eşli mi çok eşli mi olacağı konusu, Kur'an'ın konusu değildir. İster tek eşle, ister yüz eşle evlenilsin bu insanın kendi bileceği bir şeydir. Bunu dine dayandırmak, erkeğin dini kendi çıkarına alet etmesinden başka bir şey değildir.

Ancak aklın ve mantığın gereği olarak ve gerçekliğin ifadesi olarak tek eşlilik bir yönüyle Sunettullah'ın gereği olarak görülebilir. Zira dünyada kadın ve erkeğin nüfus oranları neredeyse eşit sayılacak düzeyde birbirine yakındır.

Gerek toplumların kendi anlayışlarına göre birden fazla eşle evliliği uygun görmeleri, gerek kimi koşullardan dolayı birden fazla eşle evlilik konusu dinî değil, toplumsal bir konudur. Çok eşliliği İslam'la özdeşleştirmek Arap örf ve töresini dinleştirmek demektir. Tek eşli veya çok eşli yaşam tarzı toplumdan topluma değişebilen bir durumdur. Kimi toplumların değer yargılarında çok eşlilik makul bir durum olarak görülürken, kimi toplumlarda insan haklarına hakaret olarak görülmektedir. Tek veya çok eşle evlilik sosyokültürel bir konu olarak yeryüzünün her bölgesinde değişiklik gösteren bir konudur. Bunun dinin bir buyruğu veya gereği olarak görülmesi, diğer birçok konuda olduğu gibi dinin beklentilere alet edilmesinden başka bir şey değildir.

Türklerin toplumsal değer yargılarında birçok toplumda da görüldüğü gibi asıl olan tek eşliliktir. Çok eşlilik sadece toplumsal değer yargıları veya toplum kültürü ile sınırlı bir durum olmayıp aynı zamanda sosyoekonomik bir durumdur da. Toplumun kültürel gelişmişliği, kadının ekonomik özgürlüğü ve kişilik haklarına sahip olup olmaması ile de yakın bir ilgisi vardır. Toplumun aydınlanması, kadının bilinçlenmesi ve bilgilenmesi ve erkeğe bağımlılığının kalmaması durumunda, kadının toplumsal statüsünün bir gereği olarak zaten tek eşlilik, tek seçenek olacaktır. Dolayısı ile çok eşlilik birçok konuyla bağlantılandırılabilir, birçok nedene dayandırılabilir ancak İslam dininin belirlediği bir şeymiş gibi düşünülemez. İslam'ı buyrukların öncelenmesi durumunda, kadın toplumsal statüsünü cinsiyeti ile değil, “[insan oluşu](#)” ile kazanacak ve tercihlerinde belirleyici olacak bu durum, tek eşli evliliği kaçınılmaz olarak zorunlu kılacaktır. Çok eşlilik erkek egemen kültürün, ekonomik gücün erkeğin elinde olmasının, yaşam koşullarını erkeğin belirlemesinin ortaya çıkardığı bir kabuldür. Dolayısı ile erkeğin kadın üzerindeki egemenliği yok edilmeden çok eşlilik, tek eşlilik tartışması anlamsız olacaktır. Bu tartışmanın İslam dini zemininde yapılması da bu gerçeği görmemenin doğurduğu bir sonuçtur.

Çok eşli evliliğe referans olarak gösterilen Nisa Sûresinin 3. ayeti, çok eşli evlilikle ilişkili bir ayet değildir: Bu ayet, kocası öldüğü için dul kalmış kadınların ve yetimlerin haklarını konu edinen bir ayettir. Ayetteki “[mesnâ ve sulâse ve rubâ'a](#)” ifadesi ne çok eşlilik ile ilgili bir sınırlama getirmekte ne de çok eşlilik ile ilgili bir limit belirlemektedir. Bu ayet çok eşlilikle ilgili hukuki bir düzenleme içermemektedir. Velilerinin himayesinde bulunan dul kadınlar ve yetim kızlar ile ilgili bir düzenleme getirmektedir. Ayetin konusu, velayeti

altında bulundurdukları dul kadın ve yetim kızlara velilerinin haksızlık yapmalarını engellemeye yöneliktir. Ayetin Uhud savaşından kısa bir süre sonra indiği dikkate alınmalıdır. Söz konusu savaşta şehit olan birçok sahabenin geride bıraktıkları dul kadınlar ve yetim kızlara sahip çıkılması çerçevesinde anlaşılmalıdır.

“Eğer yetimler¹ konusunda hakkaniyetli olmaktan korktuysanız, o zaman uygun olan o kadınlardan² ikişer, üçer, dörder nikâhlayın. Eğer o takdirde de adaleti gözetemeyeceğinizden korktuysanız, o zaman bir tanesini ya da Yeminle hak sahibi olduğunuzu³ nikâhlayın. Haksızlık etmemek için uygun olan budur.” (4/Nisa, 3)

1- Bakmak durumunda kaldığınız yetim çocuklar ve dul kadınlar. Yetim, tek başına, yalnız kalmış kişi demektir. Arap toplumunda; yetim, yalnızca babası annesi ölmüş olana denmemekte, aynı zamanda kocası ölüp dul kalan kadına da yetim denmektedir. Yani, ayetteki yetimler sözcüğü, dul kadınları da kapsamaktadır. Çocuklarda yetimlik, akıl baliğ/buluğ çağına erişinceye kadar olan süredir. **2.** O yetimlerin kadınlarından. Dul kalmış, yetimlerin birinci dereceden yakını olan kimseler: anne, teyze, hala, abla vb. **3.** Yeminle hak sahibi olduğunuz anlamına gelen “*Ma melaket eymanukum*” deyimine “*sağ elinin sahip olduğu*” anlamı da verilmektedir. Bu deyim, “*antlaşma yoluyla sahip olunan*” demektir. El, deyim olarak “*güç*” demektir; güç yolu ile “*üzerinde yetkili olma hakkına*” sahip olduğunuz, antlaşma yoluyla sahip olunanlar, sorumluluğu üstlenilenler, bakmakla yükümlü olunanlar, meşru şekilde sahip olunanlar, himayeniz altında olan, sorumluluğunu üstlendiğiniz gibi anlamlara gelmektedir.

Çok eşlilik (*taaddüd-ü zevcat*): Dört eşe kadar evlenme kuralı bu ayete dayandırılmaktadır. Oysaki bu ayetin konusu çok eşlilik değildir. Ayetin konusu yetim çocukların ve dul kadınların himayesidir. Ayet, yetimlerin hak ve hukukunu düzenleyen bir ayettir; yani çok eşliliği düzenleme ile bir ilgisi yoktur. Ayrıca, “*ikişer, üçer,*

dörder” terkibi, belli bir sayıyı değil, çokluğu ifade etmektedir. O nedenle geleneğin iddia ettiği gibi evliliği dört eşle sınırlamakla bir ilgisi yoktur. Ayetin bağlamı, yetimler ve onların hak ve hukukları ile ilgilidir. Allah, evliliklerin tek eşli mi çok eşli mi olması hususunda bir düzenleme ve bir sınırlamada bulunmamıştır. Çok veya tek eşlilik konusu, tamamen bireylerin ve toplumların tercihlerine bırakılmış bir husustur.

Hadis külliyyatında ve tefsir kitaplarında bu ayet o günün Arap toplumunun mevcut durumu dikkate alınarak; ayet bu durum üzerinden değerlendirilerek, uzun uzun tartışmalar yaşanmıştır. Tartışmalar, çok eşle evliliğin var olup olmadığı konusunda değil, çok eşliliğin kesin olarak var olduğu, ancak bunun sayısının kaç olacağı konusunda yapılmıştır. Aslında evliliği düzenleyen bir ayet olmadığı hâlde, sanki evliliği düzenleyen bir buyruk gibi algılanan ayet, Arap toplumunun örfünü genel geçer bir yargıya dönüştürmüştür. Bunu yapmanın altında yatan gerçek neden şudur: Böyle bir yargının erkeklerin lehine olmasıdır. Ayete anlam veren ve onu yorumlayan erkek olunca, hele hele bunların din adamı sınıfını oluşturan ve yemek içmek ve cinsel hayattan başka bir şeyle uğraşmayan erkekler oldukları düşünülürse, o zaman ayeti kendiışlerine gelecek şekilde yorumlamalarının nedeni daha iyi anlaşılacaktır.

Kur’an çerçevesinde olaya bakıldığında bir erkeğin çok eşli olmasının hiçbir engeli yoktur. Zira evlilik konusu kişisel tercihler ve toplumsal değer yargıları ile ilgili bir konudur. Evli bir kadın, kocasının ikinci bir evlilik yapmasını kabul ediyorsa, diğer kadın da ikinci eş olmayı uygun görüyorsa bu durumda onlar adına kimsenin yargıda bulunmasının hiçbir haklı nedeni olamaz. Zaten zorunlu ve zaruri kimi nedenlerin dışında, ikinci eş olmayı kabul eden bir kadının kişiliği tartış-

maya açık bir konudur. Zorunlu veya gerekli bir neden olmaksızın, ikinci eş olmayı isteği ile kabul eden kadının veya kocasının ikinci eş almasına onay verecek bir kadının olabileceği düşünülemez. Dini dayanak yaparak hiç kimse bir kadından ikinci eş olmasını isteyemez.

Tanıklık

Tanıklıkta kesinlikle cinsiyet ayrımcılığı yoktur. Bu konuda kadının istisna olarak ayrıca adının anıldığı tek ayet, borçlanma ile ilgili olan **bakara 282.** ayetidir. Gerek hadis kitaplarında gerek birçok müfessir, bu ayetin yorumunda iki kadının tanıklığının bir erkeğin tanıklığına denk olduğunu ve bunu kadının erkeğe göre akılının ve dininin eksik olduğu anlamına geldiğini söylemektedirler. Bu yargılarına, kadının aklen ve dinen eksik olduğuna dair hadisi¹ kanıt olarak göstermektedirler. Bu ayet bağlamında bütün tefsir ve fıkıh kaynaklarında erkeğin kadından üstün olduğu ve iki kadının bir erkeğe denk geldiği miras ayeti ile de desteklenerek kesin bir kabul olarak yer almaktadır. Bu, erkeğin kadına bakışını şekillendirmiş ve hayatın tamamında kadın erkek ilişkisine yansıtılmış, kadın her konuda erkeğin emrinde, hizmetinde, yönetiminde; tam bir bağlılık ve itaat etmeyle yükümlü görülmüştür. Kadını konu alan diğer ayetlerdeki çarpıtma ve erkek egemen zihniyetinin belirleyici olması bu ayette de bariz bir şekilde görülmektedir. Ayetin sözcük anlamı ve yorumu Arap toplumunun kadına bakış açısını yansıtmaktadır.

1- *Buhari, Hayz,6; Müslim, İman, 132 (Hadis No 79); Ebu Davud, Sünnet, 15 (Hadis No 4679); Tirmizi, İman, 6 (Hadis No 2613); İbn*

Mace, Fiten, 19 (Hadis No 4003); İbn Hanbel C. II, S. 67, 374. – (Doç. Dr. Talip Özdeş, Kur'an ve Cinsiyet Ayrımcılığı Sh.176)

Kur'an, borçlunun ve alacaklının; zihinsel ve bedensel engelli veya güç yetiremeyecek durumda olduğu zaman, onlara vekâleten bir velinin işlem yapmasını; velinin yaptığı işlem için belge düzenlemesini ve belge düzenlenirken ayrıca iki de tanık bulundurulmasını istemektedir. Bir nevi noterlik benzeri bir işlem. Bu tanıklar, aslında borç alış veriş işlemin-den çok, velinin doğru işlem yapıp yapmadığına tanıklık edeceklerdir. Velinin denetlenmesi konusu dışında tanıklık gerektiren hiçbir konuda erkek veya kadın ayrımı yapılmamıştır: Fahişelik (4:15), genel tanıklık (4:135), iftira atma (24:6,7), zina (24:6,9), ve 5:106, 24:4, 65:2 ayetlerde geçen tanıklıkla ilgili konularda cinsiyet ayrımı söz konusu edilmemiştir. Tanıklık konusunda ayırdına varılmayan husus şudur: Bu tanıklık güven ve inanırlık amaçlı yapılacak bir işlemle ilgilidir. Yani henüz tanıklığı gerektirecek bir durum söz konusu değildir. İleride muhtemel bir anlaşmazlık olursa istenecek bir tanıklıktır. Olmuş veya olacak herhangi bir olay için tanıklık gerekli olduğunda olaya kim tanık olmuşsa, tanık olanın erkek mi kadın mı olduğunun hiçbir önemi yoktur. Eğer tanıklıkta bir erkeğe iki kadın genel bir hüküm olsaydı, bu diğer tanıklık gerektiren konularda da gerekli görülmez miydi? Hiçbir konuda bir ayrımın olmaması göz ardı edilerek, yalnızca bu ayeti dikkate alarak konuyu genelleştirmek ya art niyet ya da bilgisizliktir. Tanıklıkta cinsiyet unsurunu aramak, tanıklığın doğasına aykırıdır. Böyle bir şey aramak akıl mantık dışılıktır. Tanık demek genellikle olan bir şeyi gören veya bir konuda bilgi sahibi olan demektir. Olan bir şeyi kim görmüşse tanık odur. Bu bir kişi olabilir birçok kişi olabilir; görenin veya görenlerin cinsiyetinin hiç

bir önemi yoktur. Örneğin suç sayılacak bir şeyin yapıldığına yalnızca bir kadının tanık olması durumunda bu tanıklık bir erkeğin tanıklığı ile eşdeğer bir tanıklık olacaktır. Ya da bir erkek bir kadın görmüş olsun, erkek ve kadının tanıklık değeri aynı olacaktır. Bu durumda erkek kadın ayırımını yapmak kesinlikle Kur'an'ın tanıklıkla ilgili onlarca ayetini yok saymak olur.

“Bir erkek iki kadın tanık” kuralının hiçbir konuda istenmemesi, yalnızca özürlü kimselerin borç alış verişinde, “**veliye**” gereksinim duymaları durumunda istenmesi, bunun kendine özgü bir gerekçeye dayandığının en yalın ifadesidir. Demek ki bu durum farklı bir gerekçeye sahiptir. Bunu kadın erkek ayırımı üzerinden, cinsiyet farklılığı olarak değerlendirmek kesinlikle doğru değildir. Elbette ki burada bir ayırım söz konusudur. Ancak bu ayırımın içeriğini cinsiyete; kadının salt kadın olmasına, erkeğin de erkek olmasına bağlamak doğru değildir. Bu, o günün içinde bulunulan koşulları ile ilgili bir durumdur. Gerçekte ayırım cinsiyete göre değil “**duruma**” göre yapılmıştır. Cinsiyete göre böyle bir ayırım olsaydı bu tanıklık gerektiren bütün olaylar için gerekli görülürdü. Başka hiçbir yerde istenmeyip de yalnızca bu konuda istendiğine göre demek ki olay doğrudan konunun kendisi ile ilgilidir. Konuyu bu “**ilgi**” üzerinden anlamaya çalışamayan her yaklaşım yanıltıcı olur. Kaldı ki iki kadın koşulu tanıklık için zorunlu da görülmemiş olup bir erkek bir kadın da olsa tanıklık yeterli olacaktır. Ayrıca göz ardı edilen diğer bir husus da ayetin sözcük anlamında kadınların ikisi de tanık olarak adlandırılmamaktadır. Biri asli tanık diğeri de ona yardımcı olma pozisyonunda yardımcı tanık olma rolüne sahiptir. Bir kadının diğerine yardımcı olması onun unutmamasına bağlanmıştır. Dolayısı ile eğer unutma söz konusu

değilse ikinci kadına gerek yoktur. Bir kadın bir erkek yeterli olmaktadır. Ayetin “illeti” (gerekçesi) göz önünde bulundurulmalıdır; illet unutmaktır. Temel hukuk kuralı olarak illet kalktığı durumlarda ona bağlı olarak konan kural da kalkar. Yani iki kadın konusu mutlak bir kural olmayıp illete bağlı bir kuraldır. Unutma yoksa ikinci kadına gerek de yoktur. Ayrıca buradaki unutmadan kastın mecazi bir anlam taşıyabileceği de göz ardı edilmemelidir.

Bu durum kesinlikle o günün koşullarına özgü bir kural olup, kadın için olsa olsa pozitif bir ayrımcılık olarak değerlendirilmelidir. Söz konusu tanıklığın ileride gerekli olacak bir tanıklık olduğu dikkate alınmalıdır. Böyle bir durumda kadının tanıklık yapmaya gitmesi önemli bir risk taşımaktadır. Onun için yedek bir tanığın olması önlem açısından gerekli görülmüştür. Zira o günün koşullarında belirleyici olan erkektir ve erkekten “izin” almak da dâhil tanıklık yapanın karşı taraftan gelecek saldırıyı karşılama yetersizliği veya güçlüğü, kadını zor durumda bırakacağından, Allah kadına kolaylık dilemiştir. Kadının içinde bulunduğu zor koşullardan kaynaklanan bu durumu göz ardı ederek, cinsiyet ayrımcılığı yapmak bir “zihniyet” sorunudur. Bu sorun, erkeğin kadına bakış açısının da temel sorunudur.

Doğru bir yargıya varmak için ayetin hikâyesine değil verdiği mesaja bakılmalıdır. Aslında ayetleri doğru anlamada genel kural ve temel yöntem şudur: Ayetlerin değindiği konu veya olaylara değil, o konu ve olay bağlamında mesajına bakılmalıdır. Önemli olan mesajdır. Bu kural “kissalar” da dâhil Kur’an’ın tamamı için geçerli olan temel bir kuraldır. Bu ayetin mesajı, borç alıp vermede belge düzenlemenin önemidir. Yani söz konusu kurallarla gerçekleştirilmek istenen bir “ilke” vardır o da “belge düzenlemektir.” Önemli olan kural-

lar değil ilkelerdir. Dolayısıyla günümüzün koşullarında “belge niteliğini” sağlayan bir işlem yapmak bu ayetin hükmünü gerçekleştirmek için yeterlidir.

Öncelikle bilinmesi gereken şey, “tanıklık” değil, tanıklığın neden istendiğidir. Bütün yargılarda olduğu gibi bu yargıda da önemli olan “nedensellik”tir. Ayette, tanıklık istenmesinin nedeni, kendi başına belge düzenleme imkânına-gücüne sahip olmayanların adına belge düzenleyen kimsenin hata veya haksızlık yapmasına engel olmaktır. Dikkat edilirse ayet öncelikle belge düzenlemesini istemektedir. Eğer belge düzenlemede sorun varsa, örneğin zihinsel veya fiziksel engellilik varsa ve bundan dolayı belgeyi engelliler adına başka birileri düzenleyecekse, o zaman tanıklık gerekli görülmektedir. Bu şu demektir; eğer belgeyi taraflar doğrudan kendileri düzenliyorlarsa burada tanıklığa gerek yoktur. Tanıklık konusunda, belge tanıktan daha önemli bir kanıttır.

Bu ayetin hükmü tavsiye niteliğindedir. Dolayısı ile bir mecburiyet veya yapılmadığı takdirde yapmayanları günaha sokacak bir durum söz konusu değildir. Tavsiye niteliği olmayıp, zorunlu olan tanıklıklarda - ki önemli olan tanıklık da budur- kadın erkek ayırımı yapılmamıştır: Cinayet, hırsızlık, iftira, saldırı, evlenme, boşanma vs. Gibi konularda tanıklık gerektiren bir şey yaşanmışsa; tanıklığın zorunlu bir gereklilik olduğu durumlarda, tanıklıkta cinsiyet ayırımı söz konusu edilmemiştir. Örneğin, 24 Nur, 6-9 ayetlere bakılabilir.

“Ey iman edenler! Belli bir süre için birbirinize borç verdiğiniz zaman onu yazın. Yazan her kimse, onu tam yazsın. Allah’ın kendisine öğrettiği şekilde yazmaktan kaçınmasın, yazsın. Borçlu, Rabb’i olan Allah’a takvalı olsun, ondan hiçbir şeyi eksik bırakmasın. *Eğer borçlu akli ermez, aciz veya kendi*

söyleyip yazdıramayacak durumda birisi ise velisi, tam bir şekilde yazdırırsın. Erkeklerinizden de iki tanık tutun. Eğer iki erkek bulunmazsa, o zaman razı olacağınız tanıklardan bir erkek ve biri şaşırdığında diğeri ona hatırlatacak iki kadın¹ tanık tutun. Tanıklar, çağrıldıkları zaman kaçınmasınlar. Az olsun çok olsun onu vadesiyle birlikte yazmaktan üşenmeyin. Bu, Allah katında en adil, tanıklık için daha sağlam ve şüphe etmemeniz için daha uygundur. Ancak, aranızda hemen devredip durduğunuz ve peşin olarak yaptığınız ticaret başka, bunu yazmamanızda sizin için bir sakınca yoktur. Alışveriş yaptığınız zaman tanık bulundurun. Tanık olana da, yazana da zarar verilmesin. Eğer bunu yaparsanız kendinize kötülük yapmış olursunuz. Allah'a takvalı olun. Allah, size gerekli olanı öğretiyor. Ve Allah, Her Şeyi Bilen'dir." (2 Bakara, 282)

Kur'an'ın genel ilkesi şudur: Koşullara bağlı olarak konan kurallar, koşulların değişmesi durumunda değişirler. Dolayısı ile günümüz koşullarında kadının sahip olduğu koşullar dikkate alındığında yalnız iki kadının tanıklığı yeterli olacaktır. Tanıklıkta erkek kadın ayırımının olmadığını gösteren ayetlerden ikisi şöyledir:

"Eşlerine iftira atanlar, kendilerinden başka tanıkları yoksa o zaman onların her birinin tanıklığı, kendisinin doğru söyleyenlerden olduğuna dair dört defa Allah'ı tanık tutmasıdır." (24 Nur, 6) "Beşincide de, eğer yalan söyleyenlerden ise Allah'ın lanetinin kendisi üzerine olmasını dilemesidir." (24 Nur, 7) "Kadının, dört kez "billahi o kesinlikle yalancıdır." şeklinde Allah'a tanıklık etmesi ondan cezayı kaldırır." (24 Nur, 8) "Ve beşinci kez eğer o doğru söyleyenlerden ise Allah'ın gazabının kendisinin üzerine olmasını diler." (24 Nur, 9)

“Ey iman edenler! Kendinizin, anne ve babanızın ve akrabalarınızın aleyhine bile olsa, Allah için adil tanıklar olarak adaleti gerçek anlamıyla yerine getirin. Tanıklık ettiğiniz kimse-ler; zengin de olsa, fakir de olsa, Allah, onlara sizden daha yakındır. Haddi aşarak, tutkunuza tabi olmayın. Eğer gerçeği çarpıtıp, yüz çevirirseniz, Allah, bütün yaptıklarınızdan haberdardır.” (4 Nisa, 135)

Mirasın Paylaşımı

“Anne, baba ve yakın akrabanın bıraktıklarından; erkeklere, anne ve baba ile yakın akrabanın bıraktıklarından; kadınlara, az olsun çok olsun farz olarak¹ bir pay vardır.”² (4/Nisa, 7)

1. Ayrılmış. **2.** Bu ayet, kadın ve erkek arasında miras ile ilgili genel hükmü belirlemektedir. Diğer ayetler detay, özel hükümleri belirlemektedirler.

“Mirasın paylaşılması esnasında, orada bulunan yakınları, yetimleri ve yoksulları da yararlandırın ve onları incitmeyecek bir üslup kullanın.” (4/Nisa, 8)

“Allah size, çocuklarınız hakkında; erkek çocuğunuza, kız çocuğunuzun payının iki katını tavsiye eder.¹ Çocukların hepsi kız olup da ikiden fazla iseler, mirasın üçte ikisi onlarıdır. Eğer bir kız çocuğuyorsa mirasın yarısı onundur. Eğer ölenin çocuğu varsa, anne ve babanın her birine mirastan altıda bir pay vardır. Eğer ölenin çocuğu yok da anne ve baba mirasçı olmuşsa, anneye üçte bir pay vardır. Eğer ölenin kardeşleri varsa, anneye altıda bir pay düşer. Bu paylaşma, ölenin yaptığı vasiyetten ve borçlarının ödenmesinden sonradır. Babalarınız ve oğullarınızdan hangisinin size fayda bakımından daha yakın olduğunu bilemezsiniz. Bu, Allah'ın farz kıldığı hükümdür. Kuşkusuz, Allah, Her Şeyi Bilen'dir, En İyi Hüküm Veren'dir.” (4/Nisa, 11)

1- Bu paylaşımın, özünde kadın veya erkek olmakla bir ilgisi yoktur. Paylaşmadaki farkın nedeni cinsiyet değil toplumsal işlevselliğidir. Yani bu bölüşmede belirleyici olan şey “erkek” veya “kadın” olmak değil, toplumsal rollerdir. Tavsiye edilen paylaşım; erkeğin, kadından farklı olarak; çalışan, kazanan ve ailenin geçimini sağlamada sorumluluğunun olduğu bir yaşam tarzının gerçekliğine göre yapılmıştır. Eğer toplumsal roller değişecek olsa, yani kadın ve erkek yer değiştirecek olsalar; diğer bir ifade ile erkeğin ve ailenin geçimini sağlayan, ihtiyaçlarını karşılayan ve bunun için de çalışan kadın olsaydı o zaman kız evladın payı erkek evladın payının iki katı olurdu. Ayetin gerekçesi dikkate alındığında; paylaşımın eşit şekilde yapılması Kur’an’a daha uygun olur. Kazanma ve harcama sorumluluğunun paylaşılması durumunda, bu sorumluluğun gereği olarak mirastaki doğru paylaşım eşit şekilde olmasıdır. Ayrıca paylaşımın farz olmayıp tavsiye olması da önemli bir konudur. Önemli olan diğer bir husus da bu paylaşımın vasiyetten ve borçların ödenmesinden sonra olacak olmasıdır. Diğer önemli bir konu da ½ şeklindeki paylaşımın kadın ve erkek arasında değil, erkek çocuklarla kız çocuklar arasında olmasıdır.

“Eğer, hanımlarınızın çocukları yoksa bıraktıklarının yarısı sizindir. Eğer, bir çocukları varsa, bıraktıklarının dörtte biri sizindir. Bu, yaptığı vasiyetten ve borçlarının ödenmesinden sonradır. Eğer çocuğunuz yoksa bıraktığınızın dörtte biri hanımlarınızındır. Eğer çocuğunuz varsa bıraktığınızın sekizde biri onlarındır. Bu, yaptığınız vasiyetten ve borçlarınızın ödenmesinden sonradır.¹ Kocanın veya hanımın anne, baba ve çocukları bulunmadığı takdirde miras bırakır ve kendisinin bir erkek veya bir kız kardeşi varsa her birine altıda bir düşer. Bundan daha fazla iseler mirasın üçte birine ortaktırlar. Bu paylaşma, kimse zarara uğratılmaksızın yapılacaktır. Bu, vasiyetten ve borçların ödenmesinden sonradır. Bu, Allah’tan bir tavsiyesidir. Allah, Her Şeyi Bilendir, Çok Şefkatli’dir.” (4 Nisa, 12)

1- *Mirasta öncelik, vasiyet ve borcun ödenmesindedir. Paylaşımındaki sayısal oranlar vasiyet varsa geçerliliğini yitirir. O zaman paylaşım vasiyete göre yapılır.*

Cahiliye Arap toplumunda, kadınlar mirastan pay alamazlardı. Yukarıda yer alan ayetlerle yeni düzenleme yapıldı ve kadınlara mirastan pay alma hakkı verildi. Ancak aşağıda da izah etmeye çalışacağımız gibi bu hak geleneksel inançta sosyolojik bir paylaşım olarak değil de ontolojik bir paylaşım olarak görülmüş ve paylaşım oranlarının cinsiyete göre yapıldığı kabul edilmiştir. Öncelikle şu gerçek çok iyi kavranmalıdır ki ilgili ayetlerde yer alan miras paylaşımı vahyin indiği tarihin koşullarında tam bir devrim niteliğindedir. At binmeyen, kılıç kuşanmayan, ok atmayan, savaşa katılmayan, her an ölümle karşı karşıya olmayan kadının mirastan pay alması asla kabul edilecek bir şey değildi. Ataerkil Arap toplumunun kültüründe her türlü paylaşım da “fiziki güç” esas alınmaktaydı. Mirasın da bu güçle önemli bir bağı vardı. İşte miras ayetleri bütün bu değerleri ve anlayışları alt üst ederek, fiziki güç yerine toplumsal işlevselliği dikkate aldı ve kadını mirasta pay sahibi yaptı.

Geleneksel inanç, erkeği cinsiyet olarak kadından üstün görmektedir. Bu anlayışı miras ayetlerini “bir bütünlük içinde” ele alıp değerlendirmek yerine, erkek çocuğa kız çocuğunun payının iki katı öngören ayeti miras hukukunda belirleyici ve değişmez tek kural yapmıştır. Diğer ayetler de buna göre algılamıştır. Oysaki bire iki kuralının çocuklarla ilgili olduğu dikkate alınması gereken husustur. Nisa 11’ den sonraki ayette paylaşım erkek ve kadın için aynı oranlarda yapılmaktadır. Ayetlerin bağlamı ve içeriği dikkate alınırca, görülecektir ki miras paylaşımı cinsiyet temelli değil, sosyolojik nedenlere bağlıdır. Üstlenilen roller ve sorumluluklarla

çok önemli bir bağı bulunmaktadır. Miras paylaşımının biyolojik değil sosyolojik olduğu anlayışı az da olsa kimi çağdaş müfessirlerde de kabul görmektedir. Örneğin Mısırlı Âlim Reşîd Rızâ'nın (ö. 1935) tefsiri olan Menar'da şu değerlendirme yapılmaktadır: “Erkeğin (mirastaki) payının, kadının payının iki misli olmasındaki hikmet şudur: Erkek hem kendisine hem de eşine harcama yapmak durumunda olduğu için iki paya sahiptir. Ancak kadına gelince o sadece kendi nefesine harcayacaktır, evlendiği zaman da nafakasını temin etme sorumluluğu kocasının üzerinde olacaktır. Bu yönden nafakaların dikkate alınmasıyla, bazı durumlarda kadının mirastaki hissesi erkeğinkinden fazla olur...” Reşit Rıza a.g.e. C iv, s. 406. (Doç. Dr. Talip Özdeş, Kur'an ve Cinsiyet Ayrımcılığı, Sh. 206)

Mirastaki paylaşımın cinsiyetle doğrudan bir ilgisi yoktur; cinslerin içinde buldukları durum, toplumsal koşullar, toplumsal işlev ve sorumluluk gözetilerek belirlenen haklar ve konulan kuralların “**gerekçesi**” cinsiyet değil; koşullar, işlevsellik ve sorumluluklardır. Dolayısıyla bu paylaşımı ve hakları cinsiyet üzerinden değerlendirmek doğru değildir. Paylaşımında belirleyici olan, kadın veya erkek olmak değil; kadın ve erkeğin toplumsal rolleridir.

Miras paylaşımı işlevseldir. Paylaşımındaki oran mutlak bir kural değildir. Eğer mutlak bir kural olsaydı paylaşımında öncelik vasiyete ve borçların ödenmesine verilmezdi. Miras ayetlerinde esas olan şey vasiyet olduğu halde nedense değerlendirmede yok sayılmaktadır. Kime ne verileceği üçüncü sırada yer almaktadır. Mirasta öncelik vasiyet ve borçların ödenmesindedir. Bunlar paylaşımından önce gelmektedir. Miras bırakacak olan kimse, dilediği şekilde vasiyet etme hakkına sahiptir. Vasiyette, ayette yer alan oran-

lara uyma zorunluluğu yoktur. Dilerse kız çocuğuna erkek çocuğunun iki misli, üç misli veya daha fazla verebilir. Dilerse çocukları yerine hayır kurumlarına veya yardıma muhtaç kimselere bırakabilir. Vasiyet hakkı mirastaki paylaşım oranlarının kesin bir kural olmadığını göstermektedir. Eğer paylaşmayı belirleyen oranlar kesinlik ifade etseydi kişiye istediği şekilde vasiyet etme hakkı verilmezdi. Miras bırakan kimse, eğer vasiyette bulunmamışsa, borcu da yoksa o zaman miras paylaşımı, paylaşım oranlarına göre yapılacaktır. Ki bu oranlar alt limit olup, asgariden uyulması gereken limitlerdir. İstenirse bu limitler eşit olacak şekilde de düzenlenebilir. Eğer bu limitler sabit limitler olsaydı vasiyete gerek kalmazdı. Her şey bu limitlere göre yapılırdı. Ayetlerde açıkça görülüyor ki, mirasta esas olan şey vasiyettir. Vasiyet varsa paylaşımındaki limitlerin hiçbir geçerliliği kalmamaktadır. Ancak egemen zihniyet her konuda olduğu gibi bu konuda da Allah'ın buyruklarını işine geldiği gibi değiştirmiştir. Vasiyet hakkı Kur'an'da açık ifadelerle hiçbir koşula bağlanmadığı halde, geleneksel inanca göre vasiyet sadece mirasın üçte biri için geçerli sayılmaktadır.

Bir an şöyle düşünelim: Kadınla erkek tamamıyla yer değiştirmiş olsunlar. Çalışmak, kazanmak ve ailenin geçimini sağlamak sorumluluğunu üstlenen kimse erkek yerine kadın olsun. Bu durumda miras paylaşımındaki miktarlar yine aynı mı olurdu? Yoksa o zaman erkek çocuğa bir kız çocuğa iki mi olurdu? Önemli olan şey nedir? Belirleyici olan şey, “erkek” veya “kadın” olmak mıdır? Çalışan, kocasının ve çocuklarının geçimini sağlayan, ailenin bütün giderlerini karşılayan kadın olursa ve buna karşın erkeğin de hiçbir iş yapmadığı ve karısının sağladığı imkânlarla yaşamını sürdürdüğü düşünün. Bu durumda miras paylaşımı yine de erkeğe iki kadına bir

şeklinde olabilir mi? Böyle bir şey haksızlık ve adaletsizlik olmaz mı? Bu haksızlığı nasıl Allah'a yakıştırabiliriz? Sonuç olarak şunu bilmeliyiz ki paylaşım asla cinsiyetçi bir paylaşım değildir. Ayetin “**gerekçesi**” dikkate alındığı takdirde, paylaşımın “**sorumluluklar**” bağlamında yapıldığını açıkça görürüz. Dolayısı ile sorumluluğun erkek ve kadın arasında eşit paylaşılması durumunda mirasın da eşit şekilde paylaşılmasının hakkaniyete daha uygun olacağı açıktır. Bu Kur'an'ın temel ilkelerine daha uygun olacaktır.

Eğer Kur'an'ın buyruklarına “**cinsiyetçi**” bir zihin üzerinden anlam verilmekten vaz geçilirse; nasıl ki on dört asır önce vahyedildiği toplumda en iyi düzenlemeyi yaptıysa, günümüzde de hakların paylaşımında en doğru ve en iyi düzenlemeyi yapacaktır. İnsanlığa en adil ve doğru yolu gösterecektir.

Kadının Dövülmesi

“Erkekler kadınlar üzerinde kavvamdırlar¹. Kendi mallarından infak² etmelerinden dolayı Allah bazınızı bazınıza göre faddale³ yapmıştır. İyi ahlaklı kadınlar; bağlılık gösteren ve Allah'ın korumasını istediğini, kocalarının bulunmadığı zamanlarda da koruyanlardır. Nuşuzundan⁴ endişe ettiğiniz kadınlara önce öğüt verin, sonra yalnız bırakın, sonra bir süre ayrılın⁵. Eğer size uyarlarsa onların aleyhine bir yol aramayın. Kuşkusuz Allah Çok Yüce'dir ve Çok Büyük'tür.”
(4/ Nisa, 34)

1. Kavvam, kaimin mübalağa sigasıdır. Kaim; koruyup gözeten, geçimini temin eden, ayakta tutan (5:7) demektir. Arapçada “*Kame ale'l-mer'e*” deyimi kadını gözetti, geçimini üstlendi anlamına gelmektedir. Ayrıca 25:67'de bu sözcük dengeli anlamında

kullanılmaktadır ki bu ayette de dengeyi sağlayan anlamındadır. Bir üstünlük söz konusu değildir. Bu sözcük; gözetip korumak, kalkmak, dikilmek, doğrulmak; bir işin idaresini üzerine almak, bir işi yapmaya azmetmek, yürütmek, düzenlemek, nezaret etmek ve geçim kaynağı gibi anlamlara gelmektedir. **2.** Ailenin geçimini sağlamak için harcama yapmak. **3.** Tercih etmiştir, yeğlemiştir. (Örneğin 17:55) **4.** Geçimsizlik, sadakatsizlik. **5.** “Bir süreliğine ayrılın” şeklinde anlam verdiğimiz “darebe” fiili; bir yerden ayrılmak, kısıtlamak, dövmek, kesmek, yaralamak, çizmek, yola çıkmak, ayrılmak, ayırmak, başka bir yere gitmek, örnek vermek, suda yüzmek, koyun boyamak, bir yere bir şey dikmek demektir. Musa Nebinin asasıyla denizde yol açması, akrep sokması, kalp atışı, bir şeyi kaldırmak, kavgadan beladan kaçmak ve daha birçok anlamda kullanılmaktadır. Ayette geçen “vadribû-hunne” sözcüğüne, dövün anlamını vermek doğru değildir. Eğer dövme anlamında olsaydı bunun nasıl, neyle ve ne kadar olacağı belirtilmesi gerekirdi. Ayrıca bağlamından ve bir sonraki ayetten de bu sözcüğün dövmek anlamına gelmediği açıkça görülmektedir. Dövün anlamının verilmesinin nedeni erkeğin, kadına “bakışını” din haline getirilmiş olmasından kaynaklanmaktadır.

Ayette geçen ve kök harfleri “d-r-b” olan “darabe” sözcüğüne; İslam tarihi boyunca yapılan bütün çeviri ve tefsirlerde, “kadınları dövün” anlamı verilmiştir. Bu anlamın verilmesi; sözcüğün yaklaşık altmış ayrı anlamından biri olan “dövmek” anlamının tercih edilmesi, doğru bir karşılık mıdır? Yoksa bu karşılık, erkeğin kadına bakış açısına göre mi tercih edilmiştir? Bunun doğru bir şekilde ayırt edilmesi gerekmektedir. Doğrusunu bilmek için, ayetin mesajına, bağlamına, konu bütünlüğüne ve özellikle de siyak ve sibakına yani bu ayetten önceki ve sonraki ayetlere bakmak gerekir. Bu yapıldığı takdirde görülmektedir ki ayetteki “darabe” sözcüğüne karşılık gelen en uygun anlam “ayrılmak”tır. Yani eşlerin belli bir süre ayrı kalmalarını ifade eden “belli bir

süreligine ayrılın” anlamıdır. İslam adına oluşturulmuş olan “bilgi kaynaklarının” tamamı erkekler tarafından oluşturulduğu için, bu sözcüğe “**dövmek**” anlamının verilmiş olması hiç tartışma konusu olmamıştır. Böyle olunca da bunun dövmek değil, belki bir süreliğine ayrılmak anlamına geldiğini kabul etmek oldukça zorlaşmaktadır.

Ayrıca bu ayet, geleneksel inanç yapısında kadınla erkek arasında bir ayrıcalığın olduğuna, erkeğin kadından üstün olduğuna dair düşünce için referans olarak gösterilen bir ayettir. Bu ayet üzerinden erkeğin kadından üstünlüğü ve kadınla erkek arasındaki fark o kadar genişletilmiştir ki bütün klasik kaynaklarda ve tefsir kitaplarında, aslında kadının erkeğin malı ve kölesi olduğu sonucuna varılmıştır. Kadını konu edinen ayetlerin tamamı bu algılamaya göre anlaşılmış ve anlamlandırılmıştır. Kadını aşağılayan, küçük düşüren, basit gören hadis külliyatı da meşruiyetini büyük oranda bu ayetten almıştır. Erkek egemen zihniyet, kadına bakış açısını dinleştiren referans aldığı önemli ayetlerden biridir bu ayet.

Geleneksel inanç, ayette geçen “**faddalle**” ve “**kavvamune**” sözcüklerinden hareketle, erkeğin kadından üstün ve onun üzerinde söz sahibi olduğuna inanmaktadır. Bu kabulden hareketle genel bir inanç oluşturulmuş ve Kur’an’da yer alan erkek kadın konusundaki ayetler bu bağlamda değerlendirilmiştir. Bir an ayeti, kadına bakış açılarını dinleştirenlerin verdikleri anlamı doğru sayalım ve varsayalım ki “**faddalle**,” üstünlük, “**kavvamune**” de kadın üzerinde söz sahibi olmak olsun. Bu kabul, yalnız ve yalnız bu ayetin konusu olan bağlamla sınırlı olmak zorundadır. Çünkü ayette öne sürülen farklı özelliklere sahip olmak ve erkeğin kendi malından harcaması “**gerekçesini**” yok sayarak, bunu iki cins için her

alandanda ve her konuda geçerli bir kural olarak görmek asla doğru bir değerlendirme olamaz.

Ayetin anlamının çarpıtılmış olduğunu ve gerçekte neyi ifade ettiğini belirtmeden önce şu hususun çok iyi bilinmesi gerekir: Birincisi, Kur'an'a göre üstünlüğün tek ölçüsü yalnızca takvadır. Takvanın dışında üstünlüğe konu olabilecek hiçbir şey yoktur. Diğer bir konu da ayetin işlevselliği ve gerekçesidir. Bu hususlar dikkate alınmadan ayete, doğru anlam vermek mümkün değildir. Zaten verilen anlamlara bakıldığında kastın Allah'a değil, ataerkil zihniyete ait olduğu görülmektedir.

Söz konusu ayetin sözcük olarak çevirisi şu şekildedir: Erkekler kadınlar üzerinde koruyup gözetendirler. Kendi mallarından harcama yapmalarından dolayı Allah bazınızı bazınıza göre yeğlemiştir..." Gerek Kur'an'ın ana mesajı, gerek yaşamı ilgilendiren ayetlerin sözcük anlamları üzerinde önemli "tahrifat" yapılmıştır. Bu değişiklik üzerinden yeni bir inanç uydurulmuştur. Bu tahrifatın ayırdına varmamış bir zihniyetin ne sözcük anlamı olarak ne de anlam olarak ayetleri doğru anlaması imkânsızdır. Ayet her şeyden önce "işlevsel" bir ayettir ve gerekçesi de maldan harcamaktır. Yani burada belirleyici olan cinsiyet değil gerekçedir, gerekçe de maldan harcamaktır. Ailenin geçimini sağladığı için bu konuda sorumluluk ve öncelik erkeğe bırakılmıştır. Bu gerçeklik de şuna karşılık gelmektedir: Eğer ailenin geçimini kadın sağlarsa, koruyup gözetme ve bütçeyi düzenleme sorumluluğu kadına ait olur. Her iki cins ailenin ihtiyaçlarını birlikte sağlıyorsa o zaman birlikte sorumlu olurlar. Kararların nedenlere göre verilmesi esastır; sonuç üzerinden karar vermek kesinlikle yanıltıcı olur. Erkeğin "kavam" olması erkek oluşundan dolayı değil, ailenin her türlü sorumlulu-

ğunu ve geçimini temin etmeyi üstlenmesinden dolayıdır. Ayetin doğru anlaşılması için “söz konusu olan şeyin nedeni” göz ardı edilmemelidir.

Diğer bir husus da sözcüklere verilen anlamlarda sözlük anlamlarına bağlı kalınmamasıdır. Sözcüklere erkeğin bakış açısına göre anlam verilmektedir. Ayette yer alan “faddalle” ve “kavvam” sözcükleri de bundan nasibini alan sözcüklerdendir. “Üstünlük” olarak çevrilen faddalle sözcüğü, bir şeyin diğer bir şeyden daha değerli, daha kaliteli, daha iyi daha güzel oluşu anlamındaki “değerli” oluşu ifade etmez: “Göklerde ve yeryüzünde kimlerin olduğunu Rabb’in daha iyi bilir. Ant olsun ki biz nebilerin kimini kiminden, kimi nitelikleriyle üstün kıldık. Davud’a Zebur’u verdik.” (17/İsra, 55) Bu ve benzer ayetlerde de ifade edildiği gibi “faddalle” özellik farklılığını ifade etmektedir. Bu farklılık, bir nebinin başka bir nebiden farklı olarak kimi özelliklerinin öne çıkarılmasıdır, bir yeteneğini veya yaşadığı olağanüstü bir durumu ifade etmektedir. Yoksa bazı nebilerin bazı nebilere üstün olduğunu söylemek Kur’an’la çelişmek olur: “Resul, Rabb’inden kendisine indirilene iman etti, mü’minler de. Hepsi; Allah’a, meleklerine, kitaplarına ve resullerine iman ettiler,” “Biz, O’nun resullerinden hiçbirini diğerinden ayırt etmeyiz. İşittik ve itaat ettik. Rabb’imiz! Bizi bağışla, dönüşümüz ancak Sana’dır.” dediler. (2 /Bakara, 285) Ayette faddalle, üstlenilen görev ve sorumluluktaki farklılığı ifade etmekte olup kesinlikle yaradılıştan kaynaklı üstünlük gibi bir anlam taşımamaktadır.

Çevirilerde “yönetici” olarak çevrilen “kavvam” sözcüğünün “yönetici” anlamı da olmakla birlikte, öncelikli anlamı, “korumak”, “gözetmek” demektir. Sözcük; sağlam duran, sıraya koymak, düzenlemek, kurallara bağlamak, doğrultmak, in-

san topluluğu, halk, bir şeyi devam ettirmek gibi daha birçok anlama gelmektedir. Bu ayetteki anlamı da yukarıda da izah edildiği gibi “**koruyup gözetendir.**”

Ayette, “**onların bazısı bazısına**” denilmektedir. Bu bazı erkekler bazı yönleriyle ve konumları gereği kadınlardan farklıdır anlamına gelmektedir. Farklılık, mutlak değil görecelidir. Koşullara bağlıdır. Bazı kadınlar da bazı erkeklere göre farklı konuma sahiptirler. Genel bir nitelime olmadığı dikkate alındığında, bir kısmın bir kısmına demek, o bir kısmın üstlendiği pozisyonu ifade ediyor demektir. Bu da şu demektir: Bir cins olarak, erkekler kadınlar üzerinde kavram değildirler. Bu ayetin erkeğin kadına egemen olduğu, onun üzerinde otorite olduğu anlamıyla anlaşılması, bağlam olarak da, anlam olarak da sözcük anlamı olarak da değil; erkeğin, ataerkil anlayışı nedeniyledir. Bunu Allah’a mal etmek, Allah’ın ayetlerini işine geldiği gibi yorumlamaktan başka bir şey değildir.

Ayet, anlaşmazlığa düşen eşler arasında sorunu çözmeye dair önerileri içeren bir ayettir. Ayetin devamının kadının dövülmesine bağlanması da yukarıdaki kavram ve faddalle sözcüklerine yüklenen yanlış anlam gibi “**kanitat**”, “**nuşuz**” ve “**darabe**” sözcüklerine de yanlış anlam yüklenerek kocasına itaat etmede, otoritesine boyun eğmede kusur işleyen, yani kocasına kulluk yapmayan, köle olmayan karının dayakla cezalandırılması Allah’ın buyruğuymuş gibi lanse edilmektedir. Kanitat “**içten bağlılık**” demek olduğu hâlde “**itaatkâr**” olarak anlam verilmektedir. Bağlılık ile itaat etmek aynı şey değildir. Birisinde isteklilik varken diğerinde zorunluluk vardır. Söz konusu koca olunca bu sözcük sevgi ve saygıya dayalı içtenlikli bir birliktelik, bağlılık değil, doğrudan kocanın emrine tabi olmak, ona itaat etmek anlamında zorunluluk

olarak anlam kazanmıştır. Bu sözcük aslında bir kişilik özelliğini, bir karakteri ifade etmektedir. Dayanışma içinde olma anlamına gelmektedir. Emre uyma anlamında olan “**taat**” sözcüğü yerine kanitat sözcüğünün kullanılmış olması da aslında bu sözcüğün itaat anlamını içermediğini göstermektedir. Darebe sözcüğü yukarıda ayetin dipnotunda yeterince açıklandığı için ayrıca açıklamaya çalışmak sözü gereksiz yere uzatmak olur. İlave olarak şu söylenebilir; sorunun giderilmesi için önerilen çözüm yollarından olan karı kocanın bir süre bir birlerinden ayrılmaları ve nihayetinde aralarında anlaşma yolunu bulmaları tavsiye edilmektedir. Bu şu ayetten de anlaşılmaktadır: “**Eğer bir kadın, kocasının geçimsizliğinden veya kendisinden yüz çevirmesinden endişe ederse, uzlaşmaya çalışmalarında bir sakınca yoktur. Uzlaşmak, daha hayırlıdır. Zira benlikler bencilliğe¹ eğilimlidir. Eğer arayı düzeltmek ister ve takvalı² davranırsanız; Allah, yaptığınız her şeyden haberdardır.**” (4/Nisa, 128)

1- Kıskançlığa. **2-** Allah’ın buyruklarına içtenlikle uyarak; o buyruklarla, kötü ve zararlı şeylere karşı kendinizi korumaya, güvenmeye alırsanız.

Kur’an, hiçbir şekilde kadının kocasına itaat etmesini emretmemiştir. Kadının kocasına itaat etmesi kültürü, vahiy kaynaklı olmayıp, ailenin geçimini sağlayan erkeğin maddi güce sahip olmasından kaynaklanmaktadır. Bu durum toplumsal gelenekte ailede sıralamayı belirleyen en başat güç olmuştur. Aynı zamanda öylesine kanıksanmıştır ki bir değer yargısı olarak, baskın bir anlayış olarak kadını, kocasına itaati hak ettiğine inanır kılmıştır. Bu hakkın kapsamı öylesine geniş tutulmuştur ki Kur’an’ın mesajına kesinlikle aykırı olduğu hâlde, dayak atmak bile kocanın hakkı olarak kabul görmüştür. Oysaki Kur’an, “**Kadının erkek için erkeğin de**

kadın için bir elbise” olduğunu söylemektedir.” (2/Bakara, 187) Tıpkı bir elmanın iki yarısı olmak gibi.

Boşanma

Eşler arasında şiddetli geçimsizliğin olması ve bunu gidermenin mümkün olmadığı durumlarda boşanma kaçınılmaz bir durumdur. Kur’an, boşamayı yalnız erkek için değil, kadın için de bir hak olarak görmektedir. Nasıl ki evlenmeye karar vermede iki taraf da hak sahibiyse, aynı hak boşanma için de geçerlidir.

Günümüzde evlenme ve boşanma konusunda önemli sorunlar yaşanmaktadır. Bu sorunların yaşanmasında “toplumsal değer yargıları” başat rolü oynamaktadır. Bir yandan evlenmek istediği halde toplumsal kültürün zorlaştırıcı birçok nedeninden dolayı evlenemeyenler, diğer yandan boşanmak istediği halde toplumsal değer yargılarının baskısından ve zorlaştırıcı yasalardan dolayı boşanamayanlar. Birçok evli kimse, evlilikleri huzursuzluğa ve mutsuzluğa dönüştüğü hâlde, yasalar ve toplumsal değer yargıları işi zorlaştırdığı için boşanmayı göze alamadıkları için evliliği zorunlu bir “azap çekme” modunda sürdürmektedirler. Evliliklerini karşılıklı isteğe bağlı; saygı ve sevgi birlikteliği olarak değil, yasal zorunlu birliktelikler olarak devam ettirilmektedir.

Diğer yandan yasal zorluklar ve toplumsal baskıya rağmen, özellikle kadınların ekonomik özgürlüğe sahip olduğu yeni evliliklerde, boşanma oranı hızla artmaktadır. Bunun birçok nedeni olduğu söylenebilir: En önemli neden, kadının ekonomik özgürlüğüne kavuşmuş olmasıdır. Kadın da tıpkı erkek gibi ihtiyacını karşılamada kendisine yetecek güce sahip

olduğu için anlaşma sorunu yaşandığı durumunda boşanmayı çok rahat göze almaktadır. Kültürel alt yapı yetersiz olduğu için, iki tarafın da ekonomik özgürlüğe sahip olması “güç birliği yapma” yerine çatışmayı beslemektedir. Bu da kaçınılmaz olarak şiddetli geçimsizliğe yol açmaktadır. Ekonomik özgürlüğü olmadığı için fiziki şiddet de dâhil psikolojik şiddete maruz kaldığı halde buna katlanmak zorunda kalan kadın, ekonomik özgürlüğünü elde edince bu katlanma mecburiyetinden kurtuldu. Ne var ki yeni gücünü doğru yönetme olgunluğuna sahip olmadığı için bu durum geçinmeyi daha da problemlili hale getirdi.

Kamusal alana dâhil olunca, elde ettiği güçle benliğini ve kişilik haklarını koruma çabasına giren kadın, karşılaştığı zorluklar karşısında “kişilik bunalımı sendromu” yaşamaya başladı. Yeni kişilik arayışı, kadını çıkış yolu bulmada zorladığı için ister istemez cinsiyet çatışmasına itmektedir. Batı toplumları yüz yıldır bu çatışmayı ve bunalımı atlatamadığı için çok yoğun bir cinsiyet travması yaşamaktadır. Aynı sürece giren muhafazakâr Müslüman toplumların bu sarsıntıyı ne kadar zamanda ve nasıl atlatacağı, dahası atlatıp atlatamayacağı konusunda bir öngörude bulunmak oldukça zordur. Batı toplumları ile kıyas yapıldığında batılılaşma süreci yaşayan Müslüman toplumların bu süreci çabuk ve daha az hasarla atlatabilme imkân ve potansiyeline sahip oldukları söylenebilir. Zira inanç ve ahlak eksenli manevi duygular ve Doğu kültürünün kendisine özgü dinamikleri bu bağlamda önemli bir etkiye sahiptir.

Kadının sosyokültürel yönden ve ekonomik anlamda özgürleşmesi, yüzyılların birikimi olan değerleri, alışkanlıkları ve kuralları “değişme” yönünde zorlamaktadır. Bu zorlama önemli sorunların yaşanmasına neden olmaktadır. Daha

önce hiçbir hakkı olmadığı için kocanın yönetiminde yaşamak zorunda kalan kadının hayatı, kocasına itaat etme esasına dayandığından ailede çatışma ve anlaşmazlık söz konusu olmuyordu. Daha doğrusu kadın, karşı koyma gücüne sahip değildi. Kadın tek taraflı olarak kendisi için belirlenen alanda ve çizilen sınırlar içinde yaşamak zorunda bırakılmıştı. Onlar da erkekler gibi eğitilmiş insanlar olarak her konuda ve her alanda görev almaya, yetki sahibi olmaya ve ekonomik özgürlüklerine kavuşmaya başlayınca, yetki ve sorumluluk paylaşımına hazır olmayan erkekler, bunu benimsemeye ve kabullenmeye gerekli olgunluğu gösteremedikleri için sorunlar çoğalmaya başladı. Çoğalan sorunlar belli bir süre sonra çatışmaya, şiddetli geçimsizliğe ve sonuçta da boşanmaların çoğalmasına neden olmaya başladı.

Bu “**yeni dönem yaşam tarzının**” çatışmaya dönüşmesinin temel bir nedeni olarak erkeğin haklarından, daha doğrusu yaptığı haksızlıklardan vaz geçmemesinin önemli payı vardır. Erkeğin, iktidarına eşinin ortak olma isteğini kabul etmemesi genellikle boşanmayla sonuçlanmaktadır. Buna karşın geleneksel, ataerkil yapının korunduğu ailelerde çatışma ve boşanma yok denecek kadar azdır. Bu az oluşun nedeni, geleneksel yapının erdemli oluşundan değil, kadının söz hakkı ve karşı koyma gücünün olmamasındandır.

Diğer önemli bir neden de çoğu evliliğin “**değer yargıları üzerinden**” yapılmamış olmasıdır. Eş seçiminde değer yargılarının dikkate alınmaması, evliliğin ilk yıllarından itibaren ruhsal ve bedensel tatminsizliklere neden olmakta ve uyumsuzluk çatışmaya dönüşerek evliliğin bitmesine yol açmaktadır. Bu konu, kitabımızın bir sonraki konusu olan “**Beğenmek, Sevmek, Anlaşmak, Evlenmek**” kısmında ayrıntılı olarak ele alındığı için burada kısaca değinilmekle yetinildi.

Vahiy, inzal olduğu toplumda, kadını ilgilendiren konularda; uygulamaları, kural ve hakları sürekli kadının lehine olacak şekilde değiştirdi. Kadının “**insan**” konumuna yükselmesini sağlayan çok önemli değişiklikler yaptı. Dikkat edilirse bütün ayetlerde eski duruma göre mevcut durumu kadınların lehine iyileştiren yasalar bulunmaktadır. Ayetlerde, erkeklerin yararına bir şeyden söz edilmemesi, kurulu sistemde erkeklerin gereğinden fazla hak sahibi olmaları ve hak belirlemede tek söz sahibi olmalarındandır. O günün toplumsal koşullarında her bir yenilik devrim niteliğindeydi. Bunu görmezden gelmek ve verilen hakları bugünün koşulları bağlamında değerlendirmek; günümüzde sahip olunan haklarla karşılaştırmak, İslam karşıtlığının oluşturduğu önyargıdan kaynaklanmaktadır.

Avrupa’da kadına seçme yani o kullanma hakkı 1900 yılların başında verildi. Örneğin aydınlanma döneminin öncüsü olan Fransa’da kadına oy kullanma hakkı 1940 yıllarda verildi. Oysaki Akabe Biat’ında Nebi’ye biat etmede kadınlar da erkeklerle birlikte karar vermiş, Nebinin ölümünden kısa bir zaman sonra eşi Aişe bizzat orduyu yönetmişti. Böyle olmasına rağmen o günün koşulları ve ihtiyaçları göz ardı edilerek yapılan eleştiriler art niyetle yapılmıyorsa, ancak bilgisizlik ve düşüncesizlikle izah edilebilir. Vahyin ilk yıllarında yapılan düzenlemelerde, kadının o gün ihtiyaç duyduğu şeylerin fazlasıyla karşılanmış olması o gün için çok büyük bir öneme sahipti.

Ancak bütün düzenlemeler işlevsellik bağlamında yapılmıştır. Bugün, işlevsellikte büyük oranda durum değişmiş, kadın da tıpkı erkek gibi kamusal alana girmiştir. Koşulların ve ihtiyaçların sürekli değişim içinde olduğu bir dünya gerçeğinde yaşıyoruz. Geçmişin ihtiyaçları için geçmişin koşul-

larında üretilen düzenlemeleri, yeni koşullar için de yeterli görmek; Kur'an mesajının anlamını ve ruhunu kavramamakla ilgili bir sorundur. O gün yapılan düzenlemeler, bize şunu söylemektedir: Yedinci yüzyıl Arabistan'ının koşullarında yapılan iyileştirme, koşulların değişmesinden dolayı ortaya çıkan yeni durum için örnek alınmalıdır; iyileştirme ve yenileme devam ettirilmelidir. Zira değişen koşullara, değişmeyen kurallar koymak Sunettullah'ı dikkate almamaktır. Yirmi üç yılda yaşanan çok büyük değişimi, Nebi efendimizin sonrasında durdurmak, dondurmak bunu yüzyıllarca, bin yıllarca sürececek bir zamana yansıtılmamak demek, vahyi indiği tarihe ve çevreye hapsedmek demektir. İslam devriminin yenileme ve değiştirme ruhu sürdürülmediği için yeniden saltanata dönüşen siyasi yapı, kadınlara yönelik iyileştirmeyi durdurdu, hatta verilen hakların tamamını yok eden bir anlayış ve uygulamayı başlattı. Geleneksel inanca göre kadının boşanma hakkının elinden alınması, boşanmanın yalnızca erkeğe özgü bir hak olarak görülmesi binlerce örnekten bir tanesidir.

Çatışmayı uzlaşma zemininde çözemeyen eşlerin boşanmaları kaçınılmaz olur. Boşanma konusu, İslam'ın yerini alan geleneksel inanca göre yalnızca erkeğin sahip olduğu bir haktır. Evlenmede söz hakkı verilmeyen kadının, boşanmada zaten söz hakkı olamaz. Koca dilediği an “boş ol” diyerek karısını boşama hakkına sahiptir. Bu anlayışın, kesinlikle Kur'an'da yeri yoktur. Kur'an'a göre nasıl ki evlenmenin bir hukuku varsa boşanmanın da bir hukuku vardır. Kadın da en az erkek kadar boşanma hakkına sahiptir ve boşanmada bir ayrıcalık yoktur. Boşanmaya götüren sürece girildiğinde, kadının ve erkeğin ailelerinden, ikisinin de uygun görecekları birer hakem aracılığı ile araları bulmaya başvurulur. Aşağıda

yer alan ayetler, geleneksel inancın İslam adına uydurdukları kuralları yeterince yalanlamakta ve kadının da boşanmada erkek gibi söz sahibi olduğunu açıkça ortaya koymaktadır. Tabi ki bu o günün toplumsal gerçekliği bağlamında bir okumaya tabi tutulursa bugüne nasıl bir mesaj verdiği de daha iyi anlaşılabilir olacaktır: “Eğer, her ikisinin arasının bozulmasından endişe ederseniz, erkeğin ailesinden bir hakem, kadının ailesinden bir hakem belirleyin, eğer uzlaşmak isterlerse, Allah onların aralarını bulur. Kuşkusuz, Allah, Her Şeyi Bilen’dir, Her Şeyden Haberdar’dır.” (4:35) “Eğer bir kadın, kocasının nuşuzundan¹ veya kendisinden yüz çevirmesinden endişe ederse, uzlaşmaya çalışmalarında bir sakınca yoktur. Uzlaşmak, daha hayırlıdır. Zira benlikler bencillığe² eğimlidir. Eğer arayı düzeltmek ister ve takvalı³ davranırsanız; Allah, Yaptığınız Her Şeyden Haberdar’dır.” (4:128)

1. Sadakatsizliğe kalkışmasından **2.** Kıskançlığa. **3.** Allah’ın buyruklarına içtenlikle uyararak; o buyruklarla, kendinizi kötü ve zararlı şeylere karşı korumaya, güvenceye alırsanız.

“Boşadığınız kadınlar, iddetlerini¹ tamamlayınca, onları ya meşru bir şekilde tutun ya da meşru bir şekilde bırakın. Haklarını çiğneyip, zarar verecek şekilde onları tutmayın. Kim böyle davranırsa, kendisine zulmetmiş olur. Allah’ın ayetlerini hafife almayın. Allah’ın üzerinizdeki nimetini; size öğüt vermek için indirdiği Kitap’ı ve Hikmet’i aklınızdan çıkarmayın. Allah’a karşı gelmekten sakının. Ve bilin ki Allah, Her Şeyi Gerçeğiyle Bilen’dir.” (2:231)

1- Boşanmadan sonra beklenecek üç “adet dönemi” süresi.

“Boşadığınız kadınlar, bekleme sürelerini tamamlayınca; aralarında meşru bir şekilde anlaşmaları takdirde, onların eşleriyle¹ evlenmelerine engel olmayın. Bu, içinizden Allah’a ve Ahiret Günü’ne iman edenlere yapılan bir öğüttür. Bu

sizin için daha iffetli, daha temiz bir yoldur. Allah bilir, siz bilmezsiniz.” (2:232)

1- Evlenmeye karar verdikleri kimselerle. Bu kimseler, boşanılan kimseler yani eski eşler değil, evlenmeye uygun görülen kimselerdir.

Günümüzde kısmen de olsa kadın “**evlilik mahkûmu**” olmaktan kurtulmuş bulunmaktadır. Kadın, evlenmede de boşanmada da karar verme hakkına sahiptir. Bu hakkı kadına sağlayan esas şey, kadının da tıpkı erkek gibi ekonomik güce sahip olmasıdır. Kamusal alanda yer alan kadın, buradan elde ettiği güçle artık erkeğin insafına kalmaktan ve erkek tarafından “**muhtaç**” olarak görülmekten kurtulmuştur. Ne var ki çoğu geleneksel muhafazakâr aile yapısında erkeğin kadın üzerinde orantısız güce sahip olmasından dolayı, kadın “**gelinliği ile gittiği evden ancak kefeni ile çıkma**” tehdidi ile daha evlendiği gün boşanma hakkı elinden alınmaktadır.

Yaşanan bunca olumsuzluklara rağmen “**güçlerin çatışması**” yerine “**güç birliği**” yapılması, erdemli ve onurlu bir birlikte-lik zemininde uyum içinde mutlu ve huzurlu olunması kuşkusuz mümkün olan bir şeydir. Bunun birçok örneği de görülmektedir. Ama bir tarafın diğer tarafı ezdiği bir durumda, mutluluk ve huzurdan söz etmek mümkün değildir. Kur’an’ın; ilkelerinin, buyruklarının ve kurallarının ardında yatan gerçeğin, diğer bir deyimle “**nedenselliğin**” çok iyi ve net bir şekilde bilinmesi gerekir. Değerlendirme ve yargılama “**nedenler**” üzerinden değil de “**sonuçlar**” üzerinden yapılırsa hem yanıltıcı olur hem de haksızlığa neden olur.

Beğenmek, Sevmek, Anlaşmak ve Evlenmek

Evlilik süreci beğenme ile başlar. Beğendiğiniz kimseyi severseniz, sevmenin arkasından anlaşma ve anlaşmadan sonrada evlenme gerçekleşir. Veya beğenmek ve evlenmek, sevmek ve evlenmek, anlaşmak ve evlenmek şeklinde de olabilir.

Evlenirken nelere dikkat edilmeli? Nasıl bir evlilik yanıltıcı olmaz? Bu iki sorunun yanıtını doğru bilen bir kimse büyük oranda doğru bir evlilik yapar. Bilindiği gibi evlilik, içinde en çok “**keşkelerin**” ve pişmanlıkların yaşandığı bir alandır. Diğer bir ifade ile erkek ve kadının hayatlarında yaşadıkları en yoğun çatışma alanıdır. Bunun nedeni için çok şey söylenebilir. Ancak akla ilk gelen ve üzerinde en çok konuşulan şey, evlilik kararının yanlışlığıdır. Anlaşamayan eşlerin yaşadıkları en önemli pişmanlık, eş seçiminde hata yapmış olmalarıdır. Görücü usulü evlilikleri, anne baba tavsiyesi türünden evlilikleri bir kenara bırakırsak, evlilikler genellikle uzun süreli tanışmaların ve arkadaşlıkların sonrasında gerçekleşmektedir. Peki, eşler birbirlerini yakından tanıma imkânı buldukları halde neden yanılıyorlar? Kuşkusuz birçok şey söylenebilir ancak karar verirken dikkate aldıkları şeylerin yanlış olması en önemli nedendir.

İnsanlar ya beklentilerine göre ya da değerlere göre karar verirler. Pişmanlıklar ve yanılmalar daha çok beklentilere göre verilen kararlarda yaşanmaktadır. Değerlere göre verilen kararlarda pişmanlık ve yanılma yok denecek kadar azdır. Beklentilerden kasıt: Güzellik veya yakışıklılık, evlenme arzusu, istediği hayatı kurmak, daha iyi imkânlara sahip olmak, kendi evi ve kendi çevresi olmak, çocuk sahibi olmak, keyfince yaşamak, sıkıldığı bir yaşamdan kurtulmak vb. şeylere sahip olmaktır. Bu ve benzer beklentilerini karşıla-

mak için evlenmeye karar verenlerin büyük bir çoğunluğu beklentilerini elde edince, eğer ortak değerlere sahip değilse, sorunlu çatışma sürecine girmeye başlarlar. Bunun yanı sıra aynı değerlere de sahip olmayış anlaşmayı imkânsızlaştırmaktadır. Örneğin: Cömert olan bir kimse ile cimri olan bir kimsenin; merhametli olanla, merhametsiz olanın, özverili olanla, bencil olanın anlaşabilmeleri kesinlikle söz konusu olamaz.

Aynı değerlere sahip olarak ve değer uyumu üzerinden karar vererek yapılan evlilikler, genellikle ömür boyu mutlu ve huzurlu bir şekilde devam eder. Değerlerden kast edilen şey; ortak değerlerdir: Dürüstlük, samimiyet, merhamet, cömertlik, yardım severlik, sevgi, maneviyat, özveri, inanç ve düşünce birliği, kendisi ile barışık olmak vb. değerlere sahip olan iki kişinin yapacağı evliliklerde pişmanlık ve yanılmanın yaşanma ihtimali yok denecek kadar az olur.

Canlılar âleminde, türlerin devamını sağlamaları kendi doğalarına kodlanmıştır. İnsan, türünün varlığını sürdürmesi erkek ve kadının bir araya gelmesi ile mümkündür. İnsan türü bu birlikteliği ya evlilik ya da birlikte yaşamak şeklinde gerçekleştirmektedir. Birliktelik öncesi eş seçimi süreci yaşanmaktadır. Eş seçimi toplumdan topluma değişiklik gösterse de ya “beğenme”, “sevme” ve “anlaşma” ya da “uygun bulma/bulunma”(görücü usulü) şeklinde gerçekleşmektedir. “Hayat arkadaşlığı” gibi çok güzel bir anlamla tanımlanan bu birliktelik süreci, ne yazık ki genellikle arkadaşlıktan çok, çatışma ve dayatma süreci olarak yaşanmaktadır.

Birliktelik, geleneksel muhafazakâr aile yapılarında erkeğin belirleyiciliği şeklinde devam ederken, modern aile yapıla-

rında yaşanan büyük sıkıntıların başında; eşlerin, birbirlerine kendilerini “**kabul ettirmeye**” çalışmaları gelmektedir. Bu büyük sıkıntılarda “**anlayış,**” “**denklik**” ve “**sosyokültürel**” farklılıkların da büyük payı bulunmaktadır. Peki, bu sorunları yaşamamak veya asgari düzeyde yaşamak mümkün mü? Bunun mümkün olabilmesi için nelere dikkat edilmesi gerekir? Bu sorunlarla karşılaşmamak için evlenme kararı alacak kimselerin dikkat etmeleri gereken şeyler nelerdir? Şimdi bu ve benzer sorulara kısaca yanıt bulmaya çalışalım:

Evlilik veya birlikte yaşamak, bir eşleşmedir. Eşleşmede denklik, olmazsa olmaz bir koşuldur. Çünkü denklik olmazsa uyum sağlanamaz. Uyumun olmadığı birlikteliklerde mutlu olmak imkânsızdır. Denklik denge demektir; denge olmazsa devrilme, yıkılma kaçınılmaz olur. Anlayışta, düşüncede, ahlaki ve manevi değerlerde, sosyokültürel çevre vb. konularda denklik olmazsa birliktelik insanın zindanı olur. Denklik olmazsa birliktelikte adalet de sağlanamaz. Diğer bir ifade ile denklik adalettir; adalet te bir şeyi ait olduğu yere koymaktır.

İnsanın kendisini tutsak yapması da özgür kılması da seçeceği değerlere bağlıdır. Seçme hakkımız var; dilersek mutluluğu, dilersek mutsuzluğu seçebiliriz. Yanlış seçim mutsuzluğu, doğru seçim mutluluğu getirir. Ve seçim iki türdür: Ya değerler üzerinden ya da beklentiler üzerinden. Doğru seçim değerler üzerinden olandır. Beklentiler üzerinden yapılan seçim kesinlikle yanlış olandır. Zira beklentiler insan yaşadığı sürece hiç bitmez ve bu sürekli yoksunluk demektir. Bunu şöyle de ifade etmek mümkündür: Beklentisi olmayan her şeye sahiptir; beklentisi olan hiçbir şeye sahip değildir.

Hiçbir beklentiye girmeden yapılması mümkün olan şeyleri yapmak ve yaşanabilecek şeyleri yaşamak, birlikteliğe mutluluk, güzellik, renk ve tat katar. Yapılması gerekenleri ertelemek, yaşanacak güzelliklerden yoksun kalmak demektir. Şu unutulmamalıdır, aslında yaşam yalnızca bir gündür. O da bu gündür. Dün yok olmuştur, yarın hiç gelmeyecektir; yalnızca yaşanan an vardır; hayatın tamamı yalnızca yaşanan andan ibarettir. Ancak şu gerçeklik de unutulmamalıdır: “Bugündür” denilen şey yalnızca bir günden ibaret değildir. Ve şu şekilde yaşanmaktadır: “Bugün” biter, “dün” olur ve biten “bugün”ün ardından “yarın” gelir ve yarın “bugün” olur. Dolayısıyla biz “bugünü” hep böylesi bir akış içinde yaşarız. Konuyu toparlamaya çalışırsak: Bildik deyişimiz ile “hayat bir gündür, o da bugündür.” diyebiliriz. “Bugünü” yaşarken bizi mutlu edecek şeyleri yarına bırakmak demek onu hiçbir zaman yaşamamak demektir. İnsanın hoşuna gidecek, keyif alacak şeyleri yapması mutlu olmasını sağlar; onları “bugün” yapmamak mutluluktan vazgeçmek olur.

Ancak canının çektiği her şeyi yapmayı “bugünü” yaşamak olarak görenler, şunun ayırında olmazlarsa mutlu olalım derken mutluluklarını yok ederler. “Mutluluk” mutlu eden şeye bağlı olarak vardır. Yani kalıcı bir şey değildir, mutlu eden şey bittiğinde o da biter. İşte dikkat edilmesi gereken husus bu noktada karşımıza çıkmaktadır: Mutluluğa neden olan şey, eğer yanlış bir seçimse, onun verdiği mutluluk biter ama yanlışlık pişmanlığa dönüşerek devam eder ve insanın hayatında kalıcı bir acıya dönüşür. Zira acı mutluluğa nazaran daha kalıcıdır. “Bugün” bizi mutlu eden şey, yarına – yarındaki bugüne- yanlışlık olarak kalırsa, insanın “keşkelerini” çoğaltmaktan başka geriye bir şey bırakmaz. Ve ne yazık ki keşkelerin giderilebilme imkânı da yoktur.

“Bugünü” yaşamamak, hiç yaşamamak demektir. Mutluluk ve üzüntü, varlık ve yoksunluk, iyilik ve kötülük insanın hayatında hep “bugün” vardır. Yarın “keşke” dememek için yapılacak, yapılabilecek ne varsa “bugün” yapılmalıdır. Bugün yapılmayan şeyin bir daha yapılma şansı yoktur; “bugün”le birlikte o da yok olur gider. Ancak şu husus çok iyi bilinmelidir ki: “Bugün” yaşadıklarımız, “bugün”le birlikte bitmektedir. Önemli olan bu bitenden geriye neyin kaldığıdır. Baş başa kalınacak şey “yalın gerçeklik”ten başka bir şey olmayacaktır. Yaşadıklarımızdan geriye yalnızca gerçekler kalacağı için yapmayı düşündüğümüz şeyin doğru, iyi, güzel ve yararlı olmasına dikkat ettiğimiz takdirde; mutluluk veren şey bitse de mutluluk devam eder ve ardında üzüntü ve pişmanlık bırakmaz.

Acelecilik insanın doğasında olan bir özelliktir. Acelecilik; şimdiki, yakını, buradayı, hemeni istemek demektir. Acelecilik, insanın en çok aldandığı bir alandır. Pişmanlıkların büyük bir bölümü bu alanda yaşanmaktadır. Kur’an’ın, ahiret hayatına nispetle dünya hayatını “acele” olarak tanımlaması boşuna değildir. Zevke ve eğlenceye düşkünlüğün insanın kendisini en çok aldattığı bir alan olarak, insanın aceleci olmasıyla önemli bir bağı vardır. İnsan, “bugünde” yaşamayı, zevklerini tatmin etme olarak algıladığı zaman, bu tatmin kısılcacında giderek bencilleşir ve nihayetinde yalnızlık ve peşinden de içinden çıkamayacağı bunalımlarıyla baş başa kalır.

“Bugünü” yaşamayı, yalnızca zevk verici ve eğlendirici olanı yapma olarak görenler; hayatın gerçekleri ile karşı karşıya kaldıklarında karamsarlık, kötümserlik ve anlamsızlık psikolojisine kapılarak, bencilleşirler ve bu bencillikleri onların yalnızlaşmasına neden olur. Modern çağın, “bugün”e yük-

diği yanlış anlamın insanı karşı karşıya bıraktığı gerçek şudur: Sevgisiz, duyarsız, ilgisiz, bencil ve kötümser bir insan olarak, hiç olmanın boşluğunda yok olup gitmektedir. Hiçleşen insan, hayat çöplüğüne atılan bir atıktan farksızdır artık.

İnsan, “bugünü” yaşamaya yüklediği anlam konusunda sürekli kendisini aldatmaktadır. Aldanmayı yaşamaktan, kendisini korumada, genellikle yetersiz kalmaktadır. Anlık mutluluğu, hazzı yaşamak isterken geriye kalacak kötülüğü, üzüntüyü ve mutsuzluğu düşünmez ve bir girdaba tutulur. Önemli olan “şimdi”dir diyen insan, aslında hayatın tamamının zaten “şimdi” den ibaret olduğunu ve “şimdi”nin bir ömür sürdüğünü göz ardı etmektedir. O hep ömrün tek “günü” olan “bugünü” yaşamaktadır, ama “bugün”de artık yalnızca pişmanlığın verdiği acıyla baş başa kalmıştır. Ve bu durumda hiçbir “keşke olmasaydı”yı telafi etme şansı olmamaktadır. Onun için, önemli olan “şimdi”dir demek; zararlı, kötü, yanlış da olsa bir şeyi yaşamak demek değil; yararlı, güzel ve doğru olanla “bugün”ü anlamlı ve değerli kılmaktır. Eğer böyle olursa, mutluluk her günü “bugün” yapar. Yoksa yanlışlardan geriye yalnızca acılar kalır. Böylece insan acıları, pişmanlıkları ve keşkeleriyle baş başa kalır. Her tercihin bir bedeli olduğu unutulmamalıdır; yanlış tercihlerin bedeli pişmanlık ve mutsuzluktur.

“Bugünü”; zevk, eğlence ve istediği şeyi yaşama anlayışı olarak görmek, sosyal bir hastalıktır. Buna tutulan kişi, hastalığın erken aşamasında kurtulma şansına sahiptir, fakat ilerleyen aşamalarda kurtulması çok zordur ve bu hastalığın sonu “hiç” olmaktır, yok olmaktır. Hollanda’nın başkenti Amsterdam’da “bugünü” zevk ve eğlence olarak yaşayanların nasıl bir hiçlikle baş başa kaldıklarına tanık oldum.

Hollanda hükümeti Amsterdam'da bir alanı uyuşturucu bağımlılar için hafta sonlarında diledikleri gibi uyuşturucu kullanımı ve teminine ayırmış. Başkent'in caddelerinden birinde, duvar diplerinde yüzlerce insan eroin, esrar ve benzeri uyuşturucularla kendinden geçmiş, üst üste, yan yana yığılmış; yarı çıplak, çıplak, giyinik tam bir insan çöplüğü görüntüsü içinde uyuşturucu kullanıyorlardı. Bunlar, “**hayat bir gündür, o da bugündür**” anlayışıyla, “**günü**” yaşamak adına, mutlu olacakları ne varsa onu yapma adına bir yola girmiş ama yanlış seçimleri, onları kendilerinden vazgeçecek, hiçlikte yok olup gidecek bir sonuçla baş başa bırakmıştı. Onursuz, zavallı, zayıf, ilgiye muhtaç ve en kötüsü de çaresiz olmak, onların “**bugünü**” yaşamalarından geriye kalan gerçekleriydi artık.

“**Bugünü**” yaşamayı yalnızca zevk ve eğlenceye endeksleyenlerin durumunu, “**Kaliforniya sendromu**” çok güzel tanımlamaktadır. Adını Kaliforniya'daki yaşam tarzından alan bir hastalıktır bu. Mutsuzluğu telafi etmek için sekse ve eğlenceye aşırı yönelmeyi ifade eden Kaliforniya sendromu, zevke düşkünlük, bencillik ve yalnızlık olarak tanımlanmaktadır. Bu sendromu yaşayan kimseler, yalnızca kendilerini düşünmeye başlıyor, açlıktan ölen bir kimseyi görseler “**bana ne**” diyecek kadar duyarsızlaşıyorlar. “**Bana zevk veren şeyler iyidir, zevk vermeyen şeyler kötüdür**” anlayışı ile iyi ve doğru değerler tamamıyla anlamını yitiriyor. Bu sendromun belirtisi, bedensel hazzın, eğlence ve para harcamanın yaşamın amacı olarak algılanmasıdır. Bu hastalık insanların, yaşamı “**tüketmek**” için yaşadığı, eğlenirken ortaya çıkan yorgunluğu tekrar eğlenerek atmaya çalıştığı, daha çok eğlenmek, daha çok tüketmek gerektiğini düşündüğü anlayış, olarak özetlenebilir. Bu büyük metropollerde salgın bir hastalık

olarak hızla yayılmaktadır. Yaşamı bedensel zevklerden ibaret gören sendromun öldürücü zararı ise insanın yalnızca kendisini düşünmesidir. Bu hastalık, ilerleyen evrelerinde insanı, hiçbir sorumluluk almak istemeyen ve kendisini insan yapan bütün değerlerden yoksun hale getirmektedir. İnsanın tamamıyla kendisini değersizleştirmesine neden olmaktadır. Değersizleştiğini gören insan, yalnızlığı yaşam tarzı hâline getirmektedir. Ve yalnızlaşmanın getirdiği mutsuzluğu gidermek için daha fazla eğlenceye yönelmekte, yalnızca bedeni için yaşamaya başlamaktadır. Bedeni iflas edince de hayatı yaşamaya değmez bulmaktadır. Mutlu olmak için girdiği yolda, çaresizliği ile baş başa kalmaktadır. Evlenme kararı verenler, bu gerçeği göz önüne almalı ve mutlu olmak istiyorlarsa evlenecekleri kişinin “bugün”lerini güzel kılacak şeyleri tercih etmeye özen gösterecek bir kimse olup olmadığına dikkat etmelidirler. Böyle yaparlarsa, yarınları yani yarındaki “bugün”leri de yaşamaya değer güzellikte olur.

Birbirlerini seven ve evlenmeye karar veren kimselerin, büyük bir çoğunluğu, evliliklerinden kısa bir süre sonra birbirlerine katlanmaz oluyorlar. Bu duruma düşmenin nedeni, “sevmek duygusunun” akıl önüne geçmesi nedeniyle “sahip olunan niteliklere” yeterince önem vermemiş olmalarıdır. Sevmek, insanın doğasında olan ve mutluluk veren bir duygudur. Mutlu olmanın önemli kaynaklarından olan bu duygunun, geçici veya kalıcı olması, sevginin “beklentilere” mi “değerlere” mi dayandığına bağlıdır. Sevgiyi beklentileri üzerine kuranlar, ona kavuştuklarında beklentinin biteceğini hesaba katmadıklarının pişmanlığını yaşarlar. Her beklenti özü itibarıyla geçicidir, zira elde edildi mi bitmektedir. Dolayısıyla ile ona bağlı oluşan sevginin de geçici olması kaçınılmazdır. Beklentiler ya elde edilince biter ya da karşılanmadık-

larında sevgi; öfkeye, çatışmaya hatta nefrete dönüşür. Bu durum birlikteliğin çekilmez bir hâl almasına neden olur. Değerler üzerinden gerçekleşen sevgi ise değerler, özleri itibarıyla kalıcı olduklarından sevgi de onlarla birlikte yaşamaya devam eder.

Değerler üzerinden oluşan sevgi; çok içtenlikli, erdemli, düzeyli ve özverili bir birlikteliğin kurulmasını sağlar. Bunun için evlenecek kimselerin seçim yaparken yapılması gereken şey, ortak değerlere sahip olup olmadıklarına dikkat etmeleridir. Unutulmamalıdır ki insanın değeri, değer verdiği şeylerin değeri kadardır. Örneğin dürüstlük, merhamet, cömertlik, cimrilik, samimiyet, kıskançlık, inat, bencillik, sevgi, saygı, dostluk, arkadaşlık, anlayış, hoşgörü, inanç, kültür, vb. daha birçok “değer”den söz edilebilir. İnsanın niteliğini sahip olduğu değerler belirlemektedir. Evlenecek kimselerin aynı değerlere sahip olmaları ve birbirlerini bu değerler üzerinden sevmeleri, mutlu ve huzurlu olmalarına çok büyük katkı sağlayacaktır. Değerleri ana hatları ile “iyi değerler” ve “kötü değerler” olarak ikiye ayırabiliriz. İyi değerlere sahip bir kimsenin kötü değerlere sahip bir kimse ile anlaşması ve mutlu olması imkânsızdır. Anlaşabilmek, evleneceklerin aynı değerlere sahip olmasına bağlıdır. Sadece iyi değerlere sahip olanlar değil, ortak kötü değerlere sahip iki kişi de çok iyi anlaşabilir. Keza bazı değerler vardır ki bunlar kimde bulunursa onunla birlikte mutlu ve yaşanabilir bir hayat kurmak imkânsızdır. Bunların başında da kıskançlık, cimrilik, bencillik, kibir, inat ve nankörlük, gelmektedir. Evlenilecek kimse de bu değerlerin olup olmadığına çok dikkat edilmelidir. Bu niteliklere sahip birisini seven ve onunla eşleşen kimsenin, hayatı zindan olur.

Sevmek siparişle olmaz. Sevenler ortak değerlere sahiplerse, sorun yaşamazlar. Bu değerler, sevgiyi daha da pekiştirir, birlikteliğe uyum ve ahenk katar. Değerlerde birliktelik yoksa sahip olunacak hiçbir şey, ne konfor, ne lüks yaşam, ne imkânlar, ne güzellik ve yakışıklılık ne de beğeniler insanı mutlu yapmaya yetmez.

Birisini beğenmek ve sevmekte değerler belirleyici olmamışsa, ilişki değerlere göre kurulmamış da duygular ve beklentiler belirleyici olmuşsa, bir ömür boyu keşkelere dönüşen pişmanlıklar kaçınılmaz olur. Değerler dikkate alınmazsa, “**evlilik öncesi süreçte**” bu süreç yıllarca sürse bile sevgililer birbirlerini gerçek yönleri ile tanıyamazlar. Çünkü evlilik öncesi süreç “**ikram**” etme dönemidir. Sevgililer birbirlerine sadece ikramda bulunurlar. Maddi veya manevi her neye sahiplerse, onlar birbirlerine ikram edilir. İkramda bulunmak, her zaman ikram edileni hoşnut eder, mutlu yapar. O bakımdan bu dönemde kolay kolay sorun çıkmaz.

Evlilik dönemi ise ikram etme döneminin bitmesi, “**paylaşma**” döneminin başlaması demektir. Bu dönemde her şey paylaşılmaya başlanır: Yatak odası, mutfak, ev, iş, dışarıdaki yaşam, kısacası yaşama dair ne varsa paylaşılmaya başlanır. Paylaşım doğası gereği çok sorunlu bir alandır. Paylaşmada kişisel değerler devreye girmeye başlar. Örneğin, cimri bir kimse ile cömert bir kimsenin “**paylaşmayı**” birbirlerini hoşnut ederek yapmaları mümkün değildir. Veya bencil bir kimse ile özverili bir kimse, yaşamı paylaşırlarken anlaşabilirler mi? O nedenle değerler birlikteliği üzerinden gerçekleşen sevgi, sorunsuz bir paylaşmayı sağlar; birliktelik, güç birliğine ve uyuma dönüşerek daha da pekişir. Beklentiler üzerinden gerçekleşen sevgi de beklentilerin elde edilmesi ile birlikte yok olur.

Birlikteliğin yaşanabilir olmasında sevginin çok büyük payı vardır. Öyle ki “yaşamak, sevmek demektir” dense yeridir. Sevgi “değerine” sahip bir kimse, doğaya, hayvanlara, bitkilere, insanlara ve çevresinde ne varsa, her şeye sevgiyle bakar ve sevgiyle dokunur. Sevmek, sevgiyle dokunmak demektir. Sevgiyle bakan bir kimse ile sevgiden yoksun ve sevmekten uzak bir kimsenin mutlu bir birliktelik kurmaları çok zordur. Aynı değerlere sahip olmayan kimselerin, evliliklerini, birlikteliklerini ve sevgililiklerini sürdürmeleri çok zor olduğundan, paylaşma dönemi başlar başlamaz, uğruna ölümün göze alındığı aşk, nefrete ve çatışmaya dönüşür.

Baktıkları şeyde aynı güzelliği veya çirkinliği görmüyorlarsa; bakılan şey, birini mutlu, diğerini mutsuz ediyorsa, bir şeye birisi seviniyor, diğeri üzülyorsa, bu iki insanın birbirlerini sevmeleri uzun soluklu bir birlikteliği sürdürmeleri imkânsızdır. O nedenle evlenecek ve sevecek kimseler mutlu olmak ve kalıcı bir beraberlik istiyorlarsa, beklentileri üzerinden değil, değerler üzerinden seçimlerini yapmalıdırlar.

Kadının İbadeti ve Yönetici Olması

Allah, yeryüzünün yönetimini insana bırakmıştır. Yeryüzünde yaşanan kötülüklerin, acıların, vahşetin, iyiliklerin, güzelliklerin vs. sorumlusu insandır. Eğer Allah yeryüzünü yönetmeyi insana bırakmayıp da kendisi yönetiyor olsaydı, yeryüzünde zerre kadar kötülük ve haksızlık olmazdı. Ama Allah, insana irade ve akıl vererek; onu isteklerinde, davranışlarında, seçimlerinde özgür bıraktı. İnsan, dilerse iyilik, dilerse kötülük yapmayı seçebilir.

Allah'ın insanın işlediği kötülüğe müdahale etmesi demek, ona verdiği özgür iradeye müdahale etmesi demektir. Böyle

bir şey yapmak, Allah'ın kendisi ile çelişkiye düşmesi demek olur. Bu Allah'ın dilediği an dilediği yardımı, azabı, cezayı vermesine engel bir durum değildir. İnsana verilen irade sınırlıdır, sonludur, sorumludur. İnsan, zerre kadar da olsa yaptığı her şeyin karşılığını ödül veya ceza olarak görecektir. Her irade sahibi, yaptıklarının hesabını verecektir.

Yeryüzünü yönetmeyi insana bırakan Allah, yönetmede cinsiyet ayrımı yapmamıştır. Kadın da bir insan olarak tıpkı erkek gibi yeryüzünün halifesi olarak yaratılmıştır. Yeryüzünün yönetiminde erkekle aynı yetki, görev ve sorumluluğa sahiptir. Bu bağlamda Allah'ın yasalarının gereği olarak kadın; devlet başkanı, yönetici, imam gibi görevler de dâhil, kamusal alanda her türlü görevi üstlenebilmesi konusunda tıpkı erkek gibi hak sahibidir. Bununla ilgili İslam adına konan engellerinin tamamı, erkek egemen zihniyetin Kur'an dışı anlayışından kaynaklanmaktadır. Geçmişe dair kadına ait örneklerin olmayışı, İslam'ın istemediği bir şey olmasından değil, erkek egemen zihniyetin baskın karakterinin gücü elinde bulundurmasından kaynaklanmaktadır.

İbadet konusunda kadın için öngörülen kısıtlamaların hiç birisi Kur'an kaynaklı değildir. Kur'an'da ibadet konusunda kadınla ilgili hiçbir kısıtlama yoktur. Erkek neden sorumluyorsa kadın da aynı şeylerden sorumludur. “Sana aybaşı hâinden soruyorlar. De ki: O bir rahatsızlıktır. Aybaşı hâli bitinceye kadar onlara yaklaşmayın. Aybaşı hali bitince, onlara Allah'ın buyurduğu şekilde yaklaşın. Kuşkusuz Allah tevbe edenleri sever. Ve temizlenenleri de sever.” (2/Bakara, 222) Bu ayeti referans göstererek, kadının aybaşı hali sırasında namaz kılmasını, oruç tutmasını, Kur'an okumasını yasaklayan veya sakındıran hükümlerin Kur'an'la, dinle hiçbir ilgisi yoktur. Aybaşı hâlinde namazı terk etmek, oruç tutmamak, Kur'an'ı

okumamak ve Kur'an'a dokunmamak demek, aybaşı olmadığı zamanlarda, bunları yapmamakla eşdeğer bir günah işlemek demektir. Bu, aynı zamanda kadının ömrünün dörtte birinin Kur'an'sız, namazsız, oruçsuz ve bazı ibadetlerden yoksun geçirmesi demektir.

Erkeğe farz kılınan ibadetlerin tamamı kadına da farz kılınmıştır. Teyemmüm etmeye varıncaya dek abdest ile ilgili hükümler ayrıntılı bir şekilde Kur'an'da yer alırken, kadınları aybaşı hâlinde ibadetten uzak tutan bir buyruk veya ima bulunmaması, aybaşı olma durumunun ibadeti kısıtlayıcı yönünün olmadığı anlamına gelmektedir. Aybaşı halinde ilişkiye girmenin uygun olmadığını söyleyen Kur'an, gerekli görülseydi ibadette de kısıtlama yapardı. Kadının, yaradılışından kaynaklanan bir durumdan dolayı, kimi ibadetlerden yoksun bırakılmasının Kur'an'ı hiçbir dayanağı yoktur. Aybaşı hâli, abdestle ilgili ayetlerde, abdest almayı gerektiren bir durum olarak dahi yer almamaktadır. İbadette kadını erkekten farklı görmek, tamamen İsrâîliyyât'tır; yasakların tamamı İsrailiyat'tan alınmıştır. Erkeğin yasaklanmadığı hiçbir şeyden, kadın da yasaklanmamıştır. Cuma salatı da dâhil olmak üzere, erkeğe farz olan ne varsa kadına da farzdır. İbadetin cinsiyeti yoktur.

Ne erkek için ne de kadın için ibadetin özel bir kıyafeti yoktur. Normal yaşamı sürdürürken hangi kıyafet varsa o kıyafetle ibadet edilir. Normal zamanlarda başları açık olan kadınların namaz kılarken, ibadethanelere girerken, Kur'an okurken, cenaze törenlerinde vs. başlarını örtmeleri modern hurafeden başka bir şey değildir. Hurafe olmasının yanı sıra samimiyetsizliktir. Zaten normalde de Allah'ın emri olmayan başın örülmesi, yukarıda sayılan yerlerde örtülmesi ruhbanca bir davranıştır.

Kadının Yetersiz Görülmesi

Kadın olsun erkek olsun, varlığını yaradılış amacına özgü değerlerle anlamlı kılan bir kimse için; hayat denilen yolda, bu değerlerden yoksun bir hayat arkadaşına sahip olması, hayatı boyunca ağır bir yükü taşımak zorunda kalması demektir. Zira aynı kişisel gelişmişlik düzeyine sahip olmayanlar, uyum sağlamada büyük sıkıntı yaşarlar.

Dünyanın tamamında denebilecek bir oranda, her konuda ve her alanda genel olarak erkek kadına göre daha önde gözükmektedir. Görünürde bu durum erkeğin lehine olarak görülse de erkek kazançlı sayılsa da gerçekte ise bu büyük bir kayıptır. Zira gelişmişlik ve yetişkinlik düzeyi itibariyle birbirlerine denk olmayanlar, birbirlerine yük olurlar. Denklik yükün paylaşımı, denk olmayış birinin diğerine yük olması demektir. Sorumluluk yükünün eşler arasında paylaşılabilmesi denklik, uyum ve anlayış birlikteliği olmasına bağlıdır.

Kadının erkeğe göre –istisnalar hariç- daha az gelişmiş olması, toplumsal alanların tamamında erkeklerin belirleyici olması; siyasetin, ticaretin, bilimin, sanatın, felsefenin vb. alanların tamamında erkeklerin önde olması; kadının erkeğe göre yetersiz olduğu düşüncesine neden olmaktadır. Kadının yaradılışsal olarak erkeğe göre yetersiz olduğu düşüncesi, kesinlikle gerçek olmayan bir ön yargıdır. Bu göreceli olarak doğru olsa bile, bunun böyle olmasının, kadının kadın olması ile yani cinsiyeti ile bir ilgisi yoktur. Bu durum, kadının doğasının gereği de değildir. Bu; erkeğin elinde bulundurduğu gücü tek taraflı olarak kendi lehine kullanması ve kadına kendisini geliştirme alanlarını kapatması ile ilgili bir sorundur.

Bugünün gerçekteğinde göreceli olarak kadın erkeğe göre daha yetersiz ise, bunun sorumlusu ve suçlusu yine erkektir. Erkek, ele geçirdiği gücü eşit paylaşmayarak, kadının kendisini geliştirmesine engel olmuştur. Erkeğin önde olması, insan olarak yaradılıştan sahip olduğu bir farkın sonucu değil, sahip olduğu gücün ona sağladığı bir imkândır.

Elinden önemli imkânları alınmış olan kadının, kendisini geliştirmesi, erkeğe denk başarılar elde etmesi nasıl mümkün olabilir ki? İnsanın, kendisini yetiştirmesine, gelişmişliğini gerçekleştirilmesine dair koşullardan yalnızca erkekler yararlandıkları için bu onların kadınlara göre daha çok başarılı olmalarını sağlamaktadır. Birçok hakları ellerinden alınan, dört duvar arası bir hayatı yaşamaya tutsak edilen, erkeğe hizmet etmesi varlığının nedeni olarak görülen kadının yetersizliğini, kadın olmasına bağlamak hastalıklı bir düşünceden başka bir şey değildir.

Kur'an, fitneyi adam öldürmekten daha büyük bir suç olarak görmektedir. Fitne, Kur'an'daki anlamı ile baskı ve zulüm demektir. Kur'an'a göre baskı ve zulüm, adam öldürmekten daha kötü bir şeydir. Gücü elinde bulunduran erkeğin, bunu kadın üzerinde baskı ve zulme dönüştürmesi; Kur'an'a göre adam öldürmekten daha ağır bir suçtur. Bugün, istisna sayılabilecek sayıda kadının erkeklerle denk koşullara ve güce sahip olması bu gerçeği değiştirmez. Önemli olan insanlığın geneliğidir. Aldığı veya kazandığı bütün haklara rağmen, modern kadın da bu gerçeğin bir parçasıdır. Hatta modern kadın, bireysel sömürünün yanı sıra toplumsal sömürünün de malzemesi durumundadır. Yalnızca emeği değil, bedeni ile de sömürülmektedir.

Allah ve ahiret inancı olanların, kadına karşı yapılan hak ihlalinin, baskı ve zulmün hesabının verileceğinin ayırında

olmadıkları söylenemez. Ancak ayırdında oldukları hâlde haktan ve adaletten uzak bir tutum içinde olmaları; diğer konularda olduğu gibi bu konuda da inançların Kur'an'a göre değil geleneksel inanca göre olmasının önemli rolü vardır. Gerçekten Mü'min olan bir kimsenin, Mü'min olmasının zorunlu bir gereği olarak hiç kimseye ve hiçbir şeye haksızlık yapmaması gerekir. Yaşanılan gerçekliğe bakılırsa, erkeklerin hesap günü, hesap vermede zorlanacağı konuların başında kadına karşı gösterdiği tutum gelecektir. Bu tutum, onun ahiret hayatını kaybedenlerden olmasına neden olabilecek kadar önemli bir konudur. Zira kime yapılırsa yapılsın hiç kimsenin yaptığı haksızlık, karşılıksız kalmayacaktır.

Kadının, “doğasında, kendisini erkeğe beğendirmek, onun ilgisini çekmek; dişiliği ile istediklerini yaptırmak eğilimi olduğu düşüncesi”, duruma bakıldığında haklı görülebilir. Bu durum, kimi sosyolojik ve psikolojik çalışmalarda kadına dair bir özellik olarak sunulmaktadır. Kadının, istediği hayatı yaşamak için dişiliğini kullanma eğiliminde olduğu savında bulunmaktadır. Bu söylemi kısmen de olsa haklı çıkaracak bir durumla karşı karşıya olduğumuz yadsınamaz. İnsan, kolay yolu seçme eğilimine sahip olsa da kadının böyle yapmasının gerçek nedeni şudur: Bu durum, kadında yaradılışsal bir nitelik değil; yüzyıllar boyunca erkek egemen zihniyet tarafından sergilenen yoğun baskının sonucudur. Kendisini geliştirme, erkeğe bağımlı olmaktan kurtulma, ekonomik ve ticari hayata dâhil olma, eğitim ve bilimde yer alma vb. imkânlara sahip olması engellenen kadın, bedenini kullanarak eksikliğini tamamlamaya çalışmak zorunda kalmıştır. Kadın, içinde bulunduğu koşulları iyileştirmek için bedenini kullanmak zorunda bırakılmıştır. Kadının bu durumda olmasının gerçek nedeni bu zorunluluktur.

Kadının, rahat bir hayat yaşamak, isteklerini temin etmek, lükse ve konfora sahip olmak için dişiliğini kullanmasını, doğasında olan bir şeymiş gibi gösterilmesi, erkeğin suç savmasından başka bir şey değildir. Dişiliğini kullandığı oranda göreceli olarak hayatı kolaylaşan kadın, bunun sayesinde birçok imkâna sahip olunca, bu durum özendirici bir rol oynadığından çok fazla yaygınlaşma imkânı bulmuştur. Bu durum da sanki kadın olmanın doğasında varmış gibi algılanmasına neden olmaktadır. Elbette ki yaradılışsal bir nitelik olarak ilgi görmek, beğenilmek, dikkat çekmek vb. dürtülerin varlığı inkâr edilemez. Ancak bu dürtülerin yanlış yönelimleri üzerinden değerlendirme yapılarak, kadının seks objesi olmayı istediği, bunun onun için doğal bir refleks olduğu savı, konuyu nedene göre değil, sonuca göre değerlendirmeye dayanmaktadır.

Kadının, bedeniyle kendisini var ettiği hayat, kadının özünde bulunan doğal bir istek gibi tanımlansa da, hatta kadın kendisini öyle sansa da gerçek şudur: Bu tercih, elinden meşru yollardan kendisini var etme imkânı alınmasının neticesinde, mecbur bırakıldığı bir tercihtir. Diğer bir ifade ile kadın tercihini yaşıyor olsa da, aslında tercihlerini belirleyen şey mecburiyetleridir.

İkinci sınıf insan

İnsanlık âleminin yarısını erkek yarısını da kadın oluşturmaktadır. İnsanlık âleminin yarısını oluşturan kadını, diğer yarısını oluşturan erkeğin insafına bırakmak, büyük bir haksızlıktır. Bu nedenle, kadını erkeğe emanet ederek, onun insafına bırakmak, belirleyici olma hakkını erkeğe vermek, kadını koruma altına almak değil, onu erkeğe kul, köle yapmaktır.

İnsanlık tarihi boyunca ve günümüzde kadının “**ikinci sınıf insan**” konumunda olduğu tartışılmaz bir gerçektir. İşgal altındaki ülkelerin bağımsızlık mücadelesi vermeleri veya tutsak insanların özgürlüklerini elde edinceye değin sürekli bir uğraş içinde olmalarına benzer bir şekilde, kadının da sürekli bir hak arayışı içinde olması, onun ikinci sınıf insan konumunda olduğunun en iyi kanıtıdır. Erkeğin, kadına dair sicili, tam bir despotluktur. Erkeğin belirleyici ve egemen olduğu dünyada, kadının insan olup olmadığının tartışılmış olması, kız çocuklarının diri diri kuma gömülmüş olması, kadının kamusal alandan mahrum edilmesi, dört duvar arasında hapsedilmesi, kişiye özel mal muamelesi görmesi, erkeğin sicilinde yer alan suçlardan sadece bazılarıdır. Bu nedenle erkeklerin hesap günü, en zor verecekleri hesabın, kadınlar konusunda olacağı kesindir.

Erkek egemen dünyamızda, kadının kişiliğini, toplumdaki yerini ve işlevsel konumunu belirleyici unsur erkektir. Belirleyici unsur erkek olunca da erkek yaşamın öznesi, kadın da nesnesi olmuştur. Tartışılan konu kadın, tartışan erkek, veren taraf erkek, alan taraf kadın, hak isteyen kadın, hak istenen erkek. Bu ilişki biçimine dikkatlice bakıldığı zaman adı ne olursa olsun bütün dünya toplumlarında kadın her durumda ikinci plandadır. Diğer bir ifade ile kadın “**ikinci sınıf**” insandır. Bireysel olarak nadiren de olsa tersi durumların olması bu gerçeği değiştirmez.

“**Erkek egemen zihniyet**” değişmedikçe, verilecek hiçbir hak veya öngörülen hiçbir değer, kadının da erkek gibi aynı konuma sahip olmasına yetmeyecektir. Sorun “**hak**” sorunu değil, “**kişilik ve kimlik**” sorunudur. Kadının, kişilik ve kimlik sorunu çözülmeden; onun da tıpkı erkek gibi kendisine ait kararları verme hakkına sahip olması; bu hakların doğuştan

verildiği gerçeği kabul edilmesiyle oluşacak bir zihniyet, bu kabulü kendi pratiğine yansıtmadan, erkek kadın eşitliği insan olmaları bağlamında asla sağlanamaz.

Allah, “kadını da erkeği de kendisine ait kararları verme hakkına sahip olarak yaratmış” gerçeği içtenlikle kabul edilmeden ve bu kabul insanlığın yaşam omurgasını oluşturmadan, kadının elde edeceği hiçbir hak onu birinci sınıf insan yapmaz.

Erkek, fizik gücünü ve bu gücün ona sağladığı toplumdaki işlevsel konumunu kullanarak ekonomik, siyasi ve kültürel üstünlüğü ele geçirmiş, bu gücü pratiğe kendi lehinde aktarmış ve her alanda kendine üstünlük sağlamıştır. İşte bu üstünlüğün oluşturduğu zihniyet değişmedikçe, gücün yerini adalet almadıkça, kadına verilecek hiçbir hak, erkeğin zulmünü sona erdirmeye yetmeyecektir.

Seçme ve seçilme, tek eşlilik, mirastan eşit pay alma, kamusal alanda yer alma, işveren olma, yasalara göre erkekle eşit sayılma gibi haklar veya kutsal bir varlık olma, anne olma, cennetin annelerin ayakları altında olması ve baş tacı olma gibi sözde söylemler, “kadın olma” ve “erkek olma”da yaşanan sorunları çözemez.

Kadının da tıpkı erkek gibi doğuştan insan olarak yaratıldığı, insan olma hakkına sahip olduğu ve özgür iradesiyle kendisine ait kararları vermeye en az erkek kadar hak sahibi olduğu ilahi bir gerçekliktir. Bu ilahi gerçeği kabullenilip; bu gerçeğe iman edilmeden ve bu imana göre bir zihniyete sahip olunmadan ve de bu zihniyete göre bir yaşam biçimi gerçekleştirilmeden, kadına hangi hak verilirse verilsin adalet gerçekleşmeyecektir.

Gerek toplumda, gerek ailede belirleyici gücün kim olduğu sorusuna verilecek yanıt bellidir. Peki, bu “güç”, belirleyici olmayı nasıl gerçekleştirmektedir. Adaletle mi, yoksa keyfi isteklere göre mi? Çok iyi olan eşlerde bile son sözü kim söylemektedir? Kadın mı erkek mi? İlişkilerimizde belirleyici faktör nedir: Acıma duygusu mu, sevgi mi, kadının zayıf olduğu düşüncesi mi, yoksa idare edilmesi gereken birisi olduğu mu? İlişkilerimizde eğer belirleyici olan faktör bu duygularsa, duygularımız bizi hep haklı olduğumuza inandıracak, haksızlık ise hep devam edecektir. Ancak belirleyici faktör bu ve buna benzer duygularımız değil de kadının da bizim gibi insan olduğu ve en az bizim kadar onun da kendisine ait kararları verme hakkına sahip olduğu gerçeği ise, o zaman bu gerçek bizi yapacağımız bütün haksızlıklara ve yanlışlara karşı durduracaktır.

Kitaplarda yazılı olanlar kimseyi aldatmamalıdır. Gerçek şudur: Günümüzün egemen batı uygarlığında kadına verilen değer, onun bir “araç olarak” taşıdığı değerle orantılıdır. Aslında kadına verilen haklar, onun daha iyi ve verimli bir araç olmasını sağlamaktan öte bir yarar sağlamamıştır. Kadın ya üretim (fabrika ve tarlada işçi,) ya tüketim ya da zevk aracı olarak yararlanılan bir nesne durumundadır. Eğer verilen haklar, kadının birinci sınıf insan olmasına yetseydi, bugün bir eşya gibi para karşılığında alınıp satılan bir nesne olmazdı. Yeryüzünde insanlık adına bundan daha utanç verici bir şey olamaz! Para veya başka bir şey karşılığında kadının bedeninin satın alınmasını kölelikten başka bir şeyle izah edebilir miyiz?

Kadın konusunda İslam’a yöneltilen eleştiriler daha çok kendilerini Müslüman görenlerin yaşam tarzlarına ve bilgi kaynaklarına dayanmaktadır. Oysaki Arapların da, Türklerin de,

Farsların da kadın konusundaki düşünce, inanç ve yaşam tarzları İslam referanslı değil, kültürel ve töreseldir. İslam, bütün ısrarına rağmen özellikle bu konuda töreye dayalı uygulamaya rengini tam anlamı ile vermeyi başaramamıştır. İlk yıllarında yapılanlar da daha sonra değişikliğe uğramıştır. Dolayısıyla oluşan yaşam kültürü de vahiy kaynaklı olmaktan çok İslam öncesi yaşam biçimine dayanmaktadır. Kadının çarşafa sokulmasının da, peçeye büründürülmesinin de, toplumdaki soyutlanıp evine hapsedilmesinin de eğitim ve öğretimden yoksun bırakılmasının da, dövülüp hakaret görmesinin de ticaret ve kamusal alanda yasaklı olmasının da erkeğin ve evin hizmetçisi olmasının da nedeni İslam değil, toplumların kültür, örf ve adetleri ve geleneksel inançlarıdır.

Kadın, kimi istisna sayılacak farkların dışında “**aynı kadın**”dır. İnsan bilimci, toplum bilimci, tarih bilimci ve din bilimci bir okuma yapılırsa, kadının içinde bulunduğu durumun arka planındaki ana etkenin tarihsel geçmiş ve bu geçmişin kültür mirası olduğu görülecektir. Zeus efsanesinde kadın yeryüzündeki bütün kötülüklerin nedeni ve odağıdır. Yunan uygarlığında kadın baş belası bir yaratıktır. Helenistik dönemde kadın sadece cinselliği üzerinden toplumda yer almaktaydı. Felsefe dünyasının önemli isimleri olan eski Yunan filozoflarının kadına bakışı, Ehli Kitap’ın ve geleneksel inancın metinlerde yer alan aşağılayıcı anlayıştan farklı değildi. Aristo kadını erkekten daha aşağıda, akıl ve yetenek bakımından güvenilmeyen, acayip, tuhaf, özürlü bir varlık olarak görmektedir.

Çok ilahlılığın, sınıflı yapının ve köleliğin egemen olduğu Eski Roma’nın durumu da Eski Yunan’a benzemektedir. Mutlak otorite olan baba dilerse karısını, kızını veya oğlunu köle ola-

rak satabiliyordu. Dilerse aile fertlerini öldürmeyle cezalandırabiliyordu.

Katolik kilise, kadının ruhunun olup olmadığını sorguladı. Katolik kiliseye göre Havva'nın yasak meyveyi ikram etmesiyle kadın, kötülüğün ve aldatmanın odağı oldu. Bu durum, Kur'an'da böyle olmadığı halde, din adamları sınıfı, beklentilerini karşılamak için sanki Kur'an'da da böyleymiş gibi göstermeye çalışmaktadırlar. Kilise kadından uzak durmanın kötülükten uzak durmakla eş değer olduğunu söylüyordu. On üçüncü yüz yılda, kilise şeytanla cinsel ilişkiye girerek kötülüğü ve fuhşu yaydığı gerekçesi ile büyücü olarak yaftalandığı kadınları yakarak veya boğarak öldürtüyordu.

Kadının durumu Doğu kültüründe de Batıdan farklı değildi. Hindistan'da, kadın kocanın malı sayıldığından koca öldüğü zaman karısı da onunla birlikte gömülüyor veya yakılıyordu. Veda'larda (vedalar kavramı, Hinduizm'in Rigveda, Yajurveda, Samaveda ve Atharvaveda'dan oluşan ve bu dinin temelini oluşturan dört kutsal metni için kullanılmaktadır.) Kadın yılan, zehir, ölüm, ateş, felaket ve Cehennemden daha kötü bir yaratık olarak nitelenmekteydi. Önceleri kadını dinine kabul etmeyen Buda, sonraları kabul etmiş ve kadının din için tehlikeli olduğunu söylemiştir.

Kadın, Çin kültüründe de erkeklerden aşağı olarak görülüyordu; babaya, kocaya ve dul kaldıklarında oğullarına itaat etmek zorundaydı.

Kadın, İslam öncesi Arap toplumunda da statü olarak erkekten aşağı görülmekteydi. Bütün haklar erkeğin elindeydi. Ancak kadınların kimi alanlarda aktif rol aldıkları da oluyordu. Kadınlar; esir alınıyor, dövülüyor, fuhşa zorlanıyor, alınıp satılıyorlardı. Yoksulluk ve kimi endişelerden dolayı kız

çocukların diri diri toprağa gömüldükleri bile oluyordu. Ay-başı olma durumunda kadınla aynı evde oturulmaz, aynı ya-tağa girilmez ve aynı kaptan yemek yenmezdi. Kadın; uğur-suz, aldatıcı, yarım akıllı olarak kabul edilirdi.

Geçmişle karşılaştırıldığında, kadının durumunda çok büyük bir gelişme ve düzelmeye olduğunu söyleyebiliriz. Yine de bütün gelişmelere rağmen, kadına verilen haklarla, iyileşme “**dışta ve kabukta**” gerçekleşmiş, “**içte ve özde**” aynı iyileşme olmamıştır. Kadın, elde ettiği bütün haklara rağmen “**erkek egemen**” bir hayatı yaşamak zorunda kalmaya devam et-mektedir. Kadının, erkeğin insafına bırakılması sonlandırıl-madan, erkeğin egemenliği altında yaşaması sonlandırıla-maz. Müslüman olduklarını iddia edenlerin, gerçekten Kur’an’a teslim olmaları durumunda; kadın da erkek de “**belirleyici**” olmayı Kur’an’a bırakacaklarından, kimse kim-seye baskı ve haksızlık yapmayacaktır.

Erkeğin “Kendisi” Olması

Belirleyici olma gücü başta olmak üzere, sahip olduğu bütün imkânlarla rağmen “**erkeğin kendisi**” olduğu söylenebilir mi? Bu soruya kısaca şu yanıt verilebilir: Erkek, cinsiyeti üzerin-den tanımlandıkça asla kendisi olamaz. Veya şöyle de dene-bilir: Erkek, varlığını cinsiyeti ile gerçekleştirdikçe, kendisi olmayı gerçekleştiremez. Zira cinsiyet “**bir nitelik**” değildir. Niteliğin: Bir şeyin iyi ya da kötü, güzel ya da çirkin veya bir şeyin nasıl olduğunu belirten, onu öteki şeylerden ayıran özellik olduğu dikkate alınır, erkek veya kadın olmanın bir nitelik olmadığı rahatlıkla söylenebilir. Erkeğin kendisi olma-sı için kendisini “**insan**” olma üzerinden gerçekleştirmesi gerekir.

Cinsiyet bir kimseyi iyi veya kötü, değerli veya değersiz, üstün veya düşük (hakir) yapmaz. Erkek değerli, üstün ve iyi bir varlık olmak istiyorsa “kendisi” olmalıdır. Kendisi olabilmesi için de yaradılışsal özelliklerine sahip olması diğer bir ifade ile “insan” olması gerekir. İnsan olmayı başarırca, kadının da tıpkı kendisi gibi insan olduğunu da anlama ve kavrama imkânı bulur. Dolayısı ile “insan” olma ortak paydasında kurulacak bir ilişki, erkeğin de kadının da kendilerini tamamlamalarını sağlamayı gerçekleştirecektir. Aslında kadını yoksun bırakan erkek, kendisini de yoksun bırakmış olmaktadır. Zira kadının “yetersiz” olması demek erkeğin eksik kalması, yetersiz olması demektir.

Doğa ve canlı türlerinin tamama dair yaşamın sürdürülmesi belli bir denge üzerinde varlığını sürdürmektedir. Her alanda ve konuda “denge”nin olmazsa olmaz denecek türden yaşamsal bir önemi vardır.

Kadın ve erkeğin sahip oldukları imkânlar, haklar ve koşullar karşılaştırıldığında bir dengeden söz etmek mümkün değildir. Denge bir şeyin olması “gerektiği kadar” olması ile mümkün olabilir. Bir şeyin gereğinden az olması da gereğinden çok olması da dengesizliktir. Erkek hak ettiğinden fazla yani gereğinden fazla şeye sahip olduğu için dengeyi kendi lehine bozmuştur. Dengeyi kendi lehine bozması bir kazanım gibi gözükse de aslında bu önemli bir kayıptır. Bu fazlalık ortadan kalkmadıkça, “Erkeğin kendisi olduğundan” söz edilemez. Şu halde, sahip olduğu güç ve imkânlardan dolayı erkek “kendisiymiş” gibi sanılsa da bu bir yanılsamadır. Zira kadın kendisi olmadan, erkek kendisi olamaz. Erkek, kadını kendisi olmasından yoksun bırakmakla, aslında kendisini de yoksun bırakmış olmaktadır. Ayrıca bunun ayırdında olmaması da ayrı bir eksikliktir.

Erkeğin “**kendisi olması**” olamamasının nedenleri başında içinde doğduğu kültür, toplum psikolojisi ve geleneksel inanç gelmektedir. Erkek, kendisini insan olarak gerçekleştirmek için yani kendisi olabilmek için öncelikle onun insan olmasını engelleyen bu bağlardan kurtulması gerekir. Diğer bir ifade ile Kur’an’a ve onun gösterdiği yola yani fitratına teslim olması gerekir.

İnsanın ‘Kendisi’ Olması

İnsan, varlık âleminde mükemmel yaratılışa sahip üstün varlıklardan birisidir. Yaşamı programlama ve ona yön verme gücüne sahip, yeryüzünün düzenleyicisi ve yöneticisi olarak yaratılmış, özgür irade sahibi kılınmış bir varlıktır.

Bütün güzelliklerin ve çirkinliklerin, iyiliklerin ve kötülüklerin kaynağı ve taşıyıcısı olan; en iyi olmanın da, en kötü olmanın da; en yararlı olmanın da, en zararlı olmanın da özelliklerine sahip bir varlıktır insan. Rahmetin, sevginin, barışın, kardeşliğin, güvenin; haksızlığın, zulmün, ihanetin, savaşın ve vahşetin kaynağı bir varlık.

Bu nitelikleri sayfalarca çoğaltmak mümkün. Sonuçta bütün olumlu ve olumsuz özellikleri bünyesinde bulunduran bir varlıktır insan. Ve insan, varlığına bu değerlerle anlam verir; eğer “**kendisi**” olursa, hayata olumlu değerlerle, “**kendisi**” olamazsa, olumsuz değerlerle anlam verecektir. O bakımdan insanları hayata anlam verdikleri değere göre iki gruba ayırmak mümkündür: İyi insanlar ve kötü insanlar. İnsanlardaki olumlu veya olumsuz bütün özellikler, insanın kendisi olup olmamasına göre oluşur/ortaya çıkar. İnsanın kendisi olması, en kısa tanımıyla onun “**fitratına**” yani yaratılış özelliklerine uygun bir yaşantıya sahip olması demektir.

İnsanın nasıl bir varlık olduğu ve nasıl bir yaratılışa sahip olduğu; ihtiyacının ne olduğu ve nasıl giderileceği doğru bilinmeden, onunla ilgili, hiçbir konuda doğru karar vermek mümkün olmaz. Yeterli, yetkin ve iyi bir hayatın kurulması bu sorulara verilecek yanıtın doğru olmasına bağlıdır. Aklın ve bilimin bu konudaki yetersizliğinin ve eksikliğinin canlı tanığı yaşadığımız dünyadır. İnsan türü, kendisini “**insan**” yapan değerlerin öldürülmesi/yok edilmesi ile canavarlaştırılmıştır. Ne Düalist, İdealist, Materyalist, Rasyonalist ve Modernist; ne de teolojik ne meta fizik ve geleneksel tanımlar, “**insan varlığının gerçeğine**” uygunlukta yeterli olabilmişlerdir. Elbette ki her tanımın doğruları vardır. Ancak bu doğrular, o tanımların tümüyle doğru sayılmalarını, gerçeğin tamamını kapsadıkları anlamına gelmez.

İnsanın her türlü ihtiyacına cevap veren, onun bütün özelliklerini dikkate alan; zihnini, aklını, ruhunu ve bedenini bütün yönleriyle kuşatan yegâne tanım, onu yaratanın yaptığı tanımdır. Zira insanın nasıl bir varlık olduğunu kim olduğunu, ne olacağını onu yaratandan daha iyi kimse bilemez. İnsanı en iyi tanıyan ve bilen Allah, onun nasıl yaratılışına uygun bir yaşamı yaşayabileceğini dolayısı ile nasıl mutlu olacağını da en iyi bilen olarak, vahiy ile bunun yolunu göstermiştir.

Allah, Kur’an’da, insanın kendisine, topluma ve kendi dışındaki varlıklara karşı nasıl davranması gerektiğine dair kuralları ve ilkeleri belirlemiştir. Bu bakımdan, Kur’an kendisini “**İnsanın ve yaşayacağı hayatın doğru yol göstericisi**” olarak tanımlamaktadır. Kendi ifadesi ile “**hidayet rehberi**”dir Kur’an. İnsanın yaratılışı gereği böyle bir yol göstericiye ihtiyacı vardır. Kur’an “**hakikat**”tır, hidayet de insanın hakikat ile buluşmasıdır.

İnsan yaratılışı itibariyle muhtaç bir varlıktır. En başta varlığını başkasına muhtaçtır. Yalnız yaratılmasını değil, varlığını sürdürmede de başka şeylere muhtaçtır. Var olmasını ve varlığını sürdürmede, kendisi dışındaki varlığa/varlıklara muhtaç olan insan, bu ihtiyacını “doğru”, “adil” ve “haklı” bir şekilde nasıl giderecektir/karşılacaktır? Bunun ölçüsü ve yöntemi ne olacaktır? Bu dünyanın Cennet olması da Cehennem olması da bu sorulara verilecek doğru cevaba bağlıdır. Yeryüzünün Cennet veya Cehennem olması, insanın özgür iradesi ile yapacağı tercihe bağlıdır. Dolayısı ile yeryüzü cennetinin de cehenneminin de tek sorumlusu insandır. Ve insanlık kendisini yeterli görmeyip, tercihini vahiyden yana yapmış olsaydı, içinde yaşadığımız dünya, bugün cehenneme dönüşmezdi; kötülük bütün bir yeryüzünde egemen olmazdı.

İnsan, mademki muhtaç bir varlıktır ve ihtiyacını kendi dışındaki varlık âleminde karşılamak zorundadır, o hâlde ihtiyacını karşılama biçimini kim belirlemelidir: Akıl mı bilim mi duygular mı? Yoksa vahyin bunlara öncülük etmesiyle mi? İnsanı, kendisinden çok daha iyi tanıyan; onun ihtiyaçlarını en iyi bilen ve bunun nasıl karşılanacağını en doğru yolunu gösteren yaratıcı; onun aklını, ruhunu ve bedenini en mükemmel biçimde yönlendirecek yol göstericiyi de göndermiştir. İşte bu yol gösterici doğrultusunda aklın, ruhun ve bedeninin ihtiyaçları en iyi şekilde karşılayacak olan insanın kuracağı dünya, barışın ve huzurun dünyası olacaktır. Oysaki akli, ruhu ve bedeni aç kalmış insan, kendisi olmaktan çıkacak, açlığını gidermek için kendi dışındaki varlık âlemine haksızca, vahşice sahip olmak isteyecektir. Bu şekilde saldırganlaşan ve azgınlaşan (aç) insan, kendisini yeterli görmeye başlayacaktır. Ve kendisini yeterli gören insan, Allah’la olan

bağlarını koparacaktır. Açlığını nasıl giderebilecekse öyle hareket etmeye başlayacaktır. Artık onun için tek meşru yol, bu amacına ulaşabileceği yoldur. Ve bu sapma onun insani özelliklerini yok edecektir.

İnsanın varoluşuna, yaratılış özelliklerine uygun bir dünya, adil bir paylaşım, güvenli bir yaşam ve hayatın tamamında denge nasıl ve ne ile sağlanabilir? Bunu hangi plan/program gerçekleştirebilir? İnsanın neye ihtiyacı varsa, o ihtiyaca en iyi yanıtı verecek; onu gerçek/öz kimliğine kavuşturacak, yani “**insanın kendisi olmasını**” sağlayacak ilke ve kuralları, onu yaratan yaratıcının belirlemesi gerektiği gerçeğini kabulmeden doğru yolu belirlenemez.

Burada insanın, özgürlüğü konusunda nasıl bir aldatılma ile karşı karşıya olunduğunun farkına varılması gerekiyor. Yoksa özgürlüğün cazibesine kendisini kaptırmış dünyanın, özgürlük adına insanlığa bela olmasına engel olunamaz. Özgürlük, yalın olarak kelime anlamı çerçevesinde ele alındığında sempatik ve olumlu görülebilir. Hatta sözcük olarak masum ve onurlu bir içeriğe sahiptir de denilebilir. Ancak söz konusu olan, kelimenin yalın anlamı değildir. Onunla kavramsal ve düşünsel/felsefi olarak neyin kastedildiğidir. Zira Allah’a kul olmaya da, Allah’ı devre dışı bırakmaya da özgürlük anlamı verilmektedir. Özgürlük, rasyonalist batı düşüncesinde “**Tanrının, dinin ve kilisenin**” yok sayılmasının, devre dışı bırakılmasının adıdır. Batılı değer yargılarının özgürlüğe yüklediği anlam, Allah’ın egemenliğini, ahiret hayatını, yeniden dirilmeyi, hesaba çekilmeyi ve din inancını dışlamak anlamını içermektedir. O nedenle özgürlük dendiğinde onunla neyin kast edildiği, alanını, kapsamını ve niteliğini çok iyi belirlemek gerekmektedir.

Özgürlük, insanın yaratılış özelliklerinden biridir, bu yönüyle irade sahibi olmanın karşılığıdır. İnsan özgür iradesi ile dileğini seçme hakkına sahiptir. Müslüman için özgür olmak Allah'a kulluktur. Allah'a kulluğun dışındaki her seçim köleliktir. İnsan ancak Allah'a kul olursa özgür olabilir. Allah'a kulluğu reddeden bir kimse aslında kulluğu değil Allah'ı reddetmiş olur. Çünkü kulluk kesinlikle kalıcı bir şeydir. Allah'a kul olmayanlar başka ilahlara veya başka güçlere, başka şeylere kul olmak zorundadırlar. Bu kaçınılmaz olarak böyledir.

Kavramsal, felsefi anlamı itibariyle insanın “özgür” olabilmesi için kendi kendini var etmiş olması gerektiği, varlığını başka bir şeye borçlu olmaması gerektiği konusu sorgulanmalıdır. Kulun yaratılmış hiçbir şeye kulluk etmemesi, yaratıcının dışında her türlü güç ve varlığa kulluğu reddetmesi bağlamında özgür olması, elbette ki Allah'ın emridir. Ancak modern dünyanın literatüründe yer alan “özgürlük” kavramı, kişinin aklını ve hevasını ilah edinmesi ile eş değer bir anlam taşımaktadır. Varoluşsal bağlamda muhtaç olarak yaratılmış bir varlık, bu ihtiyacını karşılamak için birçok şeyle bağlantı kurmak, yani bağlı olmak zorundadır. Bu bağa rağmen, insanın kendisini yeterli görmesi bir nevi “ilahlık” taslamasıdır. O nedenle “özgürlük” sözcüğünün anlam alanını ve kapsamını çok iyi belirlemek gerekmektedir.

Toplu olarak yaşamak zorunda olan insan, toplu yaşamının kurallarını iptal edemeyeceğine göre, zorunlu olarak var olması gereken o kuralların, ne olması, nasıl olması ve neye göre düzenlenmesi gerektiği konusunda tercihte bulunacaktır. Bir Müslüman için bu tercih, vahiy ile bağlı ve bağlantılı olmayı zorunlu görmesidir. İşte bu bağ ve bağlantıdan dolayı Batılı değer yargılarına göre siz özgür sayılmazsınız. Oysaki Müslüman için gerçek özgürlük, vahye teslim olmaktır.

Yaratıcı, kuluna irade vermiş ve kulunun kendisine verilen bu iradeyi dilediği gibi kullanmasını istemiştir. Dilerse küfreder, dilerse iman eder. İman etmeyi seçmesi durumunda, iradesi İslam'a bağlı ve bağlantılı olarak hayattaki yerini alır. Küfrü tercih eden ise benliği, akli, hırsı, zevki, arzu ve istekleri ile bağ ve bağlantı kurar. Bu seçimini özgürlük olarak gören kimse, amacına ulaşmak için her türlü aracı meşru görür. Bu ise insanın, “amacına” köle olması demektir. Gerçekten “teslim” olmuş bir Müslüman hiçbir zaman amacına kölelik etmez. Köleleşmesi için teslimiyetten vaz geçmesi gerekir. İnsan ya Allah'a ya da kendisinin yarattığı ilahlara kulluk eder. İnsan fıtratına/yaradılış özelliklerine uygun yaşarsa; yani “kendisi olursa” çok değerli varlık, kendisini yeterli görür, yaradılışına aykırı yaşarsa çok kötü bir varlık olur. “Biz insanı en güzel şekilde yarattık. Sonra onu aşağıların aşağısına ittik.”(95:4,5)

Kendisini yeterli gören insan, arzu ve istekleri doğrultusunda durmaksızın ihtiyaç üretir. Sonra da bu ihtiyaçları karşılamak için ihtiyaçlarının kölesi olmak zorunda kalır. İşte bu aşamada Müslüman'ın farkı ortaya çıkar. Zira Mü'min'in sahip olduğu iman, ona “ihtiyaçlarına köle olmadan” onları karşılama bilinci kazandırır. İmanı, bir zırh gibi onu köleleştiren arzu ve isteklerden korur. Kim olduğunu bilen, “kendisi olan” insan, Allah'ı; Allah'ı bilen insan kendisini bilmiş olur. Kendisini bilmeyen insan ise yeryüzünü cehenneme çevirir. Bugün içinde yaşadığımız yeryüzü cehennemi kendisini bilmeyen, kendisini yeterli gören insanların eseridir. Allah, aşağıdaki ayetlerde insanın yapısını ve tercihlerinin sonucunun neye mal olacağını şöyle buyurmaktadır:

91 Şems, 7-10:

7. Ve nefse¹ ve onu biçimlendirene,

8. Sonra ona fücürünü² ve takvasını³ ilham⁴ etti.

9. Elbette nefsini yücelten⁵ kurtuluşa ermiştir.

10. Elbette onu alçaltan⁶ da hüsrana uğramıştır.

1- Kimseye, kişiye. **2-** Kötülük yapma. **3-** Kötülükten korunma. **4-** İlham, sözcük olarak “yutmak” demektir. Allah’ın kullarının kalbine attığı, ona ulaştırdığı şeyler için kullanılmaktadır. Bu ulaştırma içe yerleştirme anlamında “yutturma” gibidir. **5-** Şirkten arınan. Allah’tan başka ilahlara kulluk etmeyi reddeden. **6-** Müşrik olan. Allah’ın yanı sıra başka ilahlara da kulluk eden. Takvanın yerine fücuru seçen.

İnsan, melek veya şeytan olarak yaratılmamıştır. Onun şeytanlığa yönelmesi, yaratılış özelliklerini bozar. Keza melek olma isteği de yapısına aykırı bir istektir. İnsan, ne şeytandır ne de melek. Ancak o, dünyayı Cennet veya Cehennem yapacak iyilik ve kötülük potansiyeline sahip bir varlıktır. İman-sız akıl ve bilim onun şer (kötülük) yönüne engel olmaz; imanlı akıl ve bilim ise onun hayır(iyilik) yönünü harekete geçirir. Sonuç olarak da dünya, ya kötülüğün ya da iyiliğin mekânı olur: “Yeryüzünde, haksız yere büyüklük taslayanları âyetlerimden¹ uzaklaştıracağım. Onlar, bütün âyetleri² görseler de yine ona inanmazlar. Rüşd³ yolunu görseler de onu yol tutmazlar; ama azgınlık⁴ yolunu görseler onu kendilerine yol tutarlar. Bu, âyetlerimizi yalanlamalarından ve ondan gafil⁵ bulunmalarındandır.” (7 A’raf, 146)

1- Gerçeği gösteren kanıtlardan, vahyin gerçeklerinden. **2-** Bütün kanıtları. **3-** Rüşd: doğru ve yanlış ayırt etme bilinci. Zihinsel olgunluk. Reşit olma, irşat etme, mürşit gibi türevleri vardır. Rüşdün zıddı azgınlıktır. **4-** Azgınlık: sapkın yolu izleme. **5-** Umursamamak.

96 Alak, 6-8:

6. Bu gerçeğe rağmen insan yine de tuğyan⁶ yapar.

7. Kendisini yeterli gördüğü için.

8. Oysaki dönüş Rabb’inedir.

6- Haddi aşma, zulüm, azgınlık, sapkınlık, isyan, küfür.

İnsanın kendisi olabilmesinin en önemli koşulu, onun Allah'a teslimiyetini, Allah'ın belirlediği ve istediği şekilde gerçekleştirmesidir. Aksi takdirde teslim olmak adına “köle” olur. Din adına kölelik ise köleliğin en kötüsüdür. Allah adına uydurulan din, Allah'ın dininin yerine geçerse insan, kendi uydurduklarına kul/köle olur. Allah'ın dini, bağlılığı; uydurulan din ise köleliği doğurur. Sözünü ettiğimiz teslimiyetin gerçekleşebilmesi, Kur'an'a uygunluk koşuluna bağlıdır. Zira Kur'an'ın belirlediği şekilde gerçekleşmeyen teslimiyet, teslimiyet değil, köleliktir. Öyle ki insanlık tarihi bu tür köleliğin tarihidir dense, abartılmış olunmaz.

İnsanın “kendisi” olabilmesi için onun insan olmasını sağlayacak değerlere sahip olması gerekir. Ontolojik varlığı itibarıyla insan sadece görünüşte insandır. Gerçekte ise insanı insan yapan onun sahip olduğu değerlerdir. Adil, yardımsever, merhametli, dürüst, ilkeli, kişilikli, erdemli, iyi ve cömert olmak; haktan yana olmak ve zulme karşı gelmek bu değerlerin başında gelir. Bu değerlere sahip olmayana insan denmeyeceği gibi Müslüman da denemez. Almayı değil vermeyi seven, kendisi için istemediği bir şeyi başkası için de istemeyen, sevgiye, saygıya, kardeşliğe, dostluğa, barışa ve huzura önem veren, insanları hatalarından dolayı cezalandırmayı değil affetmeyi yeğleyen ve bu değerlerle hayatına anlam veren insan, “kendisi olan” insandır.